

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Konstitucinės ir administracinės teisės katedra**

Inos Aidukaitės,
V kurso, finansų ir mokesčių teisės
studijų atšakos studentės

Magistro darbas

Elektroniniai pinigai ir jų įtaka pinigų politikai

Vadovas: prof. habil. dr. Vytautas Vaškeļaitis

Recenzentas: lekt. dr. Vitas Vasiliauskas

Vilnius 2008

Turinys

Įvadas	2
1 Elektroninių pinigų teisinio reglamentavimo Europos Sąjungos teisėje genezė	6
2 Elektroniniai pinigai: pagrindinės dimensijos ir jų norminimo problemos	17
2.1 Elektroninių pinigų samprata.....	17
2.2 Elektroninių pinigų savybės.....	30
2.3 Elektroninių pinigų rūšys	33
3 Elektroninių pinigų emitavimo institucinė infrastruktūra	39
4 Elektroninių pinigų įtaka pinigų politikai	58
4.1 Elektroninių pinigų poveikis kainų stabilumui bei pinigų, kaip apskaitos vieneto, funkcijai	65
4.2 Elektroninių pinigų poveikis centrinio banko pinigų pasiūlai ir paklausai bei centrinio banko pajamoms už teisę leisti pinigus	66
Išvados	68
SANTRAUKA	70
SUMMARY	71
Priedas Nr. 1.....	72
Literatūros sąrašas.....	73

Ivadas

Sparti technologijų, elektroninės komercijos raida natūraliai lėmė modernių, naujai aplinkai pritaikytų elektroninių mokėjimo priemonių funkcionavimo pradžia. Šioje srityje inovacijos, pradėjusios rasti Europoje 1990 metų pradžioje, lemia atsiskaitymų ir mokėjimų paprastumą, patogumą, garantuoja laiko ekonomiją ir mažus įkainius¹. Pažymėtina, kad elektroninės mokėjimo priemonės gali būti labai įvairios: tai ir nuotolinės prieigos priemonės, ir elektroniniai pinigai. Literatūroje elektroniniai pinigai dažnai vadinami šiuolaikiniais pinigais, ateities pinigais. Taigi elektroniniai pinigai jau nėra tik technologinė naujovė – tai šiandienos ekonominės ir teisinės realijos funkcionuojantis ir darantis įtaką veiksny. Dėl šios priežasties elektroninių pinigų egzistavimo bei teisinio reglamentavimo ypatybės turėtų būti rimčiau ir išsamiau panagrinėtos.

Nagrinėjamos temos aktualumas. Elektroniniai pinigai yra nauja, sparčios šiuolaikinio pasaulio technologijų raidos sąlygota ekonominė ir teisinė kategorija. Dėl sąsajumo su ekonominiais procesais, elektroniniai pinigai yra žymiai plačiau nagrinėjami ekonomikos mokslo atstovų. Tačiau jų darbuose teisinių aspektų vertinimai atliekami fragmentiškai bei labiau koncentruojantis ties ekonominiais teisinio reglamentavimo padariniais. Tuo tarpu išsamių teisinių vertinimų, diskusijų elektroninių pinigų tema, autoriaus nuomone, yra mažai, ypač Lietuvos teisinėje doktrinoje.

2000 m. rugsėjo 18 d. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė direktyvą 2000/46/EB dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros bei direktyvą 2000/28/EB, iš dalies keičiančią Direktyvą 2000/12/EB dėl kredito įstaigų veiklos pradėjimo ir vykdymo. Šių direktyvų priėmimas laikomas elektroninių pinigų teisinio reglamentavimo Europos Sąjungos teisėje pradžios momentu. Be to, tai pagrindiniai Europos Sąjungos teisės aktai, skirti elektroninių pinigų teisinių santykių reglamentavimui.

Tačiau kaip parodė Europos Komisijos personalo 2006 m. liepos 19 d. darbinis dokumentas „Elektroninių pinigų direktyvos (2000/46/EB) apžvalga“, kuriame iš esmės buvo apibendrinti Europos Sąjungos lygmeniu elektroninių pinigų srityje vykstantys procesai, elektroninių pinigų teisinių santykių reguliavimą Europos Sąjungos teisėje bus siekiama tobulinti.

---

¹ VAŠKELAITIS, Vytautas. *P pinigai: pinigų politika ir jos priemonės*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, 2006, p. 425.

Europos Sąjungos lygmeniu vykstančios diskusijos dėl elektroninių pinigų teisinio reglamentavimo problematikos bei ateities perspektyvų yra aktualios ir Lietuvos Respublikai, kuri nuo 2004 m. gegužės 1 d. yra Europos Sąjungos valstybė narė.

Įstodamos į Europos Sąjungą valstybės turi perimti visą Bendrijos *acquis communautaire* – Europos Sąjungos teisės ir jos taikymo praktikos visumą. Lietuvos Respublika, išreiškusi siekį tapti Europos Sąjungos nare, įsipareigojo *inter alia* perimti taip pat ir Europos Sąjungos elektroninių pinigų teisyną. Vykdam Lietuvos nacionalinės teisės derinimą su Europos Sąjungos teise, 2005 m. gegužės 26 d. Lietuvos banko valdyba nutarimu „Dėl specializuotų bankų veiklos ir rizikos valdymo reikalavimų“ patvirtino Specializuotų bankų veiklos ir rizikos valdymo reikalavimus, kuriais įgyvendino Europos Parlamento ir Tarybo direktyvos 2000/46/EB dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros nuostatas. Kitų Europos Sąjungos teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios elektroninių pinigų teisinius santykius, įgyvendintos ir kituose Lietuvos Respublikos teisės aktuose: Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatyme, Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatyme, Lietuvos Respublikos bankų įstatyme. Tačiau mokslinio pobūdžio tyrimų elektroninių pinigų teisinio reglamentavimo srityje, kurie būtų skirti įvykšiam, tebevykstančiam Lietuvos nacionalinės teisės derinimui su Europos Sąjungos teise įvertinti, autoriui nepavyko rasti. Atsižvelgiant į tai, bei į aukščiau išdėstytas aplinkybes, manytina, kad šiandien elektroninių pinigų instituto analizė bei teisinis įvertinimas Europos Sąjungos teisėje ir Lietuvos nacionalinėje teisėje įtvirtintos elektroninių pinigų teisinio reglamentavimo bazės, siekiant nustatyti neperkeltas, netinkamai perkeltas ar prieštaraujančias Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimams nuostatas, yra ypač aktualus.

Darbo originalumas. Lietuvos teisės doktrinoje yra mažai darbų, skirtų elektroninių pinigų instituto bei jo teisinio reglamentavimo klausimams ir ateities perspektyvų analizei. Elektroninių pinigų fenomenas yra labiau nagrinėjamas ekonomikos mokslo atstovų. Taigi šis darbas yra pirmas mokslinio pobūdžio darbas Vilniaus universiteto Teisės fakultete išimtinai pretenduojantis į detalesnį elektroninių pinigų instituto bei jo teisinio reglamentavimo tyrimą.

Tyrimo tikslai. Pagrindinis šio darbo tikslas yra elektroninių pinigų teisinio reglamentavimo Europos Sąjungos teisėje ir Lietuvos nacionalinėje teisėje analizė, siekiant išskirti pagrindines elektroninių pinigų instituto dimensijas bei atlikti Europos Sąjungos teisės perkėlimo įvertinimą, t. y. identifikuoti ir fiksuoti Lietuvos Respublikos teisės aktų

neatitikimus Europos Sąjungos teisei bei pateikti galimus tyrimo metu identifikuotų problemų sprendimo būdus, rekomendacijas nustatytiems neatitikimams taisyti.

Siekdamas nurodytų tikslų, autorius kelia tokius uždavinius:

1. išanalizuoti elektroninių pinigų teisinio reglamentavimo pradžios Europos Sąjungoje ypatybes ir įvertinti besiklostančias tolesnio reglamentavimo tendencijas;
2. remiantis atlikta analize įvertinti elektroninių pinigų sąvoką, parengti rekomendacijas identifikuotoms problemoms spręsti bei nustatyti elektroninių pinigų savybes, rūšis;
3. išanalizuoti ir įvertinti elektroninių pinigų leidimo veiklą reglamentuojančių nacionalinių teisės aktų atitikimą Europos Sąjungos teisės aktams, pateikti galimus problemų sprendimo būdus;
4. įvertinti elektroninių pinigų įtaką pinigų politikai.

Tyrimo objektas. Šio magistro darbo tyrimo objektas – elektroninių pinigų institutas Europos Sąjungos teisėje ir Lietuvos nacionalinėje teisėje. Atsižvelgiant į keltas Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje sąlygas bei tai, kad Lietuva nuo 2004 m. gegužės 1 d. yra Europos Sąjungos narė, taip pat yra ypač reikšminga išanalizuoti ir įvertinti elektroninių pinigų srityje atliktą nacionalinės teisės ir Europos Sąjungos teisės derinimą.

Tyrimo metodai. Darbo objektas buvo nagrinėjamas pasitelkiant lingvistinį, sisteminių, teleologinį, istorinį ir lyginamąjį tyrimo metodus. Lyginamasis metodas – vienas svarbiausių rašant šį darbą: jį pasitelkiant atliekama nacionalinių teisės aktų ir Europos Sąjungos teisės aktų lyginamoji analizė. Teleologinio metodo pagalba analizuojami elektroninių pinigų instituto atsiradimo, tolesnio vystymosi tikslai. Lingvistinis metodas pasitelkiamas aiškinant „elektroninių pinigų“ ir kitų sąvokų esmę. Istorinio metodo pagalba gilinamasi į elektroninių pinigų atsiradimo, reguliavimo pradžios klausimus. Sisteminis metodas pasitelkiamas analizuojant įvairių valstybių narių pateikiamus duomenis apie elektrinius pinigus, elektroninių pinigų įstaigas.

Svarbiausi šaltiniai. Analizės pagrindą sudaro Europos Sąjungos ir nacionaliniai teisės norminiai aktai. Pagrindiniai šio darbo tyrimo šaltiniai Europos Sąjungos teisėje: 2000 m. rugsėjo 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/46/EB dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros, 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/48/EB dėl kredito įstaigų veiklos pradėjimo ir vykdymo (nauja redakcija). Pagrindiniai darbo tyrimo šaltiniai Lietuvos nacionalinėje teisėje:

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatymas, Lietuvos Respublikos bankų įstatymas, Lietuvos Respublikos banko įstatymas, Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas bei Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. Analizės metu naudota ir specialioji literatūra bei kiti šaltiniai.

1 Elektroninių pinigų teisinio reglamentavimo Europos Sąjungos teisėje genezė

Pinigų raidos istorija – tai tautų raidos istorijos atspindys. Pinigai atsiranda visose tautose tam tikro ekonominio išsivystymo pakopoje, besiplečiant prekių mainams. Daugelio autorių nuomone, būtent pinigai lėmė visus žmonijos civilizacijos pasiekimus².

Pinigai žymi tam tikrą socialinį susitarimą. Kaip rodo istorinė patirtis, pinigai yra visa, kas konkrečioje visuomenėje naudojama kaip mainų priemonė arba visuotinis ekvivalentas. Tam tikrame žmonijos raidos etape naudotos pinigų rūšys leidžia spręsti apie to laikotarpio civilizacijos išsivystymo lygį, žmonijos pasiekimus.

Europoje XVII a. buvo ypač didelė pinigų problema – pinigai (monetos) buvo gaminami iš tauriųjų metalų – aukso ir sidabro, kurių vertė grįsta jų retumu. Tai paskatino John Law, XVII a. mąstytoją, įkurti pirmąją valstybinę nacionalinę banką ir įvesti popierinių pinigų sistemą³. Nors ši sistema vėliau vis dėlto žlugo, tačiau jos atsiradimas leido suvokti, kad pinigai gali egzistuoti ne tik iš tauriųjų metalų pagamintų monetų pavidalu, bet turėti ir popierinę formą. Šiame kontekste paminėtina, jog rusų mokslininkai mini dvi pinigų formas: pirmai priklauso pilnaverčiai pinigai (sidabriniai, auksiniai lydiniai, analogiškų metalų monetos), antrai – nepilnaverčiai pinigai (popieriniai pinigai, vekseliai)⁴. Pagrindė būtent dėl didelio tauriųjų metalų gavybos atsilikimo nuo sparčiai augančių ekonominės apyvartos poreikių, nepatogaus taikymo smulkių atsiskaitymų atvejais susiformavo faktoriai, kurie inicijavo perėjimą prie naujos – antros – formos pinigų, t. y. nepilnaverčių pinigų, kurie dar vadinami pinigų ženklais⁵. Tokiais faktoriais, turėjusiais įtakos minėtam perėjimui, buvo: objektyvus pilnaverčių pinigų išstūmimo procesas nepilnaverčiais dėl pastarųjų greito naudojimo (pastovios savininko kaitos) tarpininko vaidmeny apyvartos procese; kreditinių santykių vystymasis; stiprėjimas valstybės, savo išlaidų padengimui naudojusios nepilnaverčius (popierinius) pinigus ir savo galia juos įteisinusios; pinigų poreikio augimas, sąlygotas spartaus vystymosi prekinių-piniginių santykių⁶.

Kaip matome, finansinių pervedimų sąnaudų ir susitariančių šalių sąnaudų dydis galiausiai lemia didelę dalį ekonomikos struktūros: naujoms pinigų formoms mažinant šias

² БЕРЕЗИНА, М. П. Деньги в современной интерпретации. *Бизнес и банки*, 2002, Nr. 22, p. 1.

³ BUTKEVIČIUS, Lauras. Elektroniniai pinigai: samprata ir teisinio reglamentavimo Europos Sąjungoje ypatumai. *Justitia*, 2003, Nr. 6 (48), p. 46.

⁴ БЕРЕЗИНА, М. П. Деньги в современной интерпретации. *Бизнес и банки*, 2002, Nr. 22, p. 2.

⁵ *Ibid.*

⁶ *Ibid.*

išlaidas, turteja ir įvairėja šalių ekonomikos, o mažesnės operacijų sąnaudos reiškia, kad manai gali būti kur kas smulkesni⁷.

Taigi civilizacijos pažangos eigoje pinigai evoliucionavo nuo realios vertės prie abstrakčių simbolių: brangiuosius metalus ir iš jų nukaltas monetas pakeitė popieriniai pinigai⁸. Dar vėliau, toliau evoliucionuojant žmonijai, atsirado sąskaitiniai pinigai ir atitinkamai atsiskaitymai negrynaisiais pinigais (mokėjimas, kuris atliekamas pervedant pinigus iš skolininko sąskaitos į kreditoriaus sąskaitą skolininko nurodymu ir kreditoriaus sutikimu)⁹.

XX a. paskutiniaisiais dešimtmečiais, sąlygotos itin sparčių elektroninės komercijos augimo tempų, ėmė vystytis naujausios mokėjimo priemonės – elektroniniai pinigai (angl. – *electronic money*).

Elektroniniai pinigai pirmiausia pasirodė Japonijoje antrojoje 1980 m. pusėje, kai tam tikros telefonų, geležinkelio kompanijos ir prekybininkai pradėjo plėsti priėmimą jų išankstinio apmokėjimo kortelių (angl. – *pre-paid chip cards*) kitų kompanijų atžvilgiu¹⁰.

Tuo tarpu Europoje elektroninių pinigų iniciatyvos pradėjo rasti 1980-1990 m. kai kuriose Europos Sąjungos valstybėse narėse¹¹. Pavyzdžiui, 1998 m. Belgijoje, Danijoje, Liuksemburge, Austrijoje jau veikė daugiatislių kortelių schemas, o Graikijoje, Italijoje, Nyderlanduose, Suomijoje bei Didžiojoje Britanijoje tokios schemas buvo dar tik kuriamos¹².

Šie produktai sulaukė didelio dėmesio ne tik dėl savo novatoriško technologinio dizaino, bet ir todėl, kad daugelis ankstyvųjų produktų buvo vystomi ne-bankų (angl. – *non-banks*). Bankai greitai sureagavo šioje situacijoje ir išleido daug panašių produktų patys. Galiausiai Europos centriniai bankai ir finansų ministerijos taip pat labai susidomėjo elektroninių pinigų reiškiniu.

Taigi susidūrus su elektroninių pinigų iškilimu bei atsargiai vertinant galimą jų didelio paplitimo įtaką pinigų politikai, buvo pradėta reikalauti priemonių, kurios reguliuotų elektroninių pinigų išleidimą.

---

⁷ SHILLERIS, Robertas J. Elektroninių pinigų revoliucija. *Verslo žinios, Verslo klasė*, 2004, Nr. 9 (28), p. 32.

⁸ VAŠKELAITIS, Vytautas. *Piniginiai atsiskaitymai: teorija ir praktika*. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 22.

⁹ VAŠKELAITIS, Vytautas. *Pinigai: pinigų politika ir jos priemonės*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, 2006, p. 425.

¹⁰ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-23], p. 18. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

¹¹ Report of European Central Bank on Electronic Money [interaktyvus]. August 1998, [žiūrėta 2008-03-02], p. 9-10. Prieiga per internetą: <<http://adams.patriot.net/~crouch/flnc/21st.html>>.

¹² *Ibid.*

2000 m. rugsėjo 18 d. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė direktyvą 2000/46/EB dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros¹³ (toliau – Direktyva 2000/46/EB arba Elektroninių pinigų direktyva) bei direktyvą 2000/28/EB, iš dalies keičiančią direktyvą 2000/12/EB dėl kredito įstaigų veiklos pradėjimo ir vykdymo¹⁴ (toliau – Direktyva 2000/28/EB). Priėmus šias dvi direktyvas – Direktyvą 2000/46/EB bei Direktyvą 2000/28/EB – buvo sukurti elektroninių pinigų teisinio reglamentavimo Europos Sąjungoje pamatai. Pabrėžtina, kad doktrinoje šios dvi direktyvos kartu vadinamos Elektroninių pinigų direktyvomis. Paminėtina, kad Direktyva 2000/28/EB buvo panaikinta 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/48/EB dėl kredito įstaigų veiklos pradėjimo ir vykdymo¹⁵, tačiau numatyta atitikmenų lentelė.

Elektroninių pinigų direktyvų priėmimas buvo nulemtas įvairių praktinių problemų egzistavimo bei elektroninės komercijos keliamų poreikių. Iki minėtų teisės aktų priėmimo netgi nebuvo aišku, kas Europos Sąjungoje laikoma elektroniniais pinigais, elektroninius pinigus išleidžiančioms institucijoms valstybėse narėse taikomas teisinis režimas priklausė nuo šių institucijų vykdomos veiklos. Elektroninių pinigų santykių nesureguliuojimas visos Europos Sąjungos mastu privalomo pobūdžio teisės aktais vertintas kaip ydingas, nes Europos Sąjungos ir nacionalinės teisės pasižymėjo neprisitaikymu rinkos poreikiams bei teisinio tikrumo stoka¹⁶. Elektroninių pinigų santykių reguliavimas nacionalinėmis priemonėmis, Europos Komisijos manymu, silpnino vidinę rinką, trukdė konkurencijai ir mokėjimų sektoriaus naujovėms¹⁷.

Numatant, kad didėjant elektroninių pinigų vartosenai bus vystoma daugiau naujų schemų, bei įvertinant, kad aiškūs teisiniai rėmai buvo būtini siekiant išvengti elektroninių pinigų leidimo remiantis nesureguliuota, neharmonizuota teisine baze, Europos Komisija 1998 m. liepos mėn. pristatė pirmą direktyvos dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi,

---

¹³ OL, 2000 L 275, p. 0039-0043.

¹⁴ OL, 2000 L 275, p. 0037-0038.

¹⁵ OL, 2006 L 177, p. 1. Direktyva su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/64/EB dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, iš dalies keičianti direktyvas 97/7/EB, 2002/65/EB, 2005/60/EB ir 2006/48/EB ir panaikinanti Direktyvą 97/5/EB (OL, 2007 L 319, p. 1-36).

¹⁶ BUTKEVIČIUS, Luras. Elektroniniai atsiskaitymai: teisinio reglamentavimo problemos ir ateities perspektyvos Europos Sąjungoje ir Lietuvos Respublikoje [interaktyvus]. Magistro darbas, 2003 [žiūrėta 2008-03-06], p. 44. Prieiga per internetą:

<http://www.itc.tf.vu.lt/mokslas/Magistro_darbas_Luras_Butkevicius_2003.pdf>.

¹⁷ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-23], p. 18. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

veiklos ir riziką ribojančios priežiūros projektą¹⁸. Europos Komisija savo pasiūlyme dėl Elektroninių pinigų direktyvų priėmimo pabrėžė tokius teigiamus elektroninių pinigų teisinių santykių sureguliuavimo aspektus:

- 1) direktyvų priėmimas sukurs harmonizuotą elektroninių pinigų rinką Europos Sąjungoje;
- 2) tai įtvirtins stabilumą ir bus pašalintos potencialios problemos;
- 3) įtvirtintas teisinis tikrumas sudarys galimybes elektroninių pinigų rinkoje dalyvauti ne tik kredito įstaigoms;
- 4) Elektroninių pinigų direktyvos prisidės prie elektroninės komercijos plėtros Europos Sąjungoje¹⁹.

Be to, Europos Centrinis Bankas teigė, kad elektroninių pinigų teisinių santykių reglamentavimo priežastys susijusios su:

- 1) rinkos finansinio integralumo išsaugojimu;
- 2) elektroninius pinigus išleidžiančių institucijų stabilumu ir veiklos skaidrumu;
- 3) visos mokėjimų sistemos stabilumu, vartotojų teisių apsauga ir pasitikėjimu elektroniniais atsiskaitymais²⁰.

Konsultacinis ir leidžiamasis procesas, kurį patyrė Komisijos pasiūlymas, truko daugiau nei dvejus metus ir jo metu galima buvo matyti įprastą sąveiką tarp Komisijos, Europos Parlamento komitetų, centrinių bankų, finansų ministrų ir Europos centrinio banko. Viso minėto proceso pasekoje buvo žymiai pakoreguotas pirminis Komisijos pasiūlymas prieš priimant galutinai Direktyvą 2000/46/EB.

Paraleliai buvo priimta ir Direktyva 2000/28/EB, kuri bendriausia prasme numatė, kad elektroninių pinigų institucijos yra įtraukiamos į kredito institucijų kategoriją.

Abiejomis minėtomis direktyvomis be kita ko buvo siekiama užtikrinti sklandų bendrosios finansinių paslaugų rinkos funkcionavimą ir įtvirtinti įsteigimo valstybės

---

¹⁸ Commission proposal for European Parliament and Council Directives on the taking up, the pursuit and the prudential supervision of the business of electronic money institutions: Explanatory Memorandum (OL, 1998 C 317, p. 7).

¹⁹ BUTKEVIČIUS, Lauras. Elektroniniai atsiskaitymai: teisinio reglamentavimo problemos ir ateities perspektyvos Europos Sąjungoje ir Lietuvos Respublikoje [interaktyvus]. Magistro darbas, 2003 [žiūrėta 2008-03-06], p. 46. Prieiga per internetą:

<http://www.itc.tf.vu.lt/mokslas/Magistro_darbas_Lauras_Butkevicius_2003.pdf>.

²⁰ *Ibid.*

priežiūros sistemos reikalavimų tarpusavio pripažinimo (angl. – *mutual recognition*) principą²¹.

Kalbant bendrai apie direktyvų reikšmę, direktyva, kaip Europos Sąjungos teisės aktas, laikoma pagrindine valstybių narių teisės sistemų harmonizavimo priemone, kai siekiama būtent suderinti, o ne suvienodinti atskirų valstybių narių nacionalinę teisę. Todėl elektroninių pinigų atveju, kai valstybėse narėse elektroniniams pinigams buvo taikomi skirtingi teisiniai režimai, o tai lėmė neprisitaikymą sparčiai besikeičiančios rinkos poreikiams bei aiškų teisinio tikrumo trūkumą, privalomo pobūdžio teisės aktų priėmimas, suderinęs atskirų valstybių narių nacionalinę teisę, harmonizavo elektroninių pinigų teisinius santykius.

Direktyva 2000/46/EB įtvirtintas tik būtinas ir pakankamas technologiškai neutralus teisinio reglamentavimo modelis²². Šia direktyva buvo siekiama sukurti tokią reguliavimo sistemą, kuri padėtų pasinaudoti visa potencialia elektroninių pinigų teikiama nauda ir, kas ypač svarbu, nekliudytų diegti technologijos naujovių²³. Taip pat Direktyva 2000/46/EB buvo skirta sukurti aiškia teisinę sistemą, kuri stiprintų vidinę rinką ir skatintų konkurenciją, tuo pat metu užtikrindama pakankamą priežiūros lygį²⁴. Direktyvos 2000/46/EB preambulės 16 punkte numatyta, kad šios direktyvos priėmimas yra pats tinkamiausias būdas pasiekti norimus tikslus, tačiau pabrėžiama, kad tikslų siekime bus apsiribojama tik tuo, kas reikalinga šiems tikslams pasiekti ir nenagrinėjant to, kas su jais nesusiję, t. y. norimų tikslų bus siekiama minimaliomis ir būtinomis priemonėmis²⁵.

Galima teigti, kad Direktyva 2000/46/EB kontroliuoja elektroninių pinigų institucijų verslą ir stengiasi atverti rinką elektroninių pinigų leidimui ne bankams, sukuriant

---

²¹ CIVILKA, M., LAMANAUSKAS, T., OSINAITĖ, G., SAULIŪNAS, D., ŠTITILIS, D., TOLIUSIS, S., ULEVIČIUS, L (red. D. SAULIŪNAS). *Informacinių technologijų teisė*. Vilnius: NVO Teisės Institutas, 2004, p. 399.

²² *Ibid.*

²³ Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/46/EB preambulės 5 punktas.

²⁴ Commission staff working document on the Review of the E-Money Directive 2000/46/EC [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-18], p. 3. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/interal_market/bank/docs/e-money/working-document_en.pdf>.

²⁵ BUTKEVIČIUS, Lauras. Elektroniniai atsiskaitymai: teisinio reglamentavimo problemos ir ateities perspektyvos Europos Sąjungoje ir Lietuvos Respublikoje [interaktyvus]. Magistro darbas, 2003 [žiūrėta 2008-03-06], p. 46. Prieiga per internetą: <http://www.itc.tf.vu.lt/mokslas/Magistro_darbas_Lauras_Butkevicius_2003.pdf>.

elektroninių pinigų institucijas, kurios veiktų lengvesnėmis sistemos sąlygomis, negu kad yra reikalaujama iš kitų kredito institucijų²⁶.

Atkreiptinas dėmesys, kad Direktyvos 2000/46/EB 11 straipsnyje („Peržiūrėjimas“) numatyta, kad ne vėliau kaip 2005 m. balandžio 27 d. Komisija pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą apie šios direktyvos taikymą, o ypač apie elektroninių pinigų turėtojų apsaugos priemones, įskaitant galimą poreikį įdiegti garantijų sistemą, kapitalo reikalavimus, atsisakymus ir galimą poreikį uždrausti palūkanas, mokamas lėšas, gautas mainais už elektroninius pinigus, jei būtina, pridėdama pasiūlymą dėl direktyvos pakeitimo.

Vėluodamas dėl siekio išsamiai išanalizuoti po Direktyvos 2000/46/EB priėmimo susiklosčiusius ir vis dar vykstančius procesus, bei išplėsdamas originalius, 11 straipsnyje numatytus apžvalgos parametrus, Europos Komisijos personalas tik 2006 m. liepos 19 d. parengė darbinį dokumentą „Elektroninių pinigų direktyvos (2000/46/EB) apžvalga“²⁷ (toliau – Elektroninių pinigų direktyvos apžvalga arba Apžvalga), kuriame pabrėžė, kad elektroninių pinigų rinka vystėsi ne visai taip, kaip buvo numatyta Direktyvos 2000/46/EB priėmimo metu: pradiniai lūkesčiai dėl to, kad sparčiai augs elektroninių pinigų rinka, pasirodė esantys per daug optimistiški, be to, buvo išduota tik keletas elektroninių pinigų institucijų licencijų ir buvo susidurta su direktyvos interpretavimo problemomis, įgyvendinant direktyvos nuostatas valstybių narių nacionalinėje teisėje²⁸, bei pateikė atitinkamų politikos kryptių rekomendacijas. Apžvalgos procese naudoti elementai:

1) Konsultacijos dėl mobiliojo ryšio operatorių, kurios leido išleisti vadovą-gidą (angl. – *A Guidance Note*), kaip mobiliojo ryšio operatoriai turėtų taikyti Direktyvą 2000/46/EB (išspausdinta 2005 m. sausio mėn.);

2) 3 (trys) konsultaciniai susitikimai dėl platesnės analizės: pirmas susitikimas – su valstybėmis narėmis prieš prasidedant viešoms konsultacijoms, antrasis susitikimas – su valstybėmis narėmis ir pramonės akcininkais preliminarių rezultatų aptarimui, trečiasis susitikimas – su valstybėmis narėmis svarbių klausimų ir veiklos aptarimui (2005 m. birželio 24 d., 2005 m. lapkričio 4 d., 2006 m. sausio 23 d);

---

²⁶ Commission staff working document on the Review of the E-Money Directive 2000/46/EC [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-18], p. 3. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/working-document_en.pdf>.

²⁷ Commission staff working document on the Review of the E-Money Directive 2000/46/EC [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-18]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/working-document_en.pdf>.

²⁸ *Ibid.*, p. 3.

3) Techniniai patarimai iš Europos bankininkystės patarėjų komiteto (angl. – *Committee of European Banking Supervisors*) dėl 8 straipsnio taikymo, taip pat dėl Direktyvos 2000/46/EB taikymo mobiliojo ryšio operatoriams ir kitiems „hibridiniams“ emitentams (pristatytas 2005 m. liepos 1 d.);

4) Viešos akcininkų konsultacijos (publikuotos Europos Komisijos tinklalapyje 2006 m. vasario 2 d.);

5) Išorinių konsultantų atlikta įvertinimo studija, kuria buvo siekiama pateikti nepriklausomus ir objektyvius Europos Sąjungos valstybių narių disponuojamus įrodymus elektroninių pinigų rinkoje, įvertinti valstybių narių nustatytų taisyklių, priimtų įstatymų įtaką Direktyvos 2000/46/EB įgyvendinimui bei patikrinti, ar pasiekti Direktyvos 2000/46/EB tikslai (galutiniai rezultatai 2006 m. vasario mėn. pab.)²⁹.

Taigi Europos Komisijos personalo darbiniam dokumente dėl Elektroninių pinigų direktyvos apžvalgos pagal Direktyvos 2000/46/EB 11 straipsnį padarytos išvados:

1) dėl elektroninių pinigų turėtojų apsaugos priemonių, įskaitant galimą poreikį įdiegti garantijų sistemą – Direktyva 2000/46/EB sukūrė tinkamą teisinę sistemą, kuri apsaugo elektroninių pinigų turėtojus, tačiau daugelio respondentų nuomone, direktyvos taisyklės yra neproporcingos rizikai. Kalbant apie galimą garantijų schemų poreikį, dabartinės Direktyvos 2000/46/EB formuluotės jas nelabai palaiko;

2) dėl reikalavimų kapitalui – kadangi išankstiniai apmokėjimai yra vidutiniškai nedidelės vertės, o bet kokia galinti egzistuoti finansinė rizika yra labai nedidelė, todėl pareikšti svarūs argumentai dėl reikalingumo švelninti bendrą sistemą;

3) dėl atsisakymų – valstybėse narėse atsisakymai yra taikomi prieštarigai ir todėl dabartinė situacija gali privesti prie konkurencinių iškreipymų valstybių narių ribose;

4) dėl poreikio uždrausti palūkanas, mokamas lėšas, gautas mainais už elektroninius pinigus – konsultacijų metu buvo atskleistas tik vienas pavyzdys, kai įmonė mokėjo procentus už elektroninius pinigus. Taip pat Komisijos nuomone, stiprių argumentų, kurie galėtų pateisinti procentų mokėjimo uždraudimą, nėra³⁰.

Autoriaus žinioms, šiuo metu Direktyva 2000/46/EB yra peržiūrima, siekiant sušvelninti kai kuriuos reikalavimus (minimalaus kapitalo, nuosavų lėšų, investicijų apribojimo ir kt.), taikomus elektroninių pinigų įstaigoms.

---

²⁹ Commission staff working document on the Review of the E-Money Directive 2000/46/EC [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-19], p. 4. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/working-document_en.pdf>.

³⁰ *Ibid.*, p. 5, 6.

Minėta, kad 2006 m. liepos 19 d. Apžvalgos procesas buvo formuojamas remiantis skirtingais elementais. Vienas iš jų, kaip teigta, buvo ir 2006 m. vasario 17 d. paskelbta nepriklausomų konsultantų atlikto „Elektroninių pinigų direktyvos (2000/46/EB) įvertinimo“³¹ (toliau – Elektroninių pinigų direktyvos įvertinimas arba Įvertinimas) ataskaita.

Atliekant Įvertinimą buvo keliami tokie uždaviniai:

- 1) pateikti įrodymus dėl elektroninių pinigų rinkos Europos Sąjungoje,
- 2) įvertinti poveikį nacionalinei teisei įgyvendinant Direktyvą 2000/46/EB,
- 3) nustatyti, koku laipsniu Direktyvos 2000/46/EB pirminiai tikslai buvo pasiekti.

Elektroninių pinigų direktyvos įvertinimas pateikė įrodymus, kad elektroninių pinigų rinka vystėsi žymiai lėčiau nei tikėtasi iš pat pradžių, priimant Direktyvą 2000/46/EB, ir kad ji kol kas yra toli nuo savo pilno potencialo³².

Kadangi Elektroninių pinigų direktyva buvo siekiama minimalaus harmonizavimo, todėl dėsninga, kad tai lėmė įgyvendinimo skirtumus nacionaliniame lygmenyje. Bendriausia prasme nacionaliniai Direktyvos 2000/46/EB įgyvendinimo skirtumai, kurie, remiantis Įvertinimu, tikriausiai turės įtakos tolimesniam elektroninių pinigų rinkos vystymuisi, gali būti suskirstyti į 3 grupes:

- a) atsisakymo diegimas;
- b) sąvokos, apimties ir Elektroninių pinigų direktyvos taikomumo interpretavimas;
- c) specializuotų valdymo, administravimo, apskaitos, vidinės kontrolės mechanizmų, pinigų plovimo ir t. t. taisyklių buvimas arba nebuvimas³³.

Nukrypimai nuo kitų Elektroninių pinigų direktyvos nuostatų yra pakankamai reti, nors kai kurie iš jų (pavyzdžiui, padidinti pradinio kapitalo reikalavimai) gali turėti didelę įtaką³⁴.

Atliekant Įvertinimą taip pat tikrinta, koku mastu Direktyvos 2000/46/EB pirminiai tikslai buvo pasiekti. Pažymėtina, kad Įvertinime išskirti tokie pradiniai Direktyvos 2000/46/EB tikslai:

---

³¹ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-23]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

³² Commission staff working document on the Review of the E-Money Directive 2000/46/EC [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-23], p. 6. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/working-document_en.pdf>.

³³ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-25], p. 5. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

³⁴ *Ibid.*

- 1) suformuoti teisinį tikrumą ir taip paskatinti naujų dalyvių pasirodymą rinkoje, skatinti konkurenciją ir dalinai prisidėti prie elektroninės komercijos vystymo;
- 2) padėti elektroniniams pinigams pasiekti savo pilną pajėgumą, išvengiant trukdančių technologinių inovacijų;
- 3) išsaugoti vienodas veiklos galimybes elektroninių pinigų įstaigoms ir kitoms kredito įstaigoms, leidžiančioms elektroninius pinigus, ir tokiu būdu užtikrinti sąžiningą konkurenciją, naudingą turėtojams;
- 4) užtikrinti emitentų veiklos stabilumą, tokiu būdu apsaugant vartotojų interesus;
- 5) palengvinti perėjimą elektroninių pinigų įstaigų iš vienos valstybės narės į kitą, taip prisidedant prie laisvo kapitalo judėjimo ir laisvo sienų kirtimo³⁵.

Vertinant tikslų pasiekimo mastą, įvertinime padaryta išvada, kad Direktyva 2000/46/EB buvo pasiekta dauguma jos tikslų. Direktyvos trūkumai, kalbant apie jos pradinių tikslų pasiekimą, pagrinde yra netikrumas taikymo apimtyje ir/arba proporcingai ar neproporcingai suprantama privaloma sistema, t. y. ar ji nustato teisingą balansą tarp reikalavimų ir aktualios rizikos, su kuria susiduria elektroninių pinigų leidėjai ir jų vartotojai.

Tačiau Elektroninių pinigų direktyva pakankamai sėkmingai sukūrė teisinį tikrumą terminų atžvilgiu, kuriant aiškius teisinius rėmus elektroninių pinigų institucijoms bei atsisakymų atveju³⁶. Tačiau kylantys klausimai „ar“ ir „kaip“ teisinė sistema turi būti taikoma tam tikroms schemoms (pvz., elektroniniai čekiai) ir emitentams (mobiliojo ryšio operatoriai, transporto tiekėjai) veda prie akivaizdaus teisinio netikrumo egzistavimo minėtais atvejais³⁷. Visgi pripažįstama, kad siekiant panaikinti minėtą netikrumą, reikalinga tobulinti elektroninių pinigų sąvoką, atitinkamai tikslinant apibrėžimą, įtraukiant specialias lengvatas arba pritaikant specialias taisykles „hibridiniams“ emitentams³⁸.

Kaip jau buvo minėta, Direktyva 2000/46/EB įtvirtintas technologiškai neutralus teisinio reglamentavimo modelis. Įvertinime pažymima, jog minėtas technologinis neutralumas išlaikytas; su keletu išimčių dvejojama dėl direktyvos pritaikymo tam tikriems

---

³⁵ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-25], p. 7. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

³⁶ *Ibid.*

³⁷ *Ibid.*

³⁸ *Ibid.*

verslo modeliams ne dėl naudojamos elektroninės laikmenos, bet dėl produkto prigimties ir jų emitento³⁹. Dalinai palaikoma nuomonė, kad technologinis neutralumas gali būti užtikrintas pridėjus „elektroninio prietaiso“ apibrėžimą, tačiau šio pasiūlymo pavojus slypi tame, jog tai gali bereikalingai susiaurinti Elektroninių pinigų direktyvos taikymo sritį, nes ateityje į ją nebepateks, laikui bėgant ir vystantis technologijom, atsirasiančios technologinės naujovės⁴⁰.

Taigi apibendrinant, Elektroninių pinigų direktyvų priėmimu buvo siekiama teisinio tikrumo ir harmonizuotos elektroninių pinigų rinkos Europos Sąjungoje sukūrimo. Tačiau, kaip rodo 2006 m. vasario mėn. Įvertinimo bei 2006 m. liepos 19 d. Apžvalgos duomenys, elektroninių pinigų rinkos vystymasis nepateisino pirminių lūkesčių, Elektroninių pinigų direktyva nustatytas minimalus reguliavimas sąlygojo skirtingus direktyvos įgyvendinimo lygius nacionaliniame lygmenyje skirtingose Europos Sąjungos valstybėse narėse. Ir nors, remiantis Įvertinimu, Elektroninių pinigų direktyva sėkmingai sukūrė teisinį tikrumą terminų atžvilgiu, tačiau praktikoje, sparčiai besikeičiant realybei, dažnai kyla sunkumų dėl Elektroninių pinigų direktyvos taikymo tam tikrų naujai atsirandančių, susiformuojančių schemų, verslo modelių atžvilgiu. Dėl aukščiau išvardytų priežasčių akivaizdu, kad elektroninių pinigų reguliavimas Europos Sąjungos teisėje dar bus tobulinamas, atsižvelgiant į nustatytus trūkumus.

Šiame kontekste paminėtina, kad Europos Komisijos personalo 2006 m. liepos 19 d. Apžvalgoje buvo keliama novatoriška pozicija apie tai, kad norint turėti geresnę reguliavimo perspektyvą, žiūrint iš įstatymų leidybos pusės, idealu būtų Elektroninių pinigų direktyvą inkorporuoti į Mokėjimo Paslaugų Direktyvą (angl. – *Payment Services Directive*), kai tik ji bus baigta, bet tai, kaip tai gali būti padaryta, priklausys nuo derybų dėl Mokėjimo Paslaugų Direktyvos baigties⁴¹. Atkreiptinas dėmesys, kad tiek 2006 m. balandžio 28 d. Europos centrinio banko nuomonėje dėl pasiūlymo dėl direktyvos dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje⁴², tiek 2007 m. balandžio 24 d. Europos centrinio banko ir Europos Komisijos

---

³⁹ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-25], p. 7. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

⁴⁰ *Ibid.*, p. 7, 8.

⁴¹ Commission staff working document on the Review of the E-Money Directive 2000/46/EC [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-18], p. 3, 4, 15. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/interal_market/bank/docs/e-money/working-document_en.pdf>.

⁴² Europos centrinio banko nuomonė dėl pasiūlymo dėl direktyvos dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje (2006 m. balandžio 28 d.) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.ecb.int/press/pr/date/2006/html/pr060428.lt.html>>.

bendrame pareiškime⁴³ siūlytai direktyvai buvo labai pritariama. 2007 m. lapkričio 13 d. buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/64/EB dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, iš dalies keičianti direktyvas 97/7/EB, 2002/65/EB, 2005/60/EB ir 2006/48/EB ir panaikinanti Direktyvą 97/5/EB⁴⁴ (toliau – Direktyva 2007/64/EB arba Mokėjimo Paslaugų Direktyva), kuria buvo ne tik įvesta nauja „mokėjimo įstaigų“ sąvoka, bet ir numatyta, kad šioje direktyvoje nustatomos mokėjimo operacijų vykdymo taisyklės, kai lėšos yra elektroniniai pinigai. Bendriausia prasme Direktyvos 2007/64/EB paskirtis – užtikrinti, kad mokėjimai Europos Sąjungoje, pirmiausia kredito pervedimai, tiesioginio debeto pervedimai ir mokėjimai kortelėmis, būtų atliekami taip pat paprastai, saugiai ir veiksmingai, kaip mokėjimus atlieka valstybių narių nacionalinės mokėjimų sistemos, sukuriant bendrai mokėjimų eurais erdvei (angl. – *Single Euro Payments Area – SEPA*) būtiną teisinę bazę⁴⁵. Šia direktyva nustatomos mokėjimo operacijų vykdymo taisyklės, kai lėšos yra elektroniniai pinigai, tačiau nėra reglamentuojamas elektroninių pinigų išleidimas ir nekeičiamas riziką ribojantis elektroninių pinigų įstaigų reglamentavimas, numatytas Direktyvoje 2000/46/EB. Dėl šios priežasties Direktyvos 2007/64/EB įvedamai naujai mokėjimo paslaugų teikėjų kategorijai – mokėjimo įstaigoms (mokėjimo įstaiga – juridinis asmuo, kuriam išduotas leidimas teikti ir vykdyti mokėjimo paslaugas visoje Bendrijoje) – direktyva nėra leidžiama išleisti elektroninių pinigų.

Tuo tarpu Lietuvos Respublika, išreiškusi norą tapti Europos Sąjungos nare bei 2004 m. gegužės 1 d. ja tapusi, įsipareigojo derinti savo vidaus teisės normas su Europos Sąjungos teisės nuostatomis. Taigi elektroninių pinigų teisinis reglamentavimas Lietuvos nacionaliniais teisės aktais turi atitikti Europos Sąjungos teisę, jai neprieštarauti. Atitikties klausimai bus nagrinėjami kitose darbo dalyse.

---

⁴³ Europos centrinio banko ir Europos Komisijos bendras pareiškimas, palankiai vertinantis Europos Parlamento priimtą direktyvą dėl mokėjimo paslaugų (2007 m. balandžio 24 d.) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-18].

Prieiga per internetą: <<http://www.ecb.int/press/pr/date/2007/html/pr070424.lt.html>>.

⁴⁴ OL, 2007 L 319, p. 1.

⁴⁵ Europos centrinio banko ir Europos Komisijos bendras pareiškimas, palankiai vertinantis Europos Parlamento priimtą direktyvą dėl mokėjimo paslaugų (2007 m. balandžio 24 d.) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.ecb.int/press/pr/date/2007/html/pr070424.lt.html>>. [Žiūrėta 2007-11-18].

2 Elektroniniai pinigai: pagrindinės dimensijos ir jų norminimo problemos

2.1 Elektroninių pinigų samprata

Teisinės elektroninių pinigų sampratos esmė gali būti tinkamai atskleista tik iš pradžių išanalizavus pačią pinigų sąvoką.

Pirmiausia atkreiptinas dėmesys į tai, kad istoriškai teisinė pinigų sąvoka buvo grindžiama ekonomikos kategorijomis⁴⁶. Ekonomikos doktrina šiuo atveju atmeta tiek pernelyg siaurą pinigų sampratą, susijusią tik su grynaisiais pinigais (t. y. banknotais, monetomis), tiek pernelyg plačią, reiškiančią turtą, ir pinigus apibūdina pagal jų funkcijas: pinigai yra viskas, kas funkcionuoja kaip mainų tarpininkas, kaip vertės matas, kaip mokėjimo priemonė arba kaip likvidi kaupimo priemonė⁴⁷. Toks pinigų sąvokos konstravimas yra logiškas, nes pinigų apibrėžimas turi remtis pinigų esmės pažinimu, o pinigų esmę geriausiai galima pažinti per jų funkcijas⁴⁸.

Taigi pagal ekonomikos teoriją – pinigai atlieka tris pagrindines funkcijas: 1) visuotinai pripažinta mokėjimo priemonė; 2) vertės matas; 3) vertės saugojimo priemonė⁴⁹. Kitaip tariant, pinigų sąvoka yra siejama ne tik su grynaisiais pinigais, bet ir su kitomis šiuolaikinėje ekonomikoje vyraujančiomis formomis⁵⁰.

Kai kurie autoriai taip apibendrina pinigų sąvoką: pinigai – tai ypatingos rūšies prekė, naudojama kaip visuotinio ekvivalentiškumo (lygiavertiškumo) matas⁵¹.

Tuo tarpu civilinės teisės doktrinoje pinigus galima nagrinėti dviem teisiniais aspektais – kaip daiktą (*res*) ir kaip sumą⁵². „Pinigų, kaip daikto, samprata susijusi tik su grynaisiais pinigais, kurie laikomi *res corporalis* ir patys turi arba tam tikrą objektyvią (t. y. medžiagos, iš kurios pagaminti), arba tam tikrą subjektyvią vertę (t. y. atstoja tam tikrą vertę visuomenės susitarimu)“⁵³.

⁴⁶ TOLOČKO, Vadimas. Atsiskaitymų negrynaisiais pinigais teisinė prigimtis. Jurisprudencija: mokslo darbai. T. 16 (8). Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 2000, p. 181.

⁴⁷ VAŠKELAITIS, Vytautas. *Piniginiai atsiskaitymai: teorija ir praktika*. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 38.

⁴⁸ JURGUTIS, Valdas. *Pinigai*. Vilnius: Mintis, 1996, p. 275.

⁴⁹ MANN, F. A. *The Legal Aspect of Money. With Special Reference to Comparative Private and Public International Law*. Oxford: Oxford University Press, 1982, p. 5.

⁵⁰ VAŠKELAITIS, Vytautas. *Piniginiai atsiskaitymai: teorija ir praktika*. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 38.

⁵¹ ŠATAS, Juozas. *Tarptautiniai atsiskaitymai: teisiniai pagrindai ir praktika*. Vilnius: Eugrimas, 2006, p. 172.

⁵² TOLOČKO, Vadimas. Atsiskaitymų negrynaisiais pinigais teisinė prigimtis. Jurisprudencija: mokslo darbai. T. 16 (8). Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 2000, p. 181.

⁵³ BUTKEVIČIUS, Lauras. Elektroniniai pinigai: samprata ir teisinio reglamentavimo Europos Sąjungoje ypatumai. *Justitia*, 2003, Nr. 6 (48), p. 46.

Pinigų atliekamos funkcijos (visuotinai pripažintos mokėjimo priemonės, vertės matavimo bei vertės saugojimo priemonės) leidžia daryti išvadą, kad pinigai apibūdinami ne fizinėmis sąvybėmis, o tik kiekiniu santykiu su abstrakčiu vienetu⁵⁴. Dėl šios priežasties gryniesiems pinigams taikomos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso⁵⁵ (toliau – CK arba Civilinis kodeksas) nuostatos, reglamentuojančios daiktus, apibūdinamus rūšiniais požymiais, ir pakeičiamus daiktus. Pažymėtina, kad tai nėra taikoma negryniesiems pinigams, nes negrynieji pinigai nėra daiktas, o tik mokėjimo priemonė⁵⁶. Be to, pinigai yra visuotinės civilinės apyvartos (mainų) priemonė, ir tai išskiria juos iš kitų daiktų, apibūdinamų rūšiniais požymiais⁵⁷.

Vis dėlto darbe nagrinėjamos temos kontekste labiau atkreiptinas dėmesys į kitą teisinį pinigų aspektą, o būtent pinigų kaip sumos. Pinigai, kaip suma, yra savarankiškas teisinių santykių objektas dėl abstraktesnio negu pinigai, kaip *res*, pobūdžio⁵⁸. Pinigai, kaip pinigų suma, tai perkamosios galios kiekis, apskaičiuotas ir išreikštas piniginių tos ar kitos monetinės sistemos vienetų suma⁵⁹.

Civilinio kodekso 1.100 straipsnyje įtvirtinta, kad pinigai, kaip civilinių teisių objektai, – tai Lietuvos banko išleidžiami banknotai, monetos ir lėšos sąskaitose, kitų valstybių išleidžiami banko bilietai, valstybės išdo bilietai, monetos ir lėšos sąskaitose, esantys teisėta atsiskaitymo priemone. Kaip pažymima Civilinio kodekso komentare („Bendroji dalis“), pinigai – tai bene dažniausiai Civiliniame kodekse nurodomas civilinių teisių santykių objektas (mokėjimo priemonė esant atlygintinėms sutartims, paskolos, kreditavimo ir kai kurių kitų civilinių sutarčių dalykas)⁶⁰. Pinigai (banknotai, monetos), priešingai nei vertybiniai popieriai, neišreiškia kieno nors teisės, todėl, pamesti ar sunaikinti, negali būti anuliuoti, o pametus ar sunaikinus pinigus, taip pat negalima išduoti dublikato (kopijos)⁶¹.

Sistemiškai ir logiškai aiškinant CK 4.95 straipsnį, kuriame kalbama apie teisę išreikalauti daiktus iš svetimo neteisėto valdymo ir pabrėžiama, kad galima išreikalauti tik individualiais, o ne rūšiniais požymiais apibrėžtą daiktą, darytina išvada, kad pinigų, kurių

⁵⁴ MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 2002, p. 182.

⁵⁵ Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

⁵⁶ MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 2002, p. 182.

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ BUTKEVIČIUS, Lauras. Elektroniniai pinigai: samprata ir teisinio reglamentavimo Europos Sąjungoje ypatumai. *Justitia*, 2003, Nr. 6 (48), p. 46.

⁵⁹ TUMONIS, Vitalius. Negrynųjų pinigų samprata [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-26], p. 1. Prieiga per internetą: <www.pajamos.lt/straipsniai/negryniesi-pinigu-apyvartos-teisiniai-pagrindai/6/>.

⁶⁰ *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius: Justitia, 2003, p. 218.

⁶¹ MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 2002, p. 182.

įgijėjas sąžiningas, negalima išreikalauti atgal⁶². „Šitaip nustatyta siekiant užtikrinti pinigų apyvartą ir jų, kaip universalios mokėjimo priemonės, reikšmę, kartu ir civilinės apyvatos galimybes bei stabilumą“⁶³.

Pinigų sąvoką randame įtvirtintą ir Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatyme⁶⁴ (toliau – Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas). Šis įstatymas – tai 1997 m. birželio 19 d. priimto Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo⁶⁵ (toliau – Pinigų plovimo prevencijos įstatymas) nauja redakcija (aktuali nuo 2008 m. sausio 24 d.), įtvirtinta Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo pakeitimo įstatymu⁶⁶, kurioje atitinkamai buvo pakeistas ir įstatymo pavadinimas į „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas“. Taigi pagal šiuo metu galiojantį Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymą pinigai – tai Lietuvos banko išleidžiami banknotai, monetos ir lėšos sąskaitose, kitų valstybių išleidžiami banko bilietai, valstybės išdo bilietai, monetos ir lėšos sąskaitose, kurie yra teisėta atsiskaitymo priemonė, kitos pinigine išraiška turinčios mokėjimo priemonės (Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įst. 2 str. 12 d.).

Tuo tarpu pagal iki 2008 m. sausio 24 d. galiojusį Pinigų plovimo prevencijos įstatymą pinigai buvo apibrėžiami kaip „Lietuvos banko išleidžiami banknotai, monetos ir lėšos sąskaitose, kitų valstybių išleidžiami banko bilietai, valstybės išdo bilietai, monetos ir lėšos sąskaitose, esantys teisėta atsiskaitymo priemonė“ (Pinigų plovimo prevencijos įstatymo 2 str. 6 d.). Kitaip tariant, nebuvo nustatyta pinigų plovimo prevencijos priemonių bei institucijų, atsakingų už šių priemonių įgyvendinimą, atliekant operacijas su elektroniniais pinigais – elektroniniai pinigai dėl nustatytos pinigų sąvokos apimties nepateko į Pinigų plovimo prevencijos įstatymo reguliavimo apimtį. Akivaizdu, kad toks teisinis reguliavimas buvo netinkamas ir ydingas, todėl buvo padaryti aukščiau minėti pakeitimai, t. y. „pinigų“ sąvoka papildyta atitinkamu žodžiu junginiu – „kitos pinigine išraiška turinčios mokėjimo priemonės“, taip į Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo reguliavimo sritį įtraukiant ir elektroninius pinigus.

---

⁶² MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 2002, p. 182.

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ Valstybės žinios, 2008, Nr. 10-335.

⁶⁵ Valstybės žinios, 1997, Nr. 64-1502.

⁶⁶ Valstybės žinios, 2008, Nr. 10-335.

Lyginant šias dvi Lietuvos teisės aktuose įtvirtintas pinigų sąvokas, galima teigti, kad sąvokos yra identiškos, išskyrus minėtą Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatyme nustatytą papildymą („kitos piniginę išraišką turinčios mokėjimo priemonės“). Tačiau toks reguliavimas suponuoja tam tikrą neaiškumą. Manytina, kad visgi nagrinėjamu atveju prieštaravimo nėra, tik viena sąvoka (įtvirtinta Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatyme) yra pilnesnė iš išbaigtesnė už kitą (įtvirtintą Civiliniame kodekse), atitinkanti pasikeitusias, besikeičiančias realijas. Todėl Civiliniame kodekse įtvirtinta pinigų sąvoka turėtų būti papildyta, nustatant elektroninių pinigų reguliavimą Civilinio kodekso normomis. Nors, pavyzdžiui, Vokietijoje elektroniniai pinigai nelaikomi teisėta mokėjimo priemone.

Analizuojant Lietuvos Respublikos teisės aktuose įtvirtintą pinigų sąvoką, galima paminėti kitas dvi sąvokas: „grynieji pinigai“ ir „negrynieji pinigai“. Kyla klausimas, ar elektroniniai pinigai laikytini gryniaisiais ar negrynaisiais pinigais.

Jeigu grynieji pinigai tiek visuomenės, tiek ekonomikos, teisės mokslo atstovų suvokiami vienareikšmiškai, tai kalbant apie negrynuosius pinigus, pažymėtina, kad jų atžvilgiu egzistuoja įvairių teisinių nuomonių dėl negrynųjų pinigų teisinės prigimties⁶⁷. Teigiama, kad tai sudėtingas turtinių teisių kompleksas (mišraus pobūdžio teisės), kuriame atsispindi ir daiktiniai teisiniai, ir prievoliniai teisiniai elementai⁶⁸.

Taip pat egzistuoja kelios nuomonės dėl negrynųjų pinigų sąvokos ir apimties⁶⁹. Anot vienos, atsiskaitymai negrynaisiais pinigais – tai visi mokėjimai, įskaitant čekius ir vekselius, atliekami nesinaudojant gryniaisiais pinigais. Kita nuomonė teigia, kad atsiskaitymai negrynaisiais pinigais – tai tik tie mokėjimai, kurie atliekami pervedant pinigus iš skolininko sąskaitos į kreditoriaus sąskaitą skolininko nurodymu ir kreditoriaus sutikimu. Reikėtų sutikti su pozicija, kad pastaroji nuomonė yra pakankamai ribota, neatspindi atsiskaitymų santykių specifikos ir atsiskaitymų priemonių įvairovės⁷⁰.

Lietuvos Respublikos teisės aktuose nėra įtvirtinta negrynųjų pinigų sąvoka, tačiau atsiskaitymai negrynaisiais pinigais yra reglamentuojami. Kaip pabrėžiama Civiliniame kodekse, atsiskaitymai tarp juridinių asmenų, taip pat atsiskaitymai dalyvaujant fiziniams

⁶⁷ TUMONIS, Vitalius. Negrynųjų pinigų samprata [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-26], p. 2. Prieiga per internetą: <www.pajamos.lt/straipsniai/negrynieji-pinigu-apyvartos-teisiniai-pagrindai/6/>.

⁶⁸ *Ibid.*

⁶⁹ MARKOVAS, Paulius. Atsiskaitymai negrynaisiais pinigais. *Justitia*, Nr. 3, 2000, p. 23.

⁷⁰ BUTKEVIČIUS, Lauras. Elektroniniai atsiskaitymai: teisinio reglamentavimo problemos ir ateities perspektyvos Europos Sąjungoje ir Lietuvos Respublikoje [interaktyvus]. Magistro darbas, 2003 [žiūrėta 2008-03-06], p. 11. Prieiga per internetą: <http://www.itc.tf.vu.lt/mokslas/Magistro_darbas_Lauras_Butkevicius_2003.pdf>.

asmenims, užsiimantiems ūkine komercine veikla, vykdomi negrynaisiais pinigais, o įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka – ir grynaisiais pinigais (CK 6.929 str. 2 d.). Atsiskaitymas negrynaisiais pinigais atliekamas per bankus, kuriuose yra atidarytos atitinkamos sąskaitos, jeigu ko kita nenustatyta įstatyme arba ko neriboja naudojamos atsiskaitymų formos (CK 6.929 str. 3 d.). CK 6.930 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad atsiskaitymai negrynaisiais pinigais atliekami naudojant mokėjimo pavedimus, akredityvus, čekius, vekselius, inkaso ir kitas įstatymų nustatytas atsiskaitymų priemones. Pastaroji nuostata patvirtina aukščiau išdėstytą nuomonę, kad atsiskaitymai negrynaisiais pinigais apima visus mokėjimus, atliekamus nesinaudojant grynaisiais pinigais.

Atkreiptinas dėmesys, jog, kaip jau buvo pabrėžta, negrynieji pinigai yra tik mokėjimo priemonė, tai nėra daiktas⁷¹.

Mokėjimas negrynaisiais yra pinigų pervedimas, atliekamas tarpininkaujant bankams arba kitoms įstaigoms, kurios tokiais atvejais įvykdo ne tik pinigų arba (ir) prekes lydinčiųjų dokumentų perteikimo technines operacijas, bet ir atlieka tam tikrą sutartinės ir mokesstinės drausmės kontrolę⁷².

Mokėjimai negrynaisiais pinigais atliekami Mokėjimų įstatymo nustatyta tvarka (Mokėjimų įstatymo 4 str. 2 d.).

Atsižvelgiant į tai, kad elektroniniai pinigai yra naudojami dar pakankamai nedidelį laiko periodą, nėra susiformavęs vienareikšmiškas jų suvokimas. Vienų mokslininkų nuomone, elektroniniai pinigai – tai negrynieji pinigai⁷³. Taip pat literatūroje pasisakoma, kad kalbant apie elektroninius pinigus, svarbūs tampa negrynieji pinigai, kurie suvokiami kaip atitinkamų sąskaitų įrašai⁷⁴. Tačiau čia reikėtų pažymėti, kad atsiskaitant elektroniniais pinigais, banko sąskaita nebūtina, o norėdamas naudoti elektroninius pinigus atsiskaitymams, vartotojas privalo iš anksto sumokėti už vertę, saugomą elektroninėje laikmenoje.

Kitų manymu, elektroniniai pinigai yra grynieji pinigai⁷⁵. Taip pat egzistuoja nuomonių elektroninius pinigus esant tiek grynaisiais, tiek negrynaisiais pinigais⁷⁶. Visgi Direktyvos

---

⁷¹ MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 2002, p. 182.

⁷² ŠATAS, Juozas. *Tarptautiniai atsiskaitymai: teisiniai pagrindai ir praktika*. Vilnius: Eugrimas, 2006, p. 47.

⁷³ МАТУК, Ж. *Финансовые системы Франции и других стран*. Москва: АО Финстатинформ, 1994, p. 65; ШАМРАЕВ, А. В. Денежная составляющая платежной системы: правовой и экономический подходы. *Деньги и кредит*, 1999, Nr. 7, p. 62.

⁷⁴ BUTKEVIČIUS, Lauras. Elektroniniai pinigai: samprata ir teisinio reglamentavimo Europos Sąjungoje ypatumai. *Justitia*, 2003, Nr. 6 (48), p. 47.

⁷⁵ Исследовательский институт НИТАСИ. *Электронные деньги и общество открытости*. 1997, p. 11; ЕГИАЗАРЯН, Ш. П. *Электронные деньги в современной системе денежного оборота*. Москва: 1999, p. 40.

2000/46/EB preambulėje teigiama, kad elektroninius pinigus reikėtų suprasti kaip elektroninį monetą ir banknotų pakaitalą, laikomą tokiose elektroninėse laikmenose kaip elektroninė kortelė ar kompiuterio atmintis. Vadinasi, nepretenduoju į galutinį tvirtinimą, bei vadovaujantis darbo apimties leidžiamu tyrimo išsamumu, reikėtų sutikti su nuomone, kad elektroniniai pinigai yra grynujų pinigų analogas failo pavidalu, saugomas kompiuterio atmintyje arba elektroninėje kortelėje⁷⁷. Tačiau savo esme ir savybėmis elektroniniai pinigai visgi priklausytų „negrynujų“ pinigų kategorijai.

Doktrinoje egzistuoja įvairių elektroninių pinigų apibūdinimų. Pavyzdžiui, elektroniniai pinigai apibrėžiami kaip bet kokia pinigų forma, kuri išsaugoma ir juda kompiuteriniais tinklais, pabrėžiant tik informacinių technologijų vaidmenį esant atsiskaitymų santykiams⁷⁸. Tačiau toks elektroninių pinigų suvokimas nėra tikslus, kadangi „tikrųjų“ elektroninių pinigų koncepcija remiasi tuo, kad elektroninių pinigų naudotojas perka elektroninę vertę iš asmens, kuris teikia elektroninių pinigų išleidimo paslaugą⁷⁹. Be to, elektroninė vertė yra prilyginama gryniesiems pinigams, tačiau skirtingai negu grynujų pinigų, jos judėjimas apyvartoje yra ribotas⁸⁰.

Šio darbo kontekste aktualesnės būtent Europos Sąjungos teisės aktuose ir Lietuvos nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtintos sąvokos.

Pirmą kartą apie elektroninius pinigus prabilta 1997 m. liepos 30 d. Europos Komisijos rekomendacijoje 97/489/EB dėl atsiskaitymo už sandorius elektroninėmis mokėjimo priemonėmis ir ypač dėl santykių tarp jas išleidusio ir turinčio asmens⁸¹ (toliau – Rekomendacija 97/489/EB). Rekomendacijos 97/489/EB 2 straipsnio c punkte *elektroninių pinigų priemonė* buvo apibrėžiama kaip pakartotinės įkrovos priemonė, išskyrus nuotolinės prieigos mokėjimo priemones (angl. – *access products*), ar tai būtų išsaugotos vertės kortelė ar kompiuterio atmintis, kurioje elektroniniu būdu saugomi vertės vienetai, suteikianti tokios priemonės turėtojui galimybę atlikti rekomendacijoje nurodytus sandorius. Pažymėtina, kad pagal Rekomendaciją 97/489/EB *nuotolinės prieigos mokėjimo priemonės* apibrėžiamos kaip priemonės, suteikiančios galimybę jų turėtojui pasiekti lėšas (laikomas jo sąskaitoje

---

⁷⁶ ЖИРИНОВСКИЙ, В., ЮРОВИЦКИЙ, В. *Новые деньги для России и мира*. Москва: Издательский Дом „Галерея“, 1998, p. 404.

⁷⁷ БЕРЕЗИНА, М. П. Деньги в современной интерпретации. *Бизнес и банки*, 2002, Nr. 22, p. 5.

⁷⁸ CIVILKA, M., LAMANAUSKAS, T., OSINAITĖ, G., SAULIŪNAS, D., ŠTITILIS, D., TOLIUSIS, S., ULEVIČIUS, L. (red. D. SAULIŪNAS). *Informacinių technologijų teisė*. Vilnius: NVO Teisės Institutas, 2004, p. 391.

⁷⁹ SMITH, G. J. H. *Internet Law & Regulation 3rd ed.* London: Sweet & Maxwell, 2002, p. 501.

⁸⁰ *Ibid.*, p. 499.

⁸¹ OL, 1997 L 208, p. 0052-0058.

įstaigoje), kuriomis leidžiama atlikti mokėjimus lėšų gavėjui ir kuriomis atsiskaitant paprastai reikia asmens kodo ir (arba) kokio nors kito panašaus tapatybės įrodymo, – tai mokėjimo kortelės ir bankų paslaugų telefonu bei kliento namuose teikimo programinė įranga. Atkreiptinas dėmesys, jog remiantis sąvokų konstrukcija ir loginiais ryšiais, galima teigti, kad atsiskaitant elektroninių pinigų priemonėmis pagal rekomendaciją neprivaloma pateikti tapatybės įrodymą.

Pažymėtina, kad Direktyva 2007/64/EB rekomendavo Rekomendaciją 97/489/EB įtraukti į teisės aktą, turintį privalomos galios. Tačiau Direktyva 2007/64/EB buvo panaikinta tik Direktyva 97/5/EB (nuo 2009 m. lapkričio 1 d.). Taigi galime daryti išvadą, kad Rekomendacija 97/489/EB vis dar yra galiojantis teisės aktas.

Kitas paminėtinas teisės aktas, kuriame randame minint „elektroninius pinigus“ – 2001 m. gruodžio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 2560/2001 dėl tarptautinių mokėjimų eurais⁸² (toliau – Reglamentas Nr. 2560/2001), kurio 2 straipsnio d punkte numatyta, kad *elektroninių pinigų priemonė* – tai mokėjimo priemonė, kuri gali būti papildoma ir yra iš anksto apmokėta kortelė arba kompiuterinė atmintis, kurioje vertės vienetai kaupiami elektroniniu būdu. Minėtame reglamente taip pat įtvirtintos sąvokos „elektroninė mokėjimo priemonė“ bei „nuotolinės prieigos mokėjimo priemonė“. Atkreiptinas dėmesys, kad *elektroninė mokėjimo priemonė* pagal reglamentą - tai nuotolinės prieigos mokėjimo priemonė ir elektroninių pinigų priemonė, sudaranti galimybes jos turėtojui atlikti vieną ar daugiau elektroninių mokėjimo operacijų (Reglamento Nr. 2560/2001 2 str. b p.). *Nuotolinės prieigos mokėjimo priemonė* - tai priemonė, sudaranti galimybes jos turėtojui naudotis tam tikroje įstaigoje jo (jos) turimoje sąskaitoje laikomomis lėšomis, kuria gali būti atliekamas mokėjimas lėšų gavėjui, ir kuria norint naudotis paprastai reikalaujama asmens tapatybės nustatymo kodo ir (arba) kito panašaus tapatybės įrodymo; nuotolinės prieigos mokėjimo priemonės sudaro mokėjimo kortelės (kredito, debeto, atidėto debeto ar apmokėjimo kortelės) ir kortelės, kuriomis galima naudotis telefonu ir atlikti operacijas iš namų; į šį apibrėžimą neįeina tarptautiniai kredito pervedimai (Reglamento Nr. 2560/2001 2 str. c p.). Vėl gi elektroninių pinigų priemonės sąvokos konstrukcija, elektroninių pinigų priemonės ir nuotolinės prieigos mokėjimo priemonės atskyrimas bei būtent tik nuotolinės prieigos mokėjimo priemonės atveju numatytas privalomas tapatybės

---

⁸² OL, 2001 L 334, p. 0013-0016.

įrodymo reikalavimas, leidžia teigti, kad norint naudotis elektroninių pinigų priemone neprivalomas tapatybės įrodymas.

Pažymėtina, kad elektroniniai pinigai gali garantuoti skirtingą anonimiškumo laipsnį (nuo pilno anonimiškumo iki pilno naudotojo tapatybės nustatymo) priklausomai nuo technologinių skirtingų schemų bruožų. Nuotolinių prieigos priemonių atveju, priešingai, reikalaujama identifikacijos abiejų sandorio šalių.

Tuo tarpu Elektroninių pinigų direktyvos 1 straipsnio 1 dalies b punkte nurodyti elektroniniai pinigai, atitinkantys juos išleidusios institucijos reikalavimus, apibrėžiami kaip piniginė vertė, kuri:

- i) saugoma elektroninėse laikmenose;
- ii) išleidžiama gavus lėšų, kurių suma yra ne mažesnė vertė negu išleista piniginė vertė;
- iii) kurią įmonės, kurios nėra emitentai, priima kaip mokėjimo priemonę.

Literatūroje egzistuoja nuomonė, kad elektroninių pinigų samprata pirmą kartą Europos Sąjungos teisėje buvo įtvirtinta Rekomendacijoje 97/489/EB⁸³, apibrėžiant elektroninių pinigų priemonę. Tačiau su šia nuomone, autoriaus manymu, negalima būtų sutikti, nes, „elektroninių pinigų priemonė“ ir „elektroniniai pinigai“ apibrėžia skirtingus dalykus: kaip minėta, elektroninių pinigų priemonė – tai pakartotinės įkrovos priemonė, **kurioje** elektroniniu būdu **saugomi vertės vienetai**, kai tuo tarpu elektroniniai pinigai būtent ir apibrėžiami **kaip piniginė vertė**, kuri be kita ko saugoma elektroninėse laikmenose. Taigi elektroninių pinigų sąvoka pirmą kartą buvo įtvirtinta Direktyvoje 2000/46/EB.

Nors Elektroninių pinigų direktyvoje aiškiai ir nenustatyta, tačiau Europos Komisijos aiškinamojo rašto analizė leidžia daryti išvadą, jog elektroninių pinigų sąvoka apima tik daugiatisliuos elektroninius pinigus ir neapima kortelių, skirtų konkrečioms vienatisliams atsiskaitymams⁸⁴. Čia pažymėtina, kad vienintelio tikslo elektroninių mokėjimo priemonių mokėjimus priima tik jų emitentai už prekes ar paslaugas, kurias emitentas tikisi suteikti ateityje. Kaip vienintelio tikslo mokėjimų priemonės pavyzdį galima įvardyti išankstinio

---

⁸³ BUTKEVIČIUS, Lauras. Elektroniniai atsiskaitymai: teisinio reglamentavimo problemos ir ateities perspektyvos Europos Sąjungoje ir Lietuvos Respublikoje [interaktyvus]. Magistro darbas, 2003 [žiūrėta 2008-03-06], p. 50. Prieiga per internetą:

<http://www.itc.tf.vu.lt/mokslas/Magistro_darbas_Lauras_Butkevicius_2003.pdf>.

⁸⁴ *Ibid.*, p. 52.

apmokėjimo telefono kortelę, kurią pripažįsta tik ją išleidęs telekomunikacijų operatorius atsiskaitant už pokalbius telefonu⁸⁵.

Elektroninių pinigų direktyvos preambulės 3 punkte teigiama, kad elektroniniai pinigai suprantami kaip elektroninis monetų ir banknotų pakaitalas, laikomas tokiose elektroninėse laikmenose kaip elektroninė kortelė ar kompiuterio atmintis ir paprastai skiriamas atlikti elektroninius mokėjimus ribotomis sumomis. Tačiau Direktyva 2000/46/EB nedetalizuoja, kas laikytina „ribotomis sumomis“, todėl nėra aišku, kokios vertės sandoriai paprastai gali būti vykdomi elektroniniais pinigais. Kyla klausimų: pirma, ar valstybės narės, kurioms direktyvos nuostatos yra privalomos ir jos turi tik teisę pasirinkti įgyvendinimo formas ir būdus, gali (privalo), įgyvendindamos direktyvą, nusistatyti nacionalinėje teisėje, kas yra laikoma „elektroniniais mokėjimais ribotomis sumomis“, t. y. numatyti tam tikras sandorių vertės ribas. Antra, ar valstybės narės vis dėlto neturi teisės (pareigos) riboti elektroniniais pinigais vykdomų sandorių vertės.

Valstybių narių praktika, įgyvendinant Elektroninių pinigų direktyvą, rodo, kad vis dėlto valstybės narės netiesioginiu būdu nustatė tam tikras elektroniniais pinigais vykdomų sandorių vertės ribas, tačiau tai padarė per tam tikrus nustatytus „piniginės limitus“ (angl. – *purse limit*), kurie įtvirtino maksimalius kiekius, kurie gali būti saugomi elektroninėje laikmenoje (sąskaitoje). Pasak atitinkamų nacionalinių valdžių, tai buvo padaryta siekiant apsaugoti vartotojus, minimalizuojant galimus praradimus emitentų nemokumo atveju. Taigi, pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje galioja nuostata, kad „piniginės limitas“ yra 1 000 svarų, tačiau taip pat įtvirtinti atvejai, kai minėtas ribojimas nėra taikomas, Norvegijoje – 1 250 eurų, Italijoje – 500 eurų, Airijoje – 5 000 eurų, Graikija – 300 eurų, Estija – 300 eurų, Danija – 300 eurų, Austrija – 2 000 eurų⁸⁶. Tuo tarpu Lietuvos Mokėjimų įstatyme įtvirtinta, kad kredito įstaigos, suteikiančios elektroninius pinigus, privalo be kita ko nustatyti didžiausią leistiną priemonėje saugomų elektroninių pinigų likutį (Mokėjimų įst. 20 str. 6 d. 1 p.).

Pažymėtina, kad Elektroninių pinigų direktyva nenustatė elektroninių pinigų galiojimo termino, tačiau kai kurios Europos Sąjungos valstybės narės, įgyvendindamos direktyvą,

---

⁸⁵ LIKIENĖ, Aelita. Elektroniniai pinigai Europos Sąjungoje. *Lietuvos integracija į Europos Sąjungą: bankininkystė ir finansai*, Lietuvos bankas, 2001, Nr. 1, p. 71.

⁸⁶ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-27], Priedas 4, p. 11-44. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

įtvirtino elektroninių pinigų galiojimo terminą (pvz., Vengrija numatė, kad minimalus elektroninių pinigų galiojimo terminas yra penkeri metai)⁸⁷

Kaip matome, Direktyva 2000/46/EB įtvirtino pakankamai plačią elektroninių pinigų sąvoką, kuri gali būti įvairiai interpretuojama⁸⁸.

2006 m. atliktame Įvertinime pažymėta, kad visos valstybės narės, įgyvendindamos Direktyvos 2000/46/EB nuostatas, pirmojo (i) kriterijaus nepakeitė.

Dėl antrojo (ii) kriterijaus Įvertinime pabrėžiama, kad antrojo kriterijaus sąlyga „suma ne mažesnė nei išleistų pinigų vertė“ kelia nerimą dėl galimos spragos, kad tokios sumos išleidimas, kai gaunamų pinigų suma yra mažesnė nei išleista piniginė vertė, gali būti pakankama, kad tokius produktus diskvalifikuoti ir jų nebelaikyti elektroniniais pinigais⁸⁹. Kitaip tariant, aiškinant pažodžiui, minėtu atveju tarsi susidaro galimybė netaikyti Elektroninių pinigų direktyvos, nors šiuo kriterijumi būtent buvo siekiama uždrausti elektroninių pinigų leidimą su nuolaida. Komisija siūlo šią frazę pašalinti iš apibūdinimo ir specialiaame straipsnyje įtraukti tokį draudimą⁹⁰. Pažymėtina, jog ryšium su elektroninių pinigų samprata, septynios valstybės narės (Austrija, Belgija, Danija, Prancūzija, Graikija, Olandija ir Didžioji Britanija) panaikino ii) kriterijaus dalį („kuri išleidžiama gavus lėšų, kurių suma yra ne mažesnės vertės negu išleista piniginė vertė“) iš elektroninių pinigų apibrėžimo ir perdirbo ją į savarankišką punktą, kaip reikalavimą, taikomą elektroninių pinigų leidėjams. Formuluotė, skirdamasi valstybėse narėse, visada konstatuoja, kad elektroniniai pinigai negali būti išleidžiami kiekiu, didesniu nei gautos lėšos, bei kad yra draudžiama leisti elektroninius pinigus su nuolaida (angl. – *at a discount*) arba didesne negu nominalia kaina (angl. – *at a premium*). Airija paliko apibrėžimą nepakeistą, tačiau taip pat pridėjo draudimą išleisti elektroninius pinigus su nuolaida. Suomija įgyvendino šį kriterijų, tačiau dėl aiškumo pervadino jį į „išleidžiant į vienodus pinigų kiekius“ (angl. – *issued against equal amounts of money*). Keturios valstybės narės (Vokietija, Vengrija, Lietuva ir

---

⁸⁷ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-27], p. 49. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

⁸⁸ BUTKEVIČIUS, Lauras. Elektroniniai pinigai: samprata ir teisinio reglamentavimo Europos Sąjungoje ypatumai. *Justitia*, 2003, Nr. 6 (48), p. 50.

⁸⁹ Commission staff working document on the Review of the E-Money Directive 2000/46/EC [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-27], p. 11. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/working-document_en.pdf>.

⁹⁰ *Ibid.*

Švedija) neištraukė ii) kriterijaus ir nepristatė savarankiško punkto atitikmens. Likusios dvylika valstybių narių paliko ii) kriterijų nepakeista⁹¹.

Trečiasis kriterijus yra labiausiai atviras interpretavimui. Komisija jau išleido nurodymus, kaip taikyti direktyvą mobiliojo ryšio operatoriams, kuri, apibrėžimo interpretavimo tikslu, akcentuoja tiesioginio apmokėjimo ryšį su mobiliu pirkėju ir trečiosios šalies prekeiviu. Pagal Komisijos rekomendacijas apibrėžimas šioje vietoje turėtų būti tikslinamas⁹².

Kelios valstybės narės padarė smulkius iii) kriterijaus pakeitimus. Belgijos teisė, siekiant pagerinti aiškumą, išskėlė sąlygą, kad elektroniniai pinigai yra labiau priimtini kaip mokėjimo *instrumentas*, o ne kaip mokėjimo būdas, priemonė; Vokietija pabrėžė, kad elektroniniai pinigai yra priimami kaip mokėjimo priemonė trečiųjų šalių *nebūdami teisėta mokėjimo priemonė*⁹³. Tačiau kaip reikšmingesnis nei minėti atvejai yra minima Estijos situacija, kai nacionalinėje teisėje buvo pabrėžta, kad elektroniniai pinigai turi būti priimami mažiausiai dar vienos įmonės, neskaitant leidėjo, kuri privalo turėti tiesioginius skolininko/kreditoriaus santykius su pirkėju – tuo buvo siekiama išaiškinti sąvoką, ypač tuo atžvilgiu, ar iš anksto apmokėti produktai, siūlomi mobiliojo ryšio operatorių, yra elektroniniai pinigai ar ne⁹⁴.

Įvertinime taip pat pabrėžiama, kad kiti ekspertų nustatyti elektroninių pinigų sąvokos pakeitimai valstybių narių nacionalinėje teisėje iš esmės buvo daromi siekiant išaiškinti pačią sąvoką, ją konkretizuoti ir taip išvengti tam tikro teisinio neapibrėžtumo. Pavyzdžiui, Lenkija prie Direktyvoje 2000/46/EB išdėstytų trijų kriterijų dar papildomai pridėjo du: pagal iv) kriterijų elektroniniai pinigai yra leidėjo išperkami pagal pareikalavimą, pagal v) kriterijų yra išreiškiami piniginiu vienetu; Suomijos teisė patikslino, kad sąskaitomis pagrįstos schemas taip pat klasifikuotinos kaip elektroniniai pinigai; Švedijos teisė, priešingai, įtvirtino, kad elektroniniai pinigai reiškia piniginę vertę, kuri išreiškta kaip pretenzija emitentui ir kuri,

---

⁹¹ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-27], p. 48. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

⁹² Commission staff working document on the Review of the E-Money Directive 2000/46/EC [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-27], p. 12. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/working-document_en.pdf>.

⁹³ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-27], p. 48. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

⁹⁴ *Ibid.*, p. 48.

nebūdama individualioje sąskaitoje, yra saugoma elektroniniame prietaise, bei priimama kaip mokėjimo priemonė kitų nei emitentas įmonių⁹⁵.

Taigi Komisija rekomenduoja, kad siekiant eliminuoti tam tikrą teisinį neapibrėžtumą, reikia tobulinti Elektroninių pinigų direktyvoje įtvirtintą elektroninių pinigų sąvoką: arba tikslinant apibrėžimą, arba įtraukiant specialias lengvatas, arba pritaikant specialias taisykles tam tikriems „hibridiniams“ emitentams (terminas „hibridas“ yra naudojamas apibūdinti paslaugų tiekėjus, kuriems elektroninių pinigų leidimas yra kaip papildoma veikla šalia savo pagrindinio verslo, t. y. mobiliojo ryšio operatoriai, viešojo transporto įmonės ir kt.)⁹⁶.

Kalbant apie Lietuvos teisės aktuose įtvirtintą elektroninių pinigų sąvoką, pirmiausia reikėtų paminėti Mokėjimų įstatymą, kurio 2 straipsnio 6 punkte įtvirtinta, kad elektroniniai pinigai – tai piniginė vertė, kaip naudotojo reikalavimo kredito įstaigai išraiška, saugoma kredito įstaigos išleistoje priemonėje (kortelės, kompiuterio ar kitos įrangos atmintyje), ir panaudojus tapatybės patvirtinimo priemonę, jie gali būti panaudoti mokėjimams bet kuriam gavėjui, galinčiam priimti tokius mokėjimus, ir (ar) naudotojui gryniesiems pinigams gauti. Pagal Mokėjimų įstatymą tapatybės patvirtinimo priemonės yra elektroninės mokėjimo priemonės naudotojo parašas, jam suteiktas asmens tapatybės nustatymo kodas (PIN) arba kredito įstaigos suteiktos kitos priemonės (slaptažodžiai, slapti kodai, raktai, biometrinės priemonės ir pan.). Pastebėtina, kad Mokėjimų įstatymo priede numatyta, jog įstatymu įgyvendinama būtent Rekomendacija 97/489/EB, o ne Direktyva 2000/46/EB. Vadinasi, ši elektroninių pinigų sąvoka savo vidine logika artimesnė Rekomendacijoje 97/489/EB įtvirtintam reguliavimui. Tačiau toks reguliavimas yra ydingas, nes būtent Direktyva 2000/46/EB buvo įtvirtinta elektroninių pinigų sąvoka, o direktyvos turi būti privalomai įgyvendinamos valstybių narių, kai tuo tarpu rekomendacijos nėra privalomas Europos Sąjungos teisės aktas ir jos paprastai atspindi tik tam tikras Europos Sąjungos teisės plėtojimo tendencijas arba pateikia išskylančių problemų sprendimo būdus. Remiantis išdėstytu, darytina išvada, kad Mokėjimų įstatyme įtvirtinta elektroninių pinigų sąvoka turėtų būti pakeista įgyvendinant Direktyvos 2000/46/EB nuostatas.

---

⁹⁵ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-27], p. 49. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

⁹⁶ Commission staff working document on the Review of the E-Money Directive 2000/46/EC [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-27], p. 9. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/working-document_en.pdf>.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad nei Rekomendacija 97/489/EB, nei Reglamentas Nr. 2560/2001 ar Direktyva 2000/46/EB nenustatė, kad atsiskaitant elektroniniais pinigais (naudojant elektroninių pinigų priemones) privalomas koks nors tapatybės įrodymas, priešingai, tapatybės įrodymo reikalavimas buvo pabrėžtas bei išskirtas tik nuotolinės prieigos priemonių atveju. Vadinasi, atsižvelgiant į tai, kad valstybė, įgyvendinanti rekomendaciją, turi tai daryti tinkamai, aptariamam atveju galime kalbėti apie tam tikrus Rekomendacijos 97/489/EB nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę netikslumus.

Pažymėtina, kad sąvokos yra kiekvieno teisės akto pamatinės dalys, todėl netikslumai terminijoje gali sąlygoti netikslumus visame reguliavime.

Be to, paminėtina, jog Direktyvos 2000/46/EB 10 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės priima įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie, įsigalioję ne vėliau kaip 2002 m. balandžio 27 d., įgyvendina direktyvą.

2002 m. vasario 27 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime Nr. 300 „Dėl Lietuvos pasirengimo narystei Europos Sąjungoje programos (Nacionalinė ACQUIS priėmimo programa) teisės derinimo priemonių ir ACQUIS įgyvendinimo priemonių 2002 metų planų patvirtinimo“⁹⁷ buvo numatyta, kad Teisės derinimo priemonių 2002 metų planas (toliau – Planas) sukonkretina teisės derinimo procesą, jame nurodomos konkrečių sektorių *acquis communautaire* perkėlimo priemonės ir procese dalyvaujančios institucijos. Plane buvo numatyta, kad Direktyvos 2000/12/EB, Direktyvos 2000/28/EB bei Direktyvos 2000/46/EB reikalavimus 2002 m. į nacionalinę teisę Lietuvos Respublikos finansinių institucijų įstatymo projekto forma įsipareigoja perkelti Lietuvos Respublikos finansų ministerija – kaip pagrindinė valstybės institucija, rengianti nacionalinės teisės aktų projektus, bei Lietuvos bankas – kaip valstybės institucija dalyvė. Tačiau, kaip minėta, Direktyvoje 2000/46/EB įtvirtinta elektroninių pinigų sąvoka vis dar nėra perkelta į Lietuvos nacionalinę teisę.

Remiantis aukščiau išdėstytu teigtina, kad Lietuvos Respublikos teisės aktai turi būti konstruojami vadovaujantis naujesnėmis, tobulesnėmis nuostatomis, atsižvelgiant į būtinybę privalomai įgyvendinti to reikalaujančius Europos Sąjungos teisės aktus. Taip pat turėtų būti įvertinta, kad rekomendacija nėra privalomas Europos Sąjungos teisės aktas, kai tuo tarpu direktyvos turi būti privalomai įgyvendinamos valstybių narių. Todėl reikėtų atsižvelgti į

---

⁹⁷ Valstybės žinios, 2002, Nr. 25-910.

elektroninių pinigų sąvoką, įtvirtintą Direktyva 2000/46/EB, ir atitinkamai pakoreguoti Lietuvos nacionalinių teisės aktų nuostatas.

2.2 Elektroninių pinigų savybės

Prieš aptariant elektroninių pinigų savybes, svarbu atsižvelgti į pinigų savybes apskritai. Elektroninių pinigų savybių identifikavimas svarbus bendram elektroninių pinigų prigimties esmės suvokimui.

Apie elektroninių pinigų savybes reikšminga kalbėti grynųjų pinigų savybių kontekste, nes, remiantis Direktyva 2000/46/EB, elektroniniai pinigai yra *elektroninis* monetų ir banknotų pakaitalas, laikomas elektroninėse laikmenose (elektroninėje kortelėje, kompiuterio atmintyje) ir paprastai skiriamas vykdyti elektroninius mokėjimus ribotomis sumomis.

Pinigai (tradiciškai siejant su grynaisiais pinigais) pasižymi ir kitomis savybėmis, kaip antai:

- 1) pakeičiamumas. „Pinigų pakeičiamumas reiškia, kad prievolę, išreikštą viena valiuta, vėliau galima įvykdyti kita valiuta pagal valiutų kursą“⁹⁸;
- 2) dalumas. „Pinigų dalumas reiškia, kad turtinę prievolę galima išreikšti pinigais“⁹⁹;
- 3) ekvivalentiškumas;
- 4) likvidumas. Pinigai, kaip žinia, yra sunaudojami. Disponuoti pinigais galima tik tam tikrą laiką, kol jie nėra paverčiami prekėmis ar kitokiomis materialiosiomis vertybėmis¹⁰⁰. „Dėl absoliutaus naudingumo ir likvidumo (nuolatinio poreikio) pinigai patys savaime turi vertę“¹⁰¹;
- 5) visuotinis priimtinumumas. Kitaip tariant, žmonės pasitiki pinigais, jie žmonėms yra patogūs (portatyvūs)¹⁰²;
- 6) vienuarūšiškumas. Vianarūšiškumas pasireiškia tuo, kad vienos vertės piniginiai ženklai yra vienodi¹⁰³;
- 7) pastovumas. Pinigų vertė tiek šiandien, tiek vėliau išlieka maždaug ta pati¹⁰⁴;

⁹⁸ MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 2002, p. 182.

⁹⁹ *Ibid.*

¹⁰⁰ *Ibid.*, p. 183.

¹⁰¹ *Ibid.*

¹⁰² VAŠKELAITIS, Vytautas. *Pinigai: pinigų politika ir jos priemonės*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, 2006, p. 427.

¹⁰³ VAŠKELAITIS, Vytautas. *Pinigai: pinigų politika ir jos priemonės*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, 2006, p. 427.

¹⁰⁴ *Ibid.*

8) tvarumas. Tvarumas reiškia, kad pinigai yra lengvai atpažįstami ir sunkiai klastojami¹⁰⁵.

Tuo tarpu elektroniniams pinigams būdingos tik kai kurios bendrosios pinigų savybės: pavyzdžiui, dalumas, pastovumas ir visuotinis priimtinumai¹⁰⁶. Akivaizdu, kad elektroniniai pinigai, forma būdami iš esmės tik elektroniniai impulsai¹⁰⁷ – *elektroninis* monetų ir banknotų pakaitalas – savo savybėmis turi skirtis ir skiriasi nuo grynujų (fizinių) pinigų¹⁰⁸. Jie taip pat pasižymi ir naujomis, gryniesiems pinigams nebūdingomis savybėmis.

Literatūroje išskiriamos tokios pagrindinės elektroninių pinigų charakteristikos:

- 1) dematerializuoti;
- 2) daugiafunkciniai;
- 3) esantys mikroprocesorinėse kortelėse arba kietuose kompiuterių diskuose;
- 4) dauguma atvejų iš anksto išperkami, tačiau tai ne taisyklė;
- 5) gali funkcionuoti už banko sektoriaus ribų;
- 6) atsiskaitant nereikalingas tarpininkas;
- 7) operacijos turi būti baigiamos iki galo arba visai nepradedamos;
- 8) nereikia atitinkamos autorizacijos iš banko ar trečiojo asmens¹⁰⁹.

Atkreiptinas dėmesys, kad atsiskaitant elektroniniais pinigais banko sąskaita nėra būtina – tai esminis skirtumas tarp elektroninių pinigų ir nuotolinės prieigos priemonių, kai pinigai pervedami iš vienos banko sąskaitos į kitą¹¹⁰. Norėdamas naudoti elektroninius pinigus atsiskaitymams, vartotojas privalo iš anksto sumokėti už elektroninėje laikmenoje saugomą vertę.

Direktyvos 2000/46/EB 2 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad lėšų gavimas, išleidžiant elektroninius pinigus, nėra laikomas indėliu ar kitomis gražintinomis lėšomis, jeigu gautos lėšos nedelsiant yra keičiamos į elektroninius pinigus. Taigi už elektroninius pinigus negali būti mokamos palūkanos.

---

¹⁰⁵ VAŠKELAITIS, Vytautas. *Pinigai: pinigų politika ir jos priemonės*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, 2006, p. 427.

¹⁰⁶ *Ibid.*, p. 428.

¹⁰⁷ SMITH, G. J. H. *Internet Law & Regulation 3rd ed.* London: Sweet & Maxwell, 2002, p. 493.

¹⁰⁸ VAŠKELAITIS, Vytautas. *Pinigai: pinigų politika ir jos priemonės*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, 2006, p. 428.

¹⁰⁹ *Ibid.*

¹¹⁰ *Ibid.*, p. 426.

Europos Centrinis Bankas, svarstant Direktyvos 2000/46/EB priėmimą, pareiškė nuomonę¹¹¹, kad siekiant išvengti nevaržomo elektroninių pinigų leidimo, užtikrinti kainų stabilumą bei kontroliuoti likvidumo reikalavimų laikymąsi ir trumpalaikių palūkanų normas, yra labai svarbu nustatyti, kad elektroninių pinigų emitentai privalo suteikti galimybę elektroninių pinigų turėtojams paversti elektroninius pinigus tradiciniais, materialiais pinigais. Toks reikalavimas svarbus tiek pinigų politikos tikslais, tiek siekiant užtikrinti elektroninių pinigų turėtojų pasitikėjimą (Direktyvos 2000/46/EB preambulės 9 p.).

Taigi Elektroninių pinigų direktyvos 3 straipsnyje numatyta reikšminga elektroninių pinigų išpirkimo (angl. – *redeemability*) savybė: elektroninių pinigų turėtojas gali galiojimo metu prašyti emitentą išpirkti elektroninius pinigus nominalia verte monetomis ir banknotais arba pervesti į sąskaitą neimant už tai mokesčio, išskyrus būtinai reikalingą tai operacijai atlikti. Be to, labai svarbu atkreipti dėmesį, kad Elektroninių pinigų direktyva numato, jog išperkamumas turi būti suprantamas kaip vertės dalis.

2005 m. spalio 26 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui¹¹² (toliau – Direktyva 2005/60/EB) pateikė supaprastinto deramo klientų tikrinimo sistemą, taikomą elektroniniams pinigams. Valstybės narės gali leisti įstaigoms ir asmenims deramo klientų tikrinimo, kurio viena iš priemonių yra kliento tapatybės nustatymas ir patikrinimas, neatlikti elektroninių pinigų atveju, kai elektroninės laikmenos negali būti papildytos, o didžiausia laikmenose saugoma suma neviršija 150 EUR, arba kai elektroninės laikmenos gali būti papildytos, tačiau bendrai per kalendorinius metus sudaromų sandorių vertei taikoma 2 500 EUR riba, išskyrus atvejus, kai tais pačiais kalendoriniais metais elektroninės laikmenos turėtojas pasiima 1 000 EUR ar didesnę sumą, kaip nurodyta Direktyvos 2000/46/EB 3 straipsnyje (Direktyvos 2005/60/EB 11 str. 5 d. d p.). Taip pat yra svarstomas panašios sistemos pristatymo siūlymas, kuris reguliuotų informaciją, kaip mokėtojas perveda

---

¹¹¹ Opinion of the European Central Bank of 18 January 1999 at the request of the Council of the European Union under Article 105(4) of the Treaty establishing the European Community and Article 4(a) of the Statute of the European System of Central Banks and the European Central Bank on 1.a Commission proposal for a European Parliament and Council Directive on the taking up, the pursuit and the prudential supervision of the business of electronic money institutions, and 2.a Commission proposal for a European Parliament and Council Directive amending Directive 77/780/EEC on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions (OL, 1999 C 189, p. 0007-0010).

¹¹² OL, 2005 L 309, p. 15. Direktyva su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/64/EB dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, iš dalies keičianti direktyvas 97/7/EB, 2002/65/EB, 2005/60/EB ir 2006/48/EB ir panaikinanti Direktyvą 97/5/EB (OL, 2007 L 319, p. 1-36).

lėšas. Komisija mano, kad tokie klausimai turėtų būti svarstomi specialioje įstatymų bazėje, kuri nagrinėtų finansinius nusikaltimus, o ne Elektroninių pinigų direktyvoje¹¹³.

Pažymėtina, kad Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 10 straipsnio 6 dalyje, atsižvelgiant į Direktyvos 2005/60/EB nuostatas, numatytas kliento tapatybės supaprastintas nustatymas. Pažymima, kad supaprastintas kliento tapatybės nustatymas atliekamas „elektroninių pinigų atveju, kai elektroninės laikmenos negali būti papildytos, o didžiausia laikmenose saugoma suma neviršija 150 eurų arba ją atitinkančios sumos užsienio valiuta, arba kai elektroninės laikmenos gali būti papildytos, tačiau bendrai per kalendorinius metus sudaromų sandorių vertei taikoma 2500 eurų arba ją atitinkančios sumos užsienio valiuta riba, išskyrus atvejus, kai tais pačiais kalendoriniais metais elektroninės laikmenos turėtojas pasiima 1 000 eurų arba ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, ar didesnę sumą“. Matome, kad šia norma yra tiksliai ir pilnai įgyvendinamos Direktyvos 2005/60/EB nuostatos.

Be to, lyginant su banknotais ir monetomis, kurie pasižymi fiziniiais saugumo požymiais, elektroninių pinigų atveju naudojama elektroninė kriptografija, užtikrinanti autentiškumą, konfidencialumą bei vientisumą duomenų, perduodamų elektroninių pinigų sandorio metu¹¹⁴.

Taigi elektroniniai pinigai, būdami *elektroninis* monetų ir banknotų pakaitalas, dėl savo prigimties pasižymi kiek kitokiomis savybėmis nei gryniesi pinigai. Egzistuoja nuomonių, kad jeigu elektroninių pinigų vartotojų ir emitentų poreikiai bus patenkinami, būtent dėl šių savybių elektroniniai pinigai ateityje gali pakeisti materialius pinigus, vykdant daugelį mokėjimų¹¹⁵.

2.3 Elektroninių pinigų rūšys

Elektroninių pinigų klasifikavimas nėra paprastas, nors ir naudingas doktriniu požiūriu, ir institucijos, kurios rengia pranešimus ir pradinis dokumentus šiuo klausimu, dažnai pateikia įvairias, kartais sutampančias kategorijas. Tačiau bendriausia prasme

---

¹¹³ Commission staff working document on the Review of the E-Money Directive 2000/46/EC [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-12-02], p. 14. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/working-document_en.pdf>.

¹¹⁴ European Central Bank. Issues arising from the emergence of electronic money. ECB Monthly Bulletin, November 2000 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-01], p. 49. Prieiga per internetą: <<http://www.ecb.int/pub/pdf/mobu/mb200011en.pdf>>.

¹¹⁵ VAŠKELAITIS, Vytautas. *Pinigai: pinigų politika ir jos priemonės*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, 2006, p. 429.

elektroniniai pinigai gali būti skirstomi į dvi kategorijas: pagrįsti kortelėmis (angl. *card-based*) elektroniniai pinigai ir pagrįsti programine įranga (angl. *software-based*) elektroniniai pinigai.

Vadinasi, elektroninių pinigų rūšys išskiriamos atsižvelgiant į tai, kur yra išsaugoma elektroninė vertė: jeigu elektroninė vertė išsaugoma kortelės mikroschemoje, tuomet tai bus kortelėmis pagrįsti elektroniniai pinigai, o jei kompiuterio standžiajame diske – tai programine įranga pagrįsti elektroniniai pinigai.

Taigi tik pastarosios dvi technologijos atitinka tikrąją elektroninių pinigų prasmę¹¹⁶.

Tačiau šis suskirstymas nereiškia, kad jis yra absoliučiai teisingas visais atvejais, jis taip pat nereiškia, kad tai yra lemiamas ir galutinis skirstymas, nes elektroninių pinigų rinka nuolat auga ir plečiasi. Visgi toks suskirstymas yra reikšmingas, nes jis leido pradėti užtrukusią diskusiją apie elektroninių pinigų rinkos evoliuciją ir tos kaitos įrodymus.

Kortelėmis pagrįsti (angl. – *card-based*) elektroniniai pinigai. Valstybėse narėse naudojamos specifinės kortelėmis pagrįstų elektroninių pinigų schemas: Porton (Belgija), Chipknip (Olandija), Geldkarte (Vokietija), Moneo (Prancūzija), Danmønt (Danija), Intesa Flash (Italija), Cash (Švedija), Porta-Moedas Multibanco (PMB) (Portugalija)¹¹⁷.

Pažymėtina, kad elektroninių pinigų atveju pagrindė kalbame apie mikroprocesorines korteles.

Kai elektroniniai pinigai pirmą kartą pasirodė rinkoje, vyraujantis jų pavyzdys buvo „elektroninė piniginė“ kortelės (angl. – *smart card*) formoje. Kortelėmis pagrįstų elektroninių pinigų produktų (taip pat vadinti kaip technine įranga pagrįsti produktai (angl. – *hardware-based*)) pirkimo galia slypėjo prietaise, turinčiame technine įranga pagrįsto saugumo požymių (pagrindė luste (angl. – *chip*), įstatytame plastikinėje kortelėje). Ženklus kortelėmis pagrįstų elektroninių pinigų skaičius buvo paleistas į rinką Europos Sąjungoje 1990 m. antroje pusėje. Kortelėmis pagrįsti elektroniniai pinigai buvo numatyti pagrindė ribotiems, smulkiems mokėjimams neaptarnaujamose žmonių vietose (telefonų būdelėse, automobilių stovėjimo aikštelėse, smuklių prekių automatų vietose ir kt.), nes čia jie siūlė tam tikrų pranašumų, lyginant su banknotais ir monetomis. „Elektroninės piniginės“ leido sandorius

---

¹¹⁶ BUTKEVIČIUS, Lauras. Elektroniniai pinigai: samprata ir teisinio reglamentavimo Europos Sąjungoje ypatumai. *Justitia*, 2003, Nr. 6 (48), p. 48.

¹¹⁷ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-27], p. 25, 26. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

vykdyti mažesne kaina negu kreditine ar debetine kortele paremti mokėjimai, nes jos nereikalavo tiesioginės autorizacijos¹¹⁸.

Šiuo metu elektroninių pinigų kortelės taip pat yra daugiausia naudojamos tose vietose, kur nereikalingas žmogaus aptarnavimas, Tačiau tos kortelės iki šiol neigijo visuotinio pripažinimo tarp pirkėjų ir pardavėjų jų kasdieniniuose sandoriuose. Ir, kaip pabrėžiama Apžvalgoje, kol kas nėra jokių ženklų, kurie rodytų realizuojantis viziją, kad elektroniniai pinigai palaipsniui pakeis banknotus ir monetas kaip pageidaujama mokėjimo priemonė už kasdieninius pirkinius¹¹⁹.

Tam tikri programine įranga paremti „elektroninių piniginių“, paremtų kortelėmis, atitikmenys taip pat buvo vystomi ir vertė juose buvo išsaugoma tiesiog asmeniniame kompiuteryje, naudojant specialią programinę įrangą. Tačiau šios schemos buvo mažiau sėkmingos nei *chip* kortelėmis pagrįsti elektroniniai pinigai¹²⁰.

Kaip nurodoma 2006 m. liepos 19 d. Komisijos personalo Elektroninių pinigų direktyvos (2000/46/EB) Apžvalgoje, kortelėmis pagrįstų elektroninių pinigų naudojimas daugelyje Europos Sąjungos valstybių narių iki 2006 m. išliko nedidelis¹²¹. Kortelėmis paremtos „elektroninės piniginės“ daugelyje šalių yra nebenaudojamos, o daugelio tų, kurios yra naudojamos, panaudojimas yra labai ribotas, ir tik Beneliukso šalyse vietinės „elektroninių piniginių“ schemos pasiekė labai didelį skaičių¹²². Tačiau tam tikras interesas šia rinka vis dėlto išlieka, bent jau kai kuriose šalyse, pabrėžiant, kad naujovės mokėjimų sektoriuje dar turi pelnyti pripažinimą.

Kalbant apie elektroninius pinigus, pagrįstus kortelėmis, svarbu paanalizuoti situaciją, kuri susiklostė viešojo transporto sektoriuje. Kadangi be tradicinių „elektroninių piniginių“ viešojo transporto kortelės yra kitas plačiai naudojamas kortelėmis pagrįstų elektroninių pinigų tipas. Tačiau čia svarbu pažymėti, jog jų klasifikavimas kaip elektroninių pinigų ne visada gali būti paprastas ir vienareikšmis, ir skirtingose valstybėse narėse jie gali būti vis kitaip interpretuojami.

---

¹¹⁸ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-27], p. 23. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

¹¹⁹ Commission staff working document on the Review of the E-Money Directive 2000/46/EC [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-27], p. 7. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/working-document_en.pdf>.

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ *Ibid.*, p. 6.

¹²² *Ibid.*, p. 7.

Europos Sąjungoje yra daug iš anksto apmokėtinų schemų (angl. – *pre-paid schemes*), skirtų transportui. Ten, kur šios kortelės yra priimamos kaip mokėjimo priemonės įvairių transporto organizacijų, jos kvalifikuojamos kaip elektroniniai pinigai. Tačiau, pavyzdžiui, Londono Transportas ginčijasi, kad nors jo kortelės yra priimamos įvairių transporto tiekėjų, veikiančių pagal lengvatinę sistemą, tai nėra elektroniniai pinigai visų pirma dėl tų sistemų įsteigimo būdo: Londono Transportas perka paslaugų tiekimą iš įvairių tiekėjų ir tada perparduoda jas keleiviams. Panašiai yra ir Suomijoje, kur teigiama, kad kortelių sistema, naudojama Helsinkio miesto Transporto, nereikalauja elektroninių pinigų institucijos licencijos arba atsisakymų, nes jos charakteristika lemia, jog ji išsina už Elektroninių pinigų direktyvos veikimo apimtį¹²³.

Tuo tarpu daugiau nei 20 transporto kortelių schemų funkcionuoja pagal atsisakymus Čekijoje, ir mažiausiai viena Didžiojoje Britanijoje. Dar dvi plačiai naudojamos schemas bus paleistos artimiausioje ateityje (jų atveju tikimasi netrukus kreiptis dėl elektroninių pinigų licencijos), su tikslu leisti korteles, kurios bus naudojamos viešajame transporte Airijoje bei Olandijoje. Pradžioje šios kortelės bus priimamos tik atlikti mokėjimams už transporto paslaugas, tačiau pažymima, kad abi schemas numato galimybę plėsti kortelių funkcionalumą įtraukiant mokėjimus už kitus gėrius ir paslaugas, kai tik jos bus galutinai įsteigtos ir įgis pritarimą. Anglijoje Londono Transportas taip pat planuoja pristatyti elektroninių pinigų funkciją savo išankstinio apmokėjimo „Oystercard“ schemai¹²⁴.

Be to, kalbant apie kortelėmis pagrįstus elektroninius pinigus, atkreiptinas dėmesys, kad neseniai pasirodė bekontaktinės kortelės (angl. – *contactless cards*), kurios gali duoti naują impulsą kortelių principu veikiantiems elektroniniams pinigams; tokias korteles išduoda beveik tik transporto paslaugų tiekėjai ir šiuo metu jomis galima atsiskaityti tik už transporto paslaugas¹²⁵. Pažymima, kad šių kortelių naudojimą lemiančios technologijos pasižymi augančiu brandumu, plačiu paplitimu, patikimumu ir efektyvumu. Tai lemia, kad bekontaktinių kortelių, kaip elektroninių pinigų, naudojimas gali būti labai naudingas

---

¹²³ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-29], p. 27. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

¹²⁴ *Ibid.*, p. 28.

¹²⁵ Commission staff working document on the Review of the E-Money Directive 2000/46/EC [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-27], p. 7. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/working-document_en.pdf>.

daugeliui organizacijų, finansinių paslaugų teikėjams, telekomunikacijų, komunalinėms įmonėms, sporto stadionams ir vietinėms savivaldybėms¹²⁶.

Programine įranga pagrįsti (angl. – *server-based*) elektroniniai pinigai. Programine įranga pagrįsti elektroniniai pinigai atsirado beveik tuo pačiu metu kaip ir kortelėmis paremti elektroniniai pinigai ir daugiausia buvo vystomi dėl interneto siūlomų galimybių. Pastaruoju metu programine įranga paremti elektroniniai pinigai pelnė sėkmę aptarnaujant skirtingas rinkos nišas nei kortelėmis paremtų elektroninių pinigų aptarnaujamos, įskaitant iš asmens-asmeniui (angl. – *person-to-person*) internetinius sandorius, mokėjimo instrumentus asmenims neturintiems priėjimo prie banko sąskaitų ar kreditinių kortelių, pavyzdžiui, jauniems žmonėms ar imigrantams¹²⁷.

Sėkmingiausios ir geriausiai žinomos programine įranga paremtos elektroninių pinigų schemas iki šiol iš esmės pakliūna į iš anksto finansuotų, pritaikytų asmeniniams poreikiams tiesioginių mokėjimo schemų (angl. – *pre-funded personalised online payment schemes*) kategoriją, įtraukiant lėšų, saugomų asmeniniams poreikiams pritaikytoje tiesioginėje (angl. – *online*) sąskaitoje (neapima tradicinių bankų depozitų), perdavimą. Sąskaitos paprastai yra pasiekiamos per internetą, elektroninį paštą ir/arba kai kuriais atvejais per mobilias teksto žinutes (SMS), ir leidžia perdavimą tarp privačių asmenų bei tarp vartotojų ir pardavėjų¹²⁸. Tokių produktų vartojimas auga labai greitai, veddamas prie iš anksto finansuotų, pritaikytų asmeniniams poreikiams tiesioginių mokėjimo sistemų vertinimo kaip naujos elektroninių pinigų paradigmos.

Pavyzdžiai egzistuojančių iš anksto finansuotų, pritaikytų asmeniniams poreikiams tiesioginio apmokėjimo schemų: PayPal (Didžioji Britanija), Moneybookers (Didžioji Britanija). Pagal atsisakymus taip pat veikia CP Books / Monetka (Čekija), Ewire (Danija), Nochex (Didžioji Britanija), Teletik Safepay (Olandija)¹²⁹.

Tačiau egzistuoja ir kitų kategorijų programine įranga pagrįstų elektroninių pinigų schemų. Daugeliu jų atvejų yra naudojamos kortelės, bet priešingai nei naudojantis

---

¹²⁶ Commission staff working document on the Review of the E-Money Directive 2000/46/EC [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-27], p. 7. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/working-document_en.pdf>.

¹²⁷ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-29], p. 29. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

¹²⁸ *Ibid.*, p. 29, 30.

¹²⁹ *Ibid.*, p. 30.

kortelėmis pagrįstais elektroniniais pinigais, lėšos yra saugomos ne kortelėse, o serveryje¹³⁰. Šie produktai paprastai reiškia perdavimą saugomų anoniminių pretenzijų, kurios buvo įsigytos iš anksto. Galimi minėtų produktų pavyzdžiai:

- 1) iš anksto apmokėtos kortelės (angl. – *prepaid cards*), kurios turi savyje PIN numerį arba kitą identifikacijos formą, ir kuriomis galima atlikti mokėjimus internete (jos daugiausia skirtos tiems, kas negali disponuoti kreditine ar debetine kortele (jauni žmonės), ir tiems, kurie nori išlikti anonimai vykdydami mokėjimus internete) – PaySafeCard (Austrija, Vokietija), MicroMoney (Vokietija), SNAP Card (Didžioji Britanija), SplashPlastic (Didžioji Britanija);
- 2) mobiliais telefonais paremti mikromokėjimų sprendimai (angl. – *micro-payments solutions*). Šie produktai leidžia klientams siųsti ir gauti pinigus mobiliuoju telefonu, taip pat mokėti prekiautojams, smulkių prekių automatams ir perkelti skaitmeninį turinį. Mokėjimai yra atliekami ne per iš anksto apmokėtas lėšas, o per specifinę sąskaitą su elektroniniu pinigų leidėju – Crandy (Vokietija), Luup (Norvegija);
- 3) iš anksto apmokėtos debetinės kortelės, kurios visų pirma yra skirtos namų ūkiams, kurie neturi banko sąskaitos, ir gali būti siūlomos tiek elektroninių pinigų įstaigų, tiek kitų kredito įstaigų – MasterCard’s Cashplus card (Didžioji Britanija);
- 4) elektroniniai kelioninių čekių atitikmenys – pagrindiniai leidėjai American Express ir Travelex, kurie svarstė leidimo galimybę per elektroninių pinigų institucijas, tačiau galiausiai nusprendė elektroninius kelionių čekius ar kelionių korteles leisti per bankus¹³¹.

Kiti produktai, kurie gali būti elektroniniais pinigais (angl. – *other products that may constitute electronic money*). Be kortelėmis pagrįstų elektroninių pinigų ir programine įranga pagrįstų elektroninių pinigų, reikėtų paminėti ir kitus du produktų tipus, kurių statusas (t. y. ar jie priskirtini prie elektroninių pinigų, ar ne) dar nėra visiškai aiškus, nes jie įdiegti visai neseniai:

---

¹³⁰ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-29], p. 30, 31. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

¹³¹ *Ibid.*

1) tai elektroniniai čekiai (angl. – *electronic vouchers*). Skirtingi popierinių čekių leidėjai parodė interesą perkelti produktus į elektroninį formatą. Teoriškai tokie elektroniniai čekiai galėtų atitikti visus elektroninių pinigų apibrėžimo kriterijus. Tačiau kai kurie jiems būdingi bruožai yra nesuderinami su tam tikromis taisyklėmis, įtvirtintomis Elektroninių pinigų direktyvoje, pavyzdžiui, išperkamumo reikalavimu;

2) mobiliojo ryšio operatorių iš anksto apmokėtos paslaugos (angl. – *mobile network operators' prepaid services*). Daug operatorių siūlo savo klientams galimybę pirkti trečios šalies prekes ir paslaugas (ypatingai su skaitmeniniu turiniu – tokias kaip skambučio signalai, logotipai, žaidimai ir kt.), naudojant jų iš anksto apmokėtas lėšas. Koku laipsniu apie minėtas lėšas galima būtų kalbėti kaip apie elektroninius pinigus ir joms taikyti Elektroninių pinigų direktyvos nuostatas yra vis dar ginčijamasi. Šiuo metu apytiksliai tik 1 procentas bendros iš anksto apmokėtų lėšų (angl. – *total prepaid funds*) sumos yra naudojamas trečiųjų šalių paslaugoms, tuo tarpu likusi dalis yra išleidžiama pačių mobilių operatorių siūlomoms paslaugoms¹³².

Pažymėtina, kad šiais kitais produktais yra labai domimasi ir artimiausioje ateityje tikėtinas ženklus jų augimas.

3 Elektroninių pinigų emitavimo institucinė infrastruktūra

Literatūroje teigiama, kad pagal emitento statusą galima skirti keturis elektroninių pinigų emitavimo modelius:

- 1) komercinės įstaigos emitento modelis;
- 2) specialus nebankinio emitento modelis;
- 3) kredito įstaigos (banko) emitento modelis;
- 4) centrinio banko modelis¹³³.

Tačiau šiuo darbu siekiama elektroninių pinigų teisinių santykių reglamentavimo tyrimo bei problematikos išskyrimo, todėl atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisės aktų viršenybę prieš nacionalinius teisės aktus, visų pirma tikslinga plačiau aptarti Europos Sąjungos teisės aktų nustatytą elektroninių pinigų emitavimo reguliavimą.

---

¹³² Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-30], p. 33. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

¹³³ VAŠKELAITIS, Vytautas. *Pinigai: pinigų politika ir jos priemonės*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, 2006, p. 439.

Minėta, kad iki Elektroninių pinigų direktyvų priėmimo valstybėse narėse elektroninius pinigus išleidžiančioms institucijoms buvo taikomas teisinis režimas, priklausęs nuo šių institucijų vykdomos veiklos, t. y. bankininkystės santykius reguliuojantis teisinis režimas galėjo būti taikomas, tačiau tik tais atvejais, kai elektroninius pinigus išleidžiančių institucijų veiklą būdavo galima apibūdinti kaip indėlių ar kitų gražintinų lėšų priėmimą¹³⁴. Kitaip tariant, iki Elektroninių pinigų direktyvų priėmimo elektroninių pinigų teisiniai santykiai pakliūdavo į bankininkystės sektoriaus reguliavimo rėmus¹³⁵. Tačiau toks reguliavimas neužtikrino tinkamo ir efektyvaus elektroninių pinigų sektoriaus egzistavimo. Praktikoje didžioji dauguma elektroninius pinigus leidusių institucijų buvo bankai. Todėl buvo svarbu nustatyti lygias ir ekvivalentiškas veiklos sąlygas visiems rinkos dalyviams, panaikinant tradicinių kredito įstaigų monopolį šiame sektoriuje, kartu įtvirtinant priežiūros mechanizmą visiems elektroninių pinigų išleidimu ir tvarkymu užsiimantiems subjektams¹³⁶.

Europos Komisija savo pasiūlyme dėl Elektroninių pinigų direktyvų priėmimo ypač pabrėžė konkurenciją ir naujovių diegimą. Komisija matė elektroninius pinigus kaip esminį instrumentą greitesniam elektroninės komercijos vystymuisi bei kaip naujų ir greitai besiplėtojančių technologijų sritį, kurioje Europa galėtų užimti pirmaujančias pozicijas. Komisija siekė sukurti palyginti „lengvus“ teisinius rėmus, kurie leistų plėtotis naujovėms. Todėl Europos Komisija savo pasiūlyme dėl Elektroninių pinigų direktyvų priėmimo be kita ko akcentavo, kad siekimas įtvirtinti teisinį tikrumą sudarys galimybes elektroninių pinigų rinkoje dalyvauti ir kitiems elektroninių pinigų leidėjams, t. y. ne-bankų institucijoms (angl. – *non-banks institutions*). Ši galimybė elektroninių pinigų išleidime ir tvarkyme dalyvauti ir kitoms įstaigoms, ne tik bankams, buvo pagrindinė priežastis, dėl kurios Direktyvoje 2000/46/EB buvo įtvirtinta nauja teisinė kategorija – elektroninių pinigų institucijos¹³⁷.

Pažymėtina, kad remiantis Direktyvos 2000/46/EB preambulės 6 punktu, pagal 2000 m. kovo 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/12/EB dėl kredito įstaigų

---

¹³⁴ BUTKEVIČIUS, Lauras. Elektroniniai atsiskaitymai: teisinio reglamentavimo problemos ir ateities perspektyvos Europos Sąjungoje ir Lietuvos Respublikoje [interaktyvus]. Magistro darbas, 2003 [žiūrėta 2008-03-06], p. 44. Prieiga per internetą:

<http://www.itc.tf.vu.lt/mokslas/Magistro_darbas_Lauras_Butkevicius_2003.pdf>.

¹³⁵ *Ibid.*, p. 55.

¹³⁶ *Ibid.*

¹³⁷ Iki 2005 m. pabaigos Europos Sąjungoje tuo metu veikė iš viso 9 licencijuotos elektroninių pinigų institucijos, trys elektroninių pinigų institucijos egzistavo Norvegijoje. Mažiausiai 72 valstybėse narėse veikė pagal atsisakymus (skaičius nurodytas preliminarus, nes kai kuriose valstybėse narėse atsisakymų procesas yra automatiškas) ir 1 institucija pagal atsisakymus veikė Norvegijoje. 2006 m. Europos Sąjungoje jau tik šešios elektroninių pinigų institucijos tai: Moneybookers Ltd (Didžioji Britanija), Neteller UK Ltd (Didžioji Britanija), PayPal Europe Ltd (Didžioji Britanija), PrePay Technologies Ltd (Didžioji Britanija), NCS mobile payment Bank GmbH (Vokietija), Interpay Elektronisch Geldinstelling B.V. – InterEGI (Olandija).

veiklos pradėjimo ir vykdymo¹³⁸ (toliau – Direktyva 2000/12/EB) I priedo 5 punktą, **kredito įstaigoms** leidžiama išleisti ir administruoti mokėjimo priemones, įskaitant elektroninius pinigus, ir užsiimti tokia veikla visoje Bendrijoje atsižvelgiant į tarpusavio pripažinimą ir visapusišką rizikos ribojimo principais pagrįstos priežiūros sistemą, taikomą joms pagal Europos bankininkystės direktyvas.

Tačiau kadangi 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/48/EB dėl kredito įstaigų veiklos pradėjimo ir vykdymo (nauja redakcija)¹³⁹ (toliau – Direktyva 2006/48/EB), atsižvelgiant į tai, kad Direktyva 2000/12/EB buvo keletą kartų iš esmės keista, dar kartą iš dalies keičiant direktyvą bei siekiant aiškumo nauja redakcija išdėstė pastarąją direktyvą, toliau darbe bus vadovaujamosi Direktyvos 2006/48/EB nuostatomis. Direktyvos 2006/48/EB XIII priede A dalyje nurodoma, kad Direktyva 2000/12/EB ir Direktyva 2000/28/EB yra panaikinamos.

Pagal Elektorinių pinigų direktyvą valstybės narės turi uždrausti asmenims ar įmonėms, kurie nėra kredito įstaigos, kaip apibrėžta Direktyvos 2000/12/EB 1 straipsnio 1 punkto pirmoje pastraipoje, užsiimti elektroninių pinigų leidimo veikla (Direktyvos 2000/46/EB 1 str. 4 d.). Remiantis Direktyvos 2006/48/EB 4 straipsnio 1 dalimi, kredito įstaiga – tai įmonė, kuri verčiasi indėlių ir kitų grąžintinų lėšų priėmimu iš visuomenės ir paskolų teikimu savo sąskaita arba elektroninių pinigų įstaiga, kaip apibrėžta Direktyvoje 2000/46/EB. Taigi ir kitos kredito įstaigos, ne tik elektroninių pinigų institucijos, gali leisti ir administruoti elektroninius pinigus¹⁴⁰.

Tačiau dar svarbu paminėti, kokioms įstaigoms Direktyva 2006/48/EB netaikoma, tai: valstybių narių centriniams bankams, pašto pinigų persiuntimo sistemų (*giro*) įstaigoms, Lietuvoje – kredito unijoms, išskyrus Centrinę kredito uniją (Direktyvos 2006/48/EB 2 str.). Taigi Direktyvoje 2006/48/EB numatyta išlyga, kad direktyva Lietuvoje netaikoma kredito unijoms (išskyrus Centrinę kredito uniją), atsižvelgiant į kredito unijų veiklos specifiškumą ir jų veiklos ribotumą, lyginant su kitomis kredito įstaigomis. Tai leidžia teigti, kad kredito unijoms netaikomi tam tikri įprastoms kredito įstaigoms taikytini reikalavimai.

---

¹³⁸ OL, 2000 L 126, p. 1. Direktyva su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2006 m. kovo 8 d. Komisijos direktyva 2006/29/EB, iš dalies keičiančia Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/12/EB nuostatus dėl tam tikrų įstaigų išbraukimo iš įstaigų, kurioms direktyva netaikoma, sąrašo ar įtraukimo į jį (OL, 2006 L 70, p. 50-51).

¹³⁹ OL, 2006 L 177, p. 1.

¹⁴⁰ Tradicinės kredito įstaigos leidžia elektroninius pinigus mažiausiai 15 valstybių narių. Tradicinės kredito įstaigos dominuoja kortelėmis pagrįstų elektroninių pinigų leidime, kai tuo tarpu elektroninių pinigų įstaigos bei įstaigos, veikiančios pagal atsakymus, daugiausia veikia programine įranga paremtų elektroninių pinigų rinkoje.

Minėtos įstaigos, išskyrus valstybių narių centrinius bankus, kurioms, vadovaujantis 2 straipsniu, Direktyva 2006/48/EB netaikoma, 39 straipsnyje ir V antraštinės dalies 4 skyriaus 1 skirsnyje vertinamos kaip finansų įstaigos (2006/48/EB 1 str. 3 d.). Finansų įstaiga pagal Direktyvą 2006/48/EB apibrėžiama kaip įmonė, kuri nėra kredito įstaiga, bet kurios pagrindinė veikla yra įsigyti akcijų arba verstis viena ar keliomis veiklos rūšimis, išvardytomis direktyvos I priedo 2 – 12 punktuose (Direktyvos 2006/48/EB 4 str. 5 d.).

Remiantis aukščiau išdėstytu, galima teigti, kad finansų įstaigos negali leisti (administruoti) elektroninių pinigų.

Minėta, kad Direktyva 2006/48/EB netaikoma valstybių narių centriniams bankams. Darytina išvada, kad toks reguliavimas nustatytas atsižvelgiant į centrinių bankų specifiškumą. Tačiau šiuo atveju visgi kyla klausimų. Būtent dėl centrinio banko vertinimo kaip kredito įstaigos. Direktyvoje 2006/48/EB, apibrėžiant kredito įstaigą, yra kalbama apie „lėšų priėmimą iš visuomenės“ – nėra visiškai aišku, kaip plačiai minėta „visuomenė“ yra apibrėžiama, ką ji apima. Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatyme¹⁴¹ (toliau – Finansų įstaigų įstatymas) kredito įstaigos atveju apibūdinama jau konkrečiau – „lėšų priėmimu iš neprofesionalių rinkos dalyvių“. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos banko įstatymo¹⁴² (toliau – Lietuvos banko įstatymas) 28 straipsnyje numatyta, jog iki kol Europos Sąjungos Taryba panaikins išlygą dėl Lietuvos Respublikos pagal Europos Bendrijos steigimo sutarties 122 straipsnio 2 dalyje nustatytą procedūrą, Lietuvos bankas turi teisę savo nustatyta tvarka ir sąlygomis priimti indėlius litais iš Lietuvos Respublikoje įregistruotų kredito įstaigų. Įregistruotos kredito įstaigos akivaizdžiai yra priskirtinos prie profesionalių rinkos dalyvių. Taigi, remiantis išdėstytu, pagal Lietuvos teisės aktų nuostatas Lietuvos Respublikoje Lietuvos bankas nėra kredito įstaiga. Jo statusas yra ypatingas: Lietuvos bankas nuosavybės teise priklauso Lietuvos valstybei (Lietuvos Respublikos Konstitucijos¹⁴³ 125 str.). Centrinių bankų statusas galėtų būti apibrėžiamas kaip pinigų valdymo institucijos.

Mokėjimo įstaigoms pagal Direktyvą 2007/64/EB taip pat nėra leidžiama išleisti elektroninių pinigų.

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad Direktyva 2000/28/EB įtvirtinti Direktyvos 2000/12/EB pakeitimai buvo padaryti ryšium su tuo, kad tam tikros įstaigos pagrindinę savo veiklą apribojo elektroninių pinigų leidimu, todėl siekiant išvengti konkurencijos iškraipymo tarp

---

¹⁴¹ Valstybės žinios, 2002, Nr. 91-3891.

¹⁴² Valstybės žinios, 2001, Nr. 28-890.

¹⁴³ Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.

elektroninių pinigų leidėjų, net ir taikant pinigų politikos priemones, buvo patarta, kad Direktyva 2000/12/EB būtų taikoma ir elektroninių pinigų įstaigoms, nustatant joms tinkamas konkrečias nuostatas, kuriose būtų atsižvelgiama į šių įstaigų ypatumus. Būtent dėl šios priežasties ir buvo išplėstas kredito įstaigos apibrėžimas, įtraukiant į jį ir elektroninių pinigų įstaigas. Tokiu būdu Direktyva 2000/28/EB, atsižvelgiant į kitų Europos Sąjungos teisės aktų nuostatas, įtvirtintą reguliavimą, nustatė, kad Europos centrinis bankas gali taikyti minimalių atsargų reikalavimą visiems elektroninių pinigų emitentams¹⁴⁴. Be to, siekiant užtikrinti elektroninių pinigų pateikėjo pasitikėjimą, Direktyva 2000/28/EB buvo įtvirtinta elektroninių pinigų išperkamumo sąlyga ir kitoms kredito įstaigoms.

Elektroninių pinigų direktyvos 1 straipsnio 3 dalies a punkte įtvirtinta, kad elektroninių pinigų įstaiga – tai įmonė ar kitas juridinis asmuo, išskyrus kredito įstaigą, apibrėžtą Direktyvos 2000/12/EB 1 straipsnio 1 punkto pirmos pastraipos a papunktyje, kuri leidžia mokėjimo priemones elektroninių pinigų pavidalu.

Komisijos personalo Apžvalgoje pažymėta, kad valstybės narės paprastai klasifikuoja elektroninių pinigų įstaigas kaip kredito įstaigų subkategoriją¹⁴⁵. Taip pat daugelis valstybių narių sunkiai skiria arba visai neskiria elektroninių pinigų įstaigų ir tradicinių kredito įstaigų (pvz., kai kuriose valstybėse narėse reikalaujama, kad elektroninių pinigų įstaigos pateiktų mėnesinius balansus)¹⁴⁶.

Minėta, kad elektroninių pinigų įstaigos, lyginant su kitom kredito įstaigom, pasižymi tam tikrais ypatumais. Šie ypatumai gali būti atskleisti analizuojant Elektroninių pinigų direktyva nustatytą reguliavimą.

Visų pirma, atkreiptinas dėmesys, kad elektroninių pinigų įstaigoms, išskyrus tam tikrus aiškiai numatytus atvejus, taikomos tik dvi bankininkystės direktyvos, t. y. 1991 m. birželio 10 d. Tarybos direktyva 91/308/EEB finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui¹⁴⁷ ir Direktyvos 2000/12/EB tam tikros nuostatos (išskyrus jos V antraštinės dalies 2 skyrių: „Riziką ribojančios priežiūros techninės priemonės“) (Direktyvos 2000/46/EB 2 str. 1 d.). Pažymėtina, kad Direktyva 91/308/EEB buvo panaikinta 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB dėl finansų sistemos

---

¹⁴⁴ VAŠKELAITIS, Vytautas. *Pinigai: pinigų politika ir jos priemonės*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, 2006, p. 451.

¹⁴⁵ Commission staff working document on the Review of the E-Money Directive 2000/46/EC [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-12-01], p. 8. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/working-document_en.pdf>.

¹⁴⁶ *Ibid.*

¹⁴⁷ OL, 1991 L 166, p. 77.

apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui¹⁴⁸, o nuorodos į panaikintą direktyvą laikomos nuorodomis į direktyvą pagal pateiktą koreliacijos lentelę. Taip pat vietoj Direktyvos 2000/12/EB, kaip minėta, taikytina Direktyva 2006/48/EB.

Elektroninių pinigų direktyva nustatytas elektroninių pinigų įstaigų **veiklos ribojimas** yra priemonė, skirta finansiniam stabilumui užtikrinti. Taigi elektroninių pinigų įstaigų veikla, išskyrus pinigų emitavimą, ribojama tokiu būdu, kad įstaigos gali ne tik leisti elektroninius pinigus, bet ir teikti glaudžiai susijusias finansines ir nefinansines paslaugas, kaip antai elektroninių pinigų administravimas, vykdant operacines ir kitas pagalbines su jų išleidimu susijusias funkcijas, taip pat išleisti ir administruoti kitas mokėjimo priemones, tačiau jos negali teikti bet kokios rūšies kredito (Direktyvos 2000/46/EB 1 str. 5 d. a p.). Be to, elektroninių pinigų įstaigos gali užsiimti duomenų kaupimu elektroninėse laikmenose kitų įmonių ar viešųjų institucijų vardu (Direktyvos 2000/46/EB 1 str. 5 d. b p.).

Pažymėtina, kad elektorinių pinigų įstaigos negali turėti jokių kitų įmonių akcijų, išskyrus atvejus, kai tos įmonės atlieka operacines ar kitas pagalbines funkcijas, susijusias su atitinkamos įstaigos leidžiamais ar platinamais elektroniniais pinigais (Direktyvos 2000/46/EB 1 str. 5 d. b p. antra pastraipa).

Minėta, kad Elektroninių pinigų direktyvos 3 straipsnyje numatyta, kad elektroninių pinigų turėtojas gali galiojimo metu prašyti emitentą išpirkti elektroninius pinigus nominalia verte monetomis ir banknotais arba pervesti į sąskaitą neimant už tai mokesčio, išskyrus būtinai reikalingą tai operacijai atlikti. Išpirkimo sąlygos turi būti aiškiai nustatytos emitento ir turėtojo sutartyje. Sutartyje gali būti nustatyta minimali išpirkimo riba, kuri negali būti didesnė nei 10 eurų. Atkreiptinas dėmesys, kad išperkamumo reikalavimas yra reikšmingas ne tik monetarinės politikos tikslais, bet ir elektroninių pinigų pateikėjo pasitikėjimo atžvilgiu.

Elektroninių pinigų įstaigoms yra taikomi **pradinio kapitalo ir nuolatinių nuosavų lėšų reikalavimai**, įtvirtinti Direktyvos 2000/46/EB 4 straipsnyje. Elektroninių pinigų įstaigos pradinis kapitalas turi sudaryti ne mažiau kaip 1 milijoną eurų. Tuo tarpu nuosavos lėšos negali sumažėti tiek, kad nesudarytų tos sumos. Taigi elektroninių pinigų įstaigos visuomet privalo turėti nuosavų lėšų, kurių suma bus lygi arba viršys 2 % apyvartoje esančios sumos arba vidutinės pastarųjų šešių mėnesių bendros finansinių įsipareigojimų, susijusių su neapmokėtais elektroniniais pinigais, sumos (Direktyvos 2000/46/EB 4 str. 2 d.).

---

¹⁴⁸ OL, 2005 L 309, p. 15-36.

Tačiau jeigu elektroninių pinigų įstaigos veikla dar netruko šešis mėnesius, įskaitant jos veiklos pirmą dieną, ji privalo turėti nuosavų lėšų, kurių suma lygi arba viršija 2 % apyvartoje esančios sumos arba planuojamos šešių mėnesių bendros finansinių įsipareigojimų, susijusių su neapmokėtais elektroniniais pinigais, sumos (Direktyvos 2000/46/EB 4 str. 3 d. pirmas sakiny). Tokių išdėstytų reikalavimų esmė ta, jog siekiama užtikrinti, kad elektroninių pinigų institucijos tam tikrą lėšų dalį skirtų investicijoms ir tokiu būdu būtų garantuota, kad jeigu investicijos nėra pelningos, visuomet būtų lėšų padengti nuostoliai ir užtikrinti elektroninių pinigų priėmimą, kaip atsiskaitymo priemonę¹⁴⁹.

Elektroninių pinigų įstaigoms pagal Elektroninių pinigų direktyvos 5 straipsnį yra taikomi ir **investicijų apribojimai**. Elektroninių pinigų įstaigų investicijų suma turi būti ne mažesnė už jų finansinius įsipareigojimus, susijusius su neapmokėtais elektroniniais pinigais, investuojant tik į turtą: a) turto straipsnius, kuriems taikomas nulinis kredito rizikos koeficientas, ir kurie yra pakankamai likvidūs; b) indėlius iki pareikalavimo, laikomus A zonos kredito įstaigose; c) skolos priemones, kurios atitinka nustatytus reikalavimus (Direktyvos 2000/46/EB 5 str. 1 d.). Indėliai iki pareikalavimo ir skolos priemonės negali daugiau kaip 20 kartų elektroninių pinigų įstaigos nuosavų lėšų ir joms turi būti taikomi apribojimai, ne laisvesni nei apribojimai, taikomi kredito įstaigoms (Direktyvos 2000/46/EB 5 str. 2 d.). Jeigu investuoto turto vertė tampa mažesnė už finansinių įsipareigojimų, susijusių su neapmokėtais elektroniniais pinigais, sumą, kompetentingos institucijos užtikrina, kad atitinkama elektroninių pinigų įstaiga imtųsi priemonių nedelsiant ištaisyti susidariusią padėtį; dėl to kompetentingos institucijos laikinai gali neleisti, kad finansiniai įsipareigojimai, susiję su neapmokėtais elektroniniais pinigais, būtų užtikrinti kito turto suma, kuri neviršytų 5 procentų mažesnės iš šių įsipareigojimų arba įstaigos bendros nuosavų lėšų sumos (Direktyvos 2000/46/EB 5 str. 6 d.).

Investicijų apribojimai atlieka svarbią elektroninių pinigų vertės apsaugojimo funkciją, kad finansiniai įsipareigojimai, susiję su neapmokėtais elektroniniais pinigais visuomet būtų garantuoti pakankamai likvidžiu mažos rizikos turtu. Tačiau reikia pripažinti, kad lėšos, kurios saugomos likvidžioje formoje negali duoti žymaus pelno¹⁵⁰.

---

¹⁴⁹ EDGAR, Laura. Electronic Payments. Deliverable 2.1.6. bis // ESPRIT Project 27028. Electronic Commerce Legal Issues Platform [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-12-01], p. 6. Prieiga per internetą: <http://www.elip.org/documents/devilerable_2_1_6_bis_electronic_payment.pdf>.

¹⁵⁰ *Ibid.*

Taigi nors kapitalo reikalavimai elektroninių pinigų emitentams yra kur kas žemesni nei bankams, tačiau šie reikalavimai iš esmės tinkamai neatsveria numatytų griežtų apribojimų investicijoms.

Kaip pabrėžta Komisijos personalo Apžvalgoje, Elektroninių pinigų direktyva sėkmingai užtikrina elektroninių pinigų leidėjų veiklos stabilumą: nebuvo gauta pranešimų apie nemokumą, klastotes ar žalą vartotojams, todėl neesant objektyvaus poreikio griežtinti sistemą, Europos Sąjungos lygiu Komisijos palaikoma idėja, kad kai kurie sistemos elementai (įskaitant reikalavimus nuosavoms lėšoms ir investicijų apribojimus) yra neproporcingi tai rizikai, su kuria susiduria elektroninių pinigų leidėjai.

Kalbant plačiau apie reikalavimus elektroninių pinigų įstaigoms (t. y. išperkamumas, pradinis kapitalas, nuolatinių nuosavų lėšų reikalavimas, investicijų apribojimas, veiklos apribojimas), Komisija savo Apžvalgoje akcentavo, kad analizės procesas pateikė įrodymus, kurie patvirtino, jog tam tikri reikalavimai yra neadekvatūs rizikai, su kuria susiduria elektroninių pinigų institucijos, ir savo išvadas suformulavo atitinkamu toliau išdėstytu būdu:

- 1) išperkamumo emisija nominalia verte sukelia problemų mobiliojo ryšio operatoriams arba elektroniniams čekiams, jei jie patenka į Direktyvos 2000/46/EB reguliavimo sritį;
- 2) pradinio kapitalo 1 milijono eurų reikalavimas daugelio akcininkų laikomas pernelyg dideliu;
- 3) 2 procentų nuosavų lėšų reikalavimo ryšys su kitais Direktyvos 2000/46/EB aspektais leidžia kai kurias valstybes nares pasisakyti dėl per griežtos sistemos;
- 4) investicijų apribojimas – jis ženkliai sumažina elektroninių pinigų institucijų galimybę užsidirbti pinigų iš tų lėšų, kurias jos gauna mainais už elektroninių pinigų emisiją ir tai yra didelis konkurencijos trūkumas, lyginant su kitomis licencijuotomis kredito institucijomis. Ribota investicijų sąrašo prigimtis iškėlė nenumatytą, bet aiškia problemą tame, kad yra neįtraukiamos banko ir kreditinių kortelių gautinos sumos, kuriomis Direktyvoje 2000/12/EB suteiktos tos pačios 20 procentų rizikos lengvatos kaip ir kitiems lėšų emitentams, išvardytiems Elektroninių pinigų direktyvos 5 straipsnyje. To pasekoje verslo modeliai pajautė elektroninių pinigų finansavimo spragą, nors jie pasitiki elektroniniais pinigais nedelsiant, tačiau jie turi laukti keletą dienų, kol į jų sąskaitas bus

pervestos lėšos ir jos bus apskaitytos. Taigi Komisija darė išvadą, kad banko ir kreditinių kortelių sąskaitų gautinų sumų neįtraukimas į tinkamų investicijų sąrašą yra neproporcingas elektroninių pinigų vertės apsaugojimui ir ateityje bus analizuojama, kaip ištaisyti šią situaciją. Investicijų sąrašą Komisija taip pat siūlo peržiūrėti;

- 5) veiklos apribojimas – abejojama, ar reikalavimai, skirti elektroninių pinigų vertės apsaugojimui, yra proporcingi rizikos laipsniui. Komisijos nuomone, veiklos apribojimas ženkliai suvaržo elektroninių pinigų institucijas ir yra problematiškas tame versle, kur elektroniniai pinigai yra išleidžiami kaip „neesminė“ jų verslo dalis, todėl reikėtų apsvarstyti elektroninių pinigų institucijų veiklos apribojimų panaikinimą ir užtikrinti daug aiškesnį požiūrį¹⁵¹.

Pažymėtina, kad Direktyvos 2000/46/EB 6 straipsnyje numatytas elektroninių pinigų įstaigų monitoringo reikalavimas: kompetentingos institucijos užtikrina, kad ne rečiau kaip du kartus per metus apskaičiavimus, patvirtinančius pradinio kapitalo ir nuolatinių nuosavų lėšų bei investicijų apribojimų reikalavimų laikymąsi, atlieka pačios elektroninių pinigų įstaigos ir juos bei visus skaičiuojant naudotus duomenis perduoda kompetentingoms institucijoms arba panaudodamos elektroninių pinigų įstaigų pateiktus duomenis tokius skaičiavimus atlieka kompetentingos institucijos.

Elektroninių pinigų įstaigose turi būti patikimi ir rizikos ribojimo principais pagrįsti vadovavimas, administravimo bei apskaitos procedūros ir pakankami vidaus kontrolės mechanizmai: jie turi reaguoti į finansinę ir nefinansinę riziką, su kuria įstaiga susiduria, įskaitant techninę ir procedūrinę riziką bei riziką, galinčią kilti dėl jos bendradarbiavimo su bet kuria įmone, vykdančia operacines ar kitas pagalbines funkcijas, susijusias su įstaigos veikla (Direktyvos 2000/46/EB 7 str.).

Taigi Elektroninių pinigų direktyva įtvirtina specifinį kontrolės ir priežiūros mechanizmą, kuris nors ir panašus į režimą, taikomą kitoms kredito įstaigoms, tačiau, atsižvelgiant į elektroninių pinigų institucijų ypatumus, nustato visiškai skirtingus reikalavimus kapitalui ir investicijų apribojimus¹⁵². Atskiros elektroninių pinigų įstaigų

---

¹⁵¹ Commission staff working document on the Review of the E-Money Directive 2000/46/EC [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-12-02], p. 12, 13. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/working-document_en.pdf>.

¹⁵² BUTKEVIČIUS, Lauras. Elektroniniai atsiskaitymai: teisinio reglamentavimo problemos ir ateities perspektyvos Europos Sąjungoje ir Lietuvos Respublikoje [interaktyvus]. Magistro darbas, 2003 [žiūrėta 2008-

rizikos ribojimo principais pagrįstos priežiūros sistemos įdiegimas buvo pagrįstas ir reikalingas, nes elektroninių pinigų išleidimas nėra savaime pripažįstamas indėlių priėmimo veikla ir su juo yra susijusi specifinė rizika.

Toliau analizuojant Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtintą elektroninių įstaigų reguliavimą, pažymėtina, kad Direktyvos 2000/46/EB 8 straipsnyje numatyta, kad valstybės narės **gali leisti** savo kompetentingoms institucijoms atsisakyti taikyti kai kurias ar visas Elektroninių pinigų direktyvos ir Direktyvos 2000/12/EB (atitinkamai Direktyvos 2006/48/EB) nuostatas elektroninių pinigų įstaigoms, jeigu elektroninėje laikmenoje, kuria turėtojas naudojasi mokėjimams atlikti, telpa ne didesnė kaip 150 eurų suma ir jeigu bent viena žemiau nurodytų sąlygų:

- 1) bendra finansinių įsipareigojimų, susijusių su neapmokėtais elektroniniais pinigais, suma paprastai neviršija 5 milijonų eurų ir niekada neviršija 6 milijonų eurų; arba
- 2) įstaigos leidžiamus elektroninius pinigus kaip atsiskaitymo priemonę priima tik įstaigos dukterinės įmonės, atliekančios operacines ar kitas pagalbines funkcijas, susijusias su elektroniniais pinigais, leidžiamais ar platinamais įstaigos, įstaigos patronuojančios įmonės ar kitos tos patronuojančios įmonės dukterinės įmonės; arba
- 3) įstaigos leidžiamus elektroninius pinigus kaip atsiskaitymo priemonę priima tik ribotas įmonių skaičius, kurios gali būti aiškiai atskiriamos pagal: i) jų buvimo vietą tose pačiose patalpose arba kitoje ribotoje vietoje arba ii) jų artimą finansinį ar komercinį ryšį su leidžiančiąja įstaiga, pavyzdžiui, pagal bendrą rinkodaros ar platinimo sistemą.

Šį reguliavimo modelį labai kritikavo Europos centrinis bankas savo nuomonėje¹⁵³ ir pasisakė už tai, kad turi būti nustatytas bent minimalus reguliavimo lygis, taikytinas *visiems* elektroninių pinigų emitentams, nepriklausomai nuo jų dydžio ir pajėgumo.

Remiantis įvertinimo duomenimis, 19 valstybių narių įgyvendino atsisakymus ir 6 valstybės narės (Austrija, Vengrija, Lietuva, Portugalija, Slovakija ir Slovėnija) to nepadarė. Kaip galima neįgyvendinimo priežastis minimas palyginti neseniai įvykęs Elektroninių pinigų direktyvos įgyvendinimo procesas, sąlygojęs tai, jog elektroninių pinigų koncepcija

---

03-06], p. 56. Prieiga per internetą:

<http://www.itc.tf.vu.lt/mokslas/Magistro_darbas_Lauras_Butkevicius_2003.pdf>.

¹⁵³ Report of European Central Bank on Electronic Money. August 1998 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-12-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.ecb.int/pub/pdf/emoney.pdf>>.

vis dar išlieka daugiau teorinė konstrukcija. Tačiau ir atsisakymus įgyvendinusios valstybės narės įgyvendino ne visus Direktyvos 2000/46/EB numatytus reikalavimus arba įvedė tam tikrus pakeitimus vieno arba daugiau kriterijų atžvilgiu.

Atkreiptinas dėmesys, kad Europos Sąjungos lygmeniu tebevyksta diskusijos dėl Elektroninių pinigų direktyvos taikomumo, t. y. ar Direktyvos 2000/46/EB nuostatos yra taikomos „hibridiniams“ emitentams, kurie siūlo elektroninio mokėjimo paslaugas kaip papildymą prie jų pagrindinio verslo (pvz., mobiliojo ryšio operatorių atžvilgiu). Jie dažnai siūlo vartotojams galimybę mokėti už trečiosios šalies prekes ir paslaugas, naudojant iš anksto apmokėtas lėšas. Įgyvendinamos Direktyvą 2000/46/EB valstybės narės mobiliojo ryšio operatorių interpretavimo klausimą sprendė skirtingai. Pavyzdžiui, Prancūzija, Vokietija, Olandija, Lenkija ir Portugalija sprendė, kad kol situacija teisiniu požiūriu yra neaiški, netikslinga mobiliojo ryšio operatoriams taikyti Elektroninių pinigų direktyvą. Tuo tarpu Belgija aptartus produktus klasifikavo kaip elektroninius pinigus. Siekiant išaiškinti padėtį, t. y. ar mobiliojo ryšio operatoriai, vykdydami tokią veiklą patenka į Elektroninių pinigų direktyvos apimtį, Komisija 2005 m. išleido vadovą-gidą (angl. – *Guidance Note*). Pagal minėtą dokumentą schemas, kur nėra tiesioginio skolininko/kreditoriaus santykio tarp trečiosios šalies ir kliento, nėra elektroniniai pinigai. Praktiškai tai reiškia, kad tol, kol mobiliojo ryšio operatorius yra tarpininkas galutiniam apmokėjimui ir turi įgaliojimus sandorio užbaigimui, mobiliojo ryšio operatoriams netaikoma Elektroninių pinigų direktyva [Priedas Nr. 1].

Taip nėra visada aišku, ar kortelės, skirtos išimtinai mokėti už viešąjį transportą, bet kurios priimamos kelių skirtingų transporto tiekėjų, patenka į Elektroninių pinigų direktyvos apimtį. Airijoje ir Olandijoje tokioms schemoms reikalinga elektroninių pinigų įstaigų licencija. Tuo tarpu Didžiojoje Britanijoje Londono Transporto tiekėjas nelaikomas leidžiančiu elektroninius pinigus¹⁵⁴.

Jau minėta, kad direktyvos apibūdinamos kaip privalomos kiekvienai valstybei narei, kuriai jos skirtos, siekiant direktyvose nustatytų tikslų, bet nacionalinei valdžiai paliekama teisė pasirinkti atitinkamas jų įgyvendinimo formas ir būdus.

Minėtų direktyvų įtvirtintas elektroninių pinigų įstaigų teisinis reglamentavimas Lietuvos nacionalinėje teisėje iš esmės įgyvendinamas *perteikiant* (*perteikimas*, kaip

---

¹⁵⁴ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-30], p. 66. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

direktyvos įgyvendinimo metodas reiškia, kad direktyvos gali būti įgyvendintos išleidžiant atitinkamą teisės aktą ar padarant atitinkamus pakeitimus jau galiojančiose teisės aktuose, kad būtų įvykdyti prisiimti įsipareigojimai; šis metodas yra naudingas tuomet, kai direktyva pagal siekiamą teisės suderinamumo lygį priskiriama minimalaus harmonizavimo kategorijai) direktyvų nuostatas nacionaliniuose teisės aktuose.

Finansų įstaigų įstatymas elektroninių pinigų išleidimą ir tvarkymą priskiria prie finansinių paslaugų (Finansų įstaigų įst. 3 str. 1 d. 18 p.). Tik kredito įstaigai suteikiama išimtinė teisė leisti ir tvarkyti elektroninius pinigus (Finansų įstaigų įst. 3 str. 4 d. 4 p.).

Pagal Finansų įstaigų įstatymą *finansų įstaiga* – tai finansų įmonė **arba kredito įstaiga**, kuri atitinka abu Finansų įstaigų įstatymo 2 straipsnio 42 dalyje nustatytus reikalavimus ir verčiasi bent vienos iš šio įstatymo 3 straipsnyje nurodytų finansinių paslaugų teikimu (Finansų įstaigų įst. 4 str. 1 d.). Vadinasi, apibrėžimas suponuoja, kad bendriausia prasme finansų įstaiga gali leisti ir tvarkyti elektroninius pinigus.

Finansų įstaigų įstatymas, be to, papildomai įveda dar vieną „finansų įmonės“ sąvoką (redakcija nuo 2008 m. kovo 1 d.), t. y. *finansų įmonė* – Lietuvos Respublikos įmonė arba užsienio valstybės įmonės padalinys, kuris veikia Lietuvos Respublikoje įstatymų, reglamentuojančių finansinių paslaugų teikimą ir finansų įstaigų veiklą, nustatyta tvarka ir verčiasi vienos arba daugiau Finansų įstaigų įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 2, 3, 5–17, 19 punktuose nurodytų finansinių paslaugų teikimu (Finansų įstaigų įst. 2 str. 7 d.). Taigi finansų įmonei jau nėra numatyta galimybė užsiimti elektroninių pinigų išleidimu ir tvarkymu. Tačiau pagal Direktyvos 2006/48/EB 4 straipsnio 5 dalį *finansų įstaiga* apibrėžiama kaip įmonė, **kuri nėra kredito įstaiga**, bet kurios pagrindinė veikla yra įsigyti akcijų arba verstis viena ar keliomis veiklos rūšimis, išvardytomis direktyvos I priedo 2-12 punktuose. Taigi Lietuvos nacionaliniame teisės akte įtvirtintas reguliavimas yra painus, klaidinantis, perteklinis, sąvokos nesuderintos su nustatytais Europos Sąjungos teisės akte, panašių sąvokų buvimas, kuriomis apibrėžiami skirtingi dalykai, komplikuoja reguliavimą. Taip pat reikėtų pažymėti, kad derinant nacionalinių teisės aktų nuostatas su Europos Sąjungos teisės aktais, būtina išlaikyti kiek įmanoma vienodą terminologiją, o tokie netikslumai, kai neatitinka nacionaliniame ir Europos Sąjungos akte apibrėžtos sąvokos, gali lemti ir didesnius neatitikimus, t. y. Europos Sąjungos reglamentavimui. Tuo labiau, kad sąvokos savo esme yra pamatinės kiekvieno teisės akto dalys ir jomis yra grindžiamas bet koks tolesnis reguliavimas.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Finansų įstaigų įstatyme kredito įstaiga apibrėžiama kaip įmonė, kuri turi licenciją verstis ir verčiasi indėlių ar kitų gražintinų lėšų priėmimu iš neprofesionalių rinkos dalyvių ir skolinimu **arba elektroninių pinigų išleidimu ir tvarkymu** (Finansų įstaigų įst. 2 str. 23 p.). Tokia kredito įstaigos sąvoka buvo įtvirtinta 2007 m. sausio 18 d. Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymo 1, 2, 20 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo 38 (1) straipsniu, dešimtojo skirsnio pripažinimo netekusiu galios ir Įstatymo papildymo priedu įstatymu¹⁵⁵. Iki tol kredito įstaiga buvo apibrėžiama kaip Lietuvos Respublikos įmonė ar įstaiga arba užsienio valstybės įmonės padalinys, veikiantis Lietuvoje, kurie turi licenciją verstis ir verčiasi indėlių ir kitų gražintinų lėšų priėmimu iš neprofesionalių rinkos dalyvių bei jų skolinimu, taip pat turintys teisę verstis dalies ar visų kitų Finansų įstaigų įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nustatytų paslaugų teikimu ir prisiimantys su tuo susijusią riziką bei atsakomybę.

Prisimintina, kad tuo tarpu pagal Direktyvos 2006/48/EB 4 straipsnio 1 dalį kredito įstaiga – tai įmonė, kuri verčiasi indėlių ir kitų gražintinų lėšų priėmimu iš visuomenės ir paskolų teikimu savo sąskaita **arba elektroninių pinigų įstaiga**. Akivaizdu, kad Finansų įstaigų įstatyme yra įgyvendinama pastaroji direktyvos nuostata: Finansų įstaigų įstatymo priede numatyta, kad įstatymas įgyvendina Direktyvos 2006/48/EB nuostatas.

Be abejo, nėra būtina pažodžiui atkartoti direktyvos nuostatas, svarbu pasiekti direktyvoje numatytą tikslą, tačiau akivaizdu, kad šiuo atveju Europos Sąjungos teisės aktuose ir Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytas reguliavimas suponuoja tam tikrą neatitikimą, nes Europos Sąjungos teisėje kredito įstaiga iš esmės apibrėžiama per subjektus, o Lietuvoje – per finansinių paslaugų, kurių teikimu gali vertis **įmonė**, išvardinimą. Tačiau, norint įsitikinti, ar tinkamai buvo įgyvendinta Europos Sąjungos teisės nuostata dėl kredito įstaigos apibrėžimo, dar reikėtų atkreipti dėmesį į Elektroninių pinigų direktyvos 1 straipsnio 3 dalies a punktą, kuriame įtvirtinta elektroninių pinigų įstaigos sąvoka: elektroninių pinigų įstaiga – **įmonė ar kitas juridinis asmuo**, išskyrus kredito įstaigą, apibrėžtą Direktyvos 2000/12/EB 1 straipsnio 1 punkto pirmos pastraipos a papunktyje (atitinkamai Direktyvos 2006/48/EB 4 straipsnis 1 dalis a punktas), kuri **leidžia mokėjimo priemones elektroninių pinigų pavidalu**. Akivaizdu, kad direktyvoje elektroninių pinigų įstaigos ypatingas statusas taip pat konstatuojamas per teikiamas paslaugas. Tačiau autoriaus nuomone, Finansų įstaigų įstatyme įtvirtinta kredito įstaigos sąvoka vis dėlto savo esme kontrastuoja su įtvirtintąja

---

¹⁵⁵ Valstybės žinios, 2007, Nr. 12-498.

Direktyvoje 2006/48/EB. Visų pirma, todėl, kad, remiantis Direktyvos 2000/46/EB preambulės 6, 12 punktu, leisti elektroninius pinigus gali tiek elektroninių pinigų įstaigos, tiek kitos kredito įstaigos. Užsiimti elektroninių pinigų leidimo veikla draudžiama tik tiems vienetais, kurie nėra kredito įstaigos. Tuo tarpu Finansų įstaigų įstatyme apskritai nėra išskiriamas toks kredito įstaigų tipas kaip elektroninių pinigų įstaigos, nors Europos Sąjungos teisėje nustatytas reguliavimas pabrėžia šių įstaigų savitumą ir išskiria jį kaip naują teisinę kategoriją. Kitaip tariant, elektroninių pinigų emitavimas yra siejamas tik su „kredito įstaigomis“, neišskiriant naujos kategorijos – „elektroninių pinigų įstaigų“, be to, sąvokos formuluotė leidžia teigti, jog kredito įstaiga gali verstis tik arba indėlių ar kitų gražintinų lėšų priėmimu iš neprofesionalių rinkos dalyvių ir skolinimu, arba elektroninių pinigų išleidimu. Tuo tarpu Europos Sąjungos teisės aktai suponuoja galimybę skirti „tradicines“ ir „netradicines“ kredito įstaigas, kai abiejų kategorijų įstaigoms yra leidžiama užsiimti elektroninių pinigų leidimo veikla. Antra, Direktyvoje 2006/48/EB yra akcentuojama, **kas** yra laikoma kredito įstaiga, taip pabrėžiant elektroninių pinigų įstaigų ir kitų kredito institucijų ypatumus, skirtingumus, tuo tarpu Finansinių įstaigų įstatyme pabrėžiama, **kokia veikla** užsiimanti įmonė yra pripažįstama kredito įstaiga, t. y. iš apibrėžimo konstrukcijos galima daryti išvadą, kad tiek kredito įstaiga, užsiimanti indėlių ir kitų gražintinų lėšų priėmimu iš neprofesionalių rinkos dalyvių ir jų skolinimu, tiek kredito įstaiga, leidžianti ir tvarkanti elektroninius pinigus, savo teisine forma nesiskiria. Anksčiau Direktyvoje 2000/12/EB įtvirtintas „kredito įstaigos“ apibrėžimas Direktyva 2000/28/EB buvo išplėstas, įtraukiant į jį ir elektroninių pinigų įstaigas. Taigi manytina, kad Finansų įstaigų įstatyme įtvirtinta kredito įstaigos sąvoka savo esme neatitinka Direktyvos 2006/48/EB nuostatų ir jomis įtvirtintu reguliavimu siekiamų tikslų.

Nors Lietuvos teisės aktuose nėra įtvirtinta pažodinė „elektroninių pinigų įstaigos“ sąvoka, tačiau randame „specializuotų bankų“ sąvoką. Pati „specializuotų bankų“ sąvoka yra kritikuotina, nes Elektroninių pinigų direktyva buvo būtent skirta ne-bankų įstaigoms (angl. – *non-bank institutions*) leisti elektroninius pinigus (ne-bankų įstaigomis vadinamos elektroninių pinigų įstaigos ir įstaigos, veikiančios pagal atsisakymus). Taigi taip buvo atsiribota nuo tradicinių kredito įstaigų, kuriomis galima laikyti bankus. Europos Sąjungos teisė atskyrė „bankus“ ir „ne-bankų įstaigas“. Kaip žinia, nebūtina pažodžiui atkartoti direktyvos nuostatų, svarbu įgyvendinti jos tikslus. Tačiau manytina, kad šiuo atveju Lietuvos teisės aktuose pasirinkta sąvoka yra ne visai tiksli Elektroninių pinigų direktyvos tikslų prasme.

Lietuvos Respublikos bankų įstatymo¹⁵⁶ (toliau – Bankų įstatymas) 2 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad specializuotas bankas – tai Lietuvos Respublikoje įsteigta kredito įstaiga, kuriai išduota licencija suteikia teisę teikti tik šio straipsnio 6 dalies 3 punkte nustatytą licencinę finansinę paslaugą. Paminėtina, kad Bankų įstatymo 2 straipsnio 6 dalies 3 punkte nustatyta licencinė finansinė paslauga – elektroninių pinigų išleidimas ir tvarkymas.

Prisimintina, kad specializuoto banko sąvoka buvo pakeista 2005 m. birželio 23 d. Lietuvos Respublikos bankų įstatymo 2, 14, 20, 46, 53, 55, 65, 69, 72, 90, 91, 92 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymu¹⁵⁷. Iki tol specializuotas bankas buvo apibrėžiamas kaip Lietuvos Respublikoje įsteigta kredito įstaiga, kuriai išduota licencija suteikia teisę teikti vieną ar kelias nustatytas, tačiau ne visas, licencines finansines paslaugas (indėlių ar kitų gražintinų lėšų priėmimas iš neprofesionalių rinkos dalyvių, pinigų pervedimas, elektroninių pinigų išleidimas ir tvarkymas), ar išduota licencija yra apribotas asmenų, kuriems gali būti teikiamos licencinės finansinės paslaugos, ratas.

Bankų įstatymo priede nurodyta, kad įstatymu įgyvendinama 2000 m. rugsėjo 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/46/EB dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros.

Specializuotas bankas, kuriam išduota licencija suteikia teisę tik išleisti ir tvarkyti elektroninius pinigus, gali teikti tik tokias kitas nelicencines finansines paslaugas ir verstis tik tokia kita veikla, be kurių neįmanoma išleisti ir tvarkyti elektroninių pinigų ar kurios padeda juos išleisti ir tvarkyti, ar yra kitaip tiesiogiai susijusios su elektroninių pinigų išleidimu ir tvarkymu, taip pat kaupti duomenis elektroninėse laikmenose kitų juridinių asmenų vardu; be to, specializuotas bankas turi teisę išleisti mokėjimo korteles ir kitas mokėjimo priemones ir atlikti operacijas su jomis, tačiau teikdamas šią finansinę paslaugą bankas neturi teisės skolinti (Bankų įst. 4 str. 5 p.). Matyti, kad specializuotų bankų, kaip ir Direktyvoje 2000/46/EB numatytų elektroninių pinigų įstaigų, veiklos sritis (išskyrus elektroninių pinigų leidimą) yra ribojama.

Specializuoto banko, kuriam išduota licencija suteikia teisę tik išleisti ir tvarkyti elektroninius pinigus, Bankų įstatymo atitinkamomis normomis nustatytų nuosavo kapitalo dalių (įstatinis kapitalas (sumažintas supirktų savų akcijų verte) be privilegijuotų akcijų su kaupiamuoju dividendu vertės; atsargos rezervas; kapitalo rezervas; praėjusių metų nepaskirstytasis pelnas arba nuostolis; privalomasis rezervas arba rezervinis kapitalas) suma,

---

¹⁵⁶ Valstybės žinios, 2004, Nr. 54-1832.

¹⁵⁷ Valstybės žinios, 2005, Nr. 84-3110.

išreikšta eurais pagal Lietuvos banko skelbiamą oficialų lito ir euro santykį, turi būti ne mažesnė kaip 1 milijonas eurų (Bankų įst. 40 str. 2 d.).

Taigi akivaizdu, o be to, taip pabrėžiama ir 2006 m. vasario 17 d. Elektroninių pinigų direktyvos įvertinime, Lietuvos teisinėje sistemoje elektroninių pinigų įstaigoms apibūdinti yra taikoma „specializuotų bankų“ sąvoka.

Minėta, kad elektroninių pinigų leidimas yra susijęs su specifine rizika. Todėl, siekiant į ją reaguoti, rizikos ribojimo principais pagrįsta priežiūros sistema privalo būti kryptingesnė ir kartu ne tokia varžanti, kaip kredito įstaigoms taikoma priežiūra (Direktyvos 2000/46/EB preambulės 11 p.).

Įgyvendinant Direktyvos 2000/46/EB nuostatas, Bankų įstatyme nustatyta, kad priežiūros institucija specializuotiems bankams turi teisę netaikyti dalies ar visų nustatytų normatyvų (kapitalo pakankamumo, likvidumo, maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais, maksimalios paskolos vienam skolininkui, didelių paskolų, kiti priežiūros institucijos teisės aktų nustatyti normatyvai), taip pat turi teisę teisės aktais nustatyti kitokius, nei nustatyta komerciniams bankams, normatyvų dydžius ir jų apskaičiavimo metodikas (Bankų įst. 48 str. 1, 2 p.). Specializuoto banko veiklos riziką ribojantys normatyvai, vadovaujantis Bankų įstatymo 48 straipsnio 2 dalimi, reglamentuojami 2005 m. gegužės 26 d. Lietuvos banko valdybos nutarime Nr. 88 „Dėl specializuotų bankų veiklos ir rizikos valdymo reikalavimų“.

Bankų įstatymo 49 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad specializuotas bankas, kuriam išduota licencija suteikia teisę tik išleisti ir tvarkyti elektroninius pinigus, negali turėti jokios kito juridinio asmens įstatinio kapitalo dalies ir (arba) balsavimo teisių dalies, išskyrus atvejus, kai tas kitas juridinis asmuo atlieka operacines ar kitas pagalbines funkcijas, susijusias su to specializuoto banko išleidžiamais ir tvarkomais elektroniniais pinigais.

Kaip jau buvo užsiminta, specializuotų bankų veiklos reguliavimas Lietuvoje organizuojamas ne tik įstatymo normų pagrindu, bet ir vadovaujantis poįstatyminiais aktais. Minėtas Lietuvos banko valdybos 2005 m. gegužės 26 d. nutarimas Nr. 88 „Dėl specializuotų bankų veiklos ir rizikos valdymo reikalavimų“ (toliau – nutarimas), kuriuo, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo¹⁵⁸ (toliau – Lietuvos banko įstatymas) 9 straipsniu, Bankų įstatymo 14 straipsnio 7 dalimi bei 48 straipsnio 2 dalimi ir įgyvendinant

---

¹⁵⁸ Valstybės žinios, 2001, Nr. 28-890.

Direktyvą 2000/46/EB, Lietuvos banko valdyba patvirtino Specializuotų bankų veiklos ir rizikos reikalavimus.

Taigi Direktyva 2000/46/EB yra įgyvendinama ne tik Bankų įstatymo, bet ir minėto Lietuvos banko valdybos nutarimo nuostatom.

Minėta, kad Direktyvoje 2000/46/EB buvo numatyta valstybėms narėms ją įgyvendinti iki 2002 m. balandžio 27 d. 2002 m. vasario 27 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 300 „Dėl Lietuvos pasirengimo narystei Europos Sąjungoje programos (Nacionalinė ACQUIS priėmimo programa) teisės derinimo priemonių ir ACQUIS įgyvendinimo priemonių 2002 metų planų patvirtinimo“ patvirtintame plane buvo numatyta, kad Direktyvos 2000/12/EB, Direktyvos 2000/28/EB bei Direktyvos 2000/46/EB reikalavimus 2002 m. į nacionalinę teisę Lietuvos Respublikos finansinių institucijų įstatymo projekto forma išipareigoja perkelti Lietuvos Respublikos finansų ministerija – kaip pagrindinė valstybės institucija, rengianti nacionalinės teisės aktų projektus, bei Lietuvos bankas – kaip valstybės institucija dalyvė. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo dėl pritarimo Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymo projektui priėmimo, įstatymo priėmimo ir įsigaliojimo terminai buvo numatyti atitinkamai 2002 metų I ketvirtis, 2002 metų II ketvirtis, įsigaliojimas – 2003 m. sausio 1 d. Tačiau iki šiol Finansų įstaigų įstatymo priede nėra nurodyta įgyvendinama Elektroninių pinigų direktyva, o kredito įstaigos sąvoka atitinkamai pakeista tik 2007 m. sausio 18 d. Tokia vėlavimo įgyvendinti privalomus Europos Sąjungos teisės aktus praktika yra ydinga, todėl taisytina.

Nutarime pažymima, kad nustatyti reikalavimai taikomi specializuotiems bankams, kuriems išduota licencija suteikia teisę tik išleisti ir tvarkyti elektroninius pinigus (Nutarimo 1 p.). Be to, specializuotam bankui netaikomos Bankų įstatymo 14 straipsnio nuostatos dėl teisės kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje įsteigti filialą, o Bankų įstatymo nuostatos dėl teisės Europos Sąjungos valstybėje narėje teikti finansines paslaugas neįsteigus filialo taikomos tik išleidžiant ir tvarkant elektroninius pinigus (Nutarimo 3 p.). Specializuotam bankui taip pat netaikomas Bankų įstatymo 15 straipsnis, 48 straipsnio 1 dalis ir 71 straipsnio nuostatos dėl priežiūros institucijos pranešimų Europos Bendrijų Komisijai apie specializuotam bankui išduotas ir atšauktas licencijas (Nutarimo 4, 5 ir 6 p.).

Taip pat specializuoti bankai privalo nuolatos išlaikyti minimalaus banko kapitalo dalį, nustatytą Bankų įstatymo 40 straipsnio 2 dalyje (Nutarimo 8 p.). Perskaičiuotas banko kapitalas turi būti ne mažesnis kaip 2 procentai apyvartoje esančios sumos arba vidutinės pastarųjų šešių mėnesių bendros finansinių išipareigojimų, susijusių su neapmokėtais

elektroniniais pinigais, sumos (Nutarimo 9 p.). Jeigu banko veikla trunka trumpiau negu šešis mėnesius, įskaitant jo veiklos pirmąją dieną, banko turimas perskaičiuotas banko kapitalas turi būti ne mažesnis kaip 2 procentai apyvartoje esančios sumos arba planuojamos šešių mėnesių bendros finansinių įsipareigojimų, susijusių su neapmokėtais elektroniniais pinigais, sumos; planuojama šešių mėnesių bendra finansinių įsipareigojimų, susijusių neapmokėtais elektroniniais pinigais, suma grindžiama banko verslo planu; verslo planą bankas privalo pateikti Lietuvos bankui (Nutarimo 10 p.).

Banko investicijų į likvidų ir nerizikingą turtą suma turi būti ne mažesnė už jo finansinius įsipareigojimus, susijusius su neapmokėtais elektroniniais pinigais (Nutarimo 12 p.).

Pagal Nutarimo 16 punktą bankas turi užtikrinti tinkamą rizikos, kuri gali atsirasti dėl banko investicijų, valdymą. Todėl:

- 1) bankui draudžiama išleisti diskontuotus elektroninius pinigus arba mokėti palūkanas už finansinius įsipareigojimus, susijusius su neapmokėtais elektroniniais pinigais;
- 2) bankas privalo turėti pakankamai perskaičiuoto kapitalo užsienio valiutos kurso pasikeitimo rizikai padengti, kaip nurodyta Lietuvos banko valdybos 2000 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. 172 patvirtintose Kapitalo pakankamumo skaičiavimo taisyklėse;
- 3) bankui draudžiama prisiimti įsipareigojimus, nesusijusius su neapmokėtais elektroniniais pinigais ir su fiksuota palūkanų norma;
- 4) valdydamas rinkos riziką, bankas gali naudoti likvidžias palūkanų normų ir su užsienio valiutos keitimu susijusių nebalansinių straipsnių išvestines finansines priemones, kuriomis prekiaujama biržoje ir kurioms taikomas kasdienio įnašo reikalavimas, arba užsienio valiutos keitimo sandorius, kurių pradinis terminas yra 14 dienų arba mažiau. Šias priemones leidžiama naudoti tik tuomet, jeigu ketinama visiškai panaikinti rinkos riziką ir galima to pasiekti;
- 5) investuojančiam bankui taikomi apribojimai, nustatyti Maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui ir didelių paskolų apskaičiavimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos banko valdybos 2002 m. liepos 4 d.

nutarimo Nr. 91 „Dėl maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui ir didelių paskolų normatyvų“¹⁵⁹;

- 6) bankas privalo turėti pakankamai likvidžių lėšų, kad galėtų nedelsdamas įvykdyti finansinius įsipareigojimus, susijusius su neapmokėtais elektroniniais pinigais. Tuo tikslu banko investicijos turi sudaryti ne mažiau kaip 30 procentų banko prisiimtų finansinių įsipareigojimų, susijusių su neapmokėtais elektroniniais pinigais.

Kiekvieną ketvirtį bankas Lietuvos banko valdybos nustatyta tvarka teikia Lietuvos banko Kredito įstaigų priežiūros departamentui informaciją apie kapitalo perskaičiavimo, investavimo apribojimų ir rizikos valdymo reikalavimų vykdymą (Nutarimo 7 p.).

Vertinant nacionalinių teisės aktų, įgyvendinančių Direktyvą 2000/46/EB ir Direktyvą 2006/48/EB, nuostatas atkreiptinas dėmesys, kad autoriui nepavyko rasti tiksliai perkeltų Europos Sąjungos teisės nuostatų dėl išperkamumo, remiantis Europos Sąjungos teisės terminija, tiek elektroninių pinigų įstaigų, tiek kitų kredito įstaigų atveju.

Taigi, iš aukščiau išanalizuotų Direktyvos 2000/46/EB bei Lietuvos nacionalinių teisės aktų nuostatų, galima daryti išvadą, kad Lietuvos teisės aktai iš esmės tinkamai, su minėtom išimtim, įgyvendino Europos Sąjungos teisės aktų nuostatas elektroninių pinigų institucijų atveju.

Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį, kad, pagal įvertinimo pateikiamus duomenis bei remiantis autoriaus atlikta Lietuvos teisės aktų analize, Lietuvoje nebuvo įgyvendinta galimybė nustatyti atsisakymus. Atsisakymo taikymas nėra privalomas, tačiau valstybėse narėse egzistuojantys skirtingi požiūriai į atsisakymo taikymą gali sukurti konkurencijos iškreipimus vietinėse rinkose, nors ten, kur atsisakymas yra taikomas lanksčiau, tai gali palengvinti naujų rinkos dalyvių atėjimą¹⁶⁰. Tuo tarpu, pavyzdžiui, Latvijoje yra įsteigtos dvi pagal atsisakymus veikiančios įmonės: „e-Is International payment system“ ir „Business on Air Latvia“; Latvijoje bankai neleidžia elektroninių pinigų¹⁶¹.

Taip pat Lietuvoje iki šiol nėra įsteigta nė vieno specializuoto banko dėl nustatytų pakankamai aukštų reikalavimų. AB bankas „SNORAS“ iki 2000 m. leido kortelėmis

¹⁵⁹ Valstybės žinios, 2002, Nr. 73-3133.

¹⁶⁰ Commission staff working document on the Review of the E-Money Directive 2000/46/EC [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-12-02], p. 13. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/working-document_en.pdf>.

¹⁶¹ Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-25], p. 30. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>.

pagrįstos elektroninių pinigų schemos, vadinamos ImparCard, produktus: ImparCard, ImparCard+EC/MC, ImparCard+Maestro¹⁶². Šiuo metu AB bankas „SNORAS“ išleista eLitoCard kortelė¹⁶³ veikia kaip elektroninių pinigų priemonė (Lietuvos banko duomenimis elektroninių pinigų likutis 2007 m. IV ketv. buvo 189 424 Lt).

4 Elektroninių pinigų įtaka pinigų politikai

Elektroniniai pinigai jau nuo pat jų atsiradimo pradžios buvo ir išlieka diskusijų objektas taip pat ir dėl jų poveikio pinigų politikai. Pavyzdžiui, Europos centrinis bankas elektroninių pinigų kaip fenomeno studijas inicijavo atitinkamai 1994 ir 1998 metais. Tuo metu elektroniniai pinigai buvo vertinami kaip galintys sukelti rimtus padarinius centriniams bankams ir panašioms reguliatoriams. Elektroniniai pinigai buvo vertinami kaip turintys potencialo reikšmingai sumažinti grynųjų pinigų naudojimą ir kartu suardyti nacionalinę monetarinę politiką bei atimti iš centrinio banko galimybę gauti pajamas iš grynųjų pinigų emisijos. Tačiau nors tolesnė patirtis parodė kitaip, o būtent, kad elektroninių pinigų prievolių dar santykinai mažai, ir kad elektroniniai pinigai naudojami mikromokėjimams labiau nei didelės vertės operacijoms, riziką Europos centrinis bankas vertino kaip pakankamą ir rekomendavo reguliavimo režimo elektroninių pinigų leidėjams įgyvendinimą 1998 metais¹⁶⁴. 1998 metais paskelbtame pranešime dėl elektroninių pinigų Europos centrinis bankas pabrėžė, kad žymi elektroninių pinigų plėtra Europos Sąjungoje gali sumažinti pinigų politikos, formuojamos ir vykdomos Europoje įtaką, todėl ypač svarbu nustatyti aiškias taisykles, kuriomis vadovaujantis bus leidžiami elektroniniai pinigai¹⁶⁵.

Prieš pradėdant detalesnę elektroninių pinigų įtakos pinigų politikai analizę, pirmiausia svarbu apibrėžti pačią pinigų politikos sąvoką. Taigi pinigų politika bendriausia prasme – tai

---

¹⁶² Committee of payment and settlement systems. Secretariat. Survey of electronic money developments. May 2000. Bank of international settlements. Basel, Switzerland, p. 54.

¹⁶³ eLitoCard yra išankstinės autorizacijos įkraunama elektroninė piniginė, leidžianti vykdyti atsiskaitymus dviem valiutomis. Joje taip pat įdiegta speciali lojalumo sistema, kuria remiantis renkami taškai, išreikšti trečiąja valiuta. Kortelė yra pakraunama iš kortelės turėtojo sąskaitos per ryšio priemones, naudojant PIN kodą. Ribojimų pakraunamai sumai nenustatyta, tačiau yra apribojimų mikroprocesoriaus atminčiai. Kortele atsiskaitoma naudojant PIN kodą. Sandorio vertė pervedama iš pirkėjo elektroninės piniginės į pardavėjo įrenginį. Apsaugos raktai išsaugomi pardavėjo kortelėje.

¹⁶⁴ PENN, Bob. Commission consults on revision of the European electronic money regime. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 2005, Vol. 13, No. 4, p. 347, 348.

¹⁶⁵ LIKIENĖ, Aelita. Elektroniniai pinigai Europos Sąjungoje. *Lietuvos integracija į Europos Sąjungą: bankininkystė ir finansai*, Lietuvos bankas, 2001, Nr. 1, p. 74.

veikla, susijusi su pinigų apyvartos reguliavimu¹⁶⁶. Kitaip pinigų politika dar suvokiama kaip tikslų, jų siekimo metodų, atitinkamų priemonių bei svertų visuma¹⁶⁷.

Būtent centrinis bankas vykdo šalies pinigų (monetarinę) politiką – rengia bei realizuoja priemonių planą, kuriuo siekiama reguliuoti ekonominius procesus kontroliuojant pinigų masę ir palūkanų normas. Pabrėžtina, jog darbe sąvokos „pinigų politika“ ir „monetarinė politika“ bus naudojami kaip sinonimai.

Platesnio konteksto aiškumo dėlei taip pat svarbu išskirti mums aktualius pinigų politikos lygmenis. Taigi pažymėtina, kad pinigų politika – tai šalies, Europos Sąjungos tipo šalių sandraugos ekonominės politikos sudedamoji dalis¹⁶⁸. Pastaroji mintis reikalauja išsamesnio paaiškinimo.

Integracija į Europos Sąjungą yra kompleksinis procesas, apimantis įvairius aspektus: politinius, socialinius, ekonominius ir kt. Ilgą laiką Europos valstybių ekonomikos, o taip pat ir pinigų politikos buvo atskiros, ir tik prasidėjus bendros integracijos procesui, Europos ekonomika pamažu tapo integruotu ekonominiu vienetu.

1992 m. Nyderlandų mieste Maastrichte Bendrijos valstybių (Airijos, Belgijos, Danijos, Didžiosios Britanijos, Graikijos, Ispanijos, Italijos, Liuksemburgo, Nyderlandų, Portugalijos, Prancūzijos ir Vokietijos) atstovai pasirašė Europos Sąjungos steigimo sutartį¹⁶⁹ (toliau – Europos Sąjungos steigimo sutartis arba Maastrichto sutartis), kuri sudarė sąlygas sukurti ekonominę ir pinigų sąjungą ir įvesti bendrąją valiutą¹⁷⁰.

Europos Sąjungos steigimo sutartis buvo keičiama, taisoma ir papildoma atitinkamai pagal 1997 m. Amsterdamo¹⁷¹, 2000 m. Nicos¹⁷², 2003 m. Atėnų¹⁷³ sutartis. Todėl darbe naudojamosi suvestine Europos Sąjungos steigimo sutarties redakcija¹⁷⁴.

Atkreiptinas dėmesys, kad Ekonominė ir pinigų sąjunga, kaip tam tikra ekonominės integracijos pakopa, laikytina Europos Sąjungos bendro integracijos proceso dalimi, o bendrosios valiutos (euro) įvedimas – ypač svarbiu etapu tolesnėje Europos integracijoje¹⁷⁵.

---

¹⁶⁶ VAŠKELAITIS, Vytautas. *Pinigai: centriniai bankai ir jų funkcijos*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, 2006, p. 9.

¹⁶⁷ VAŠKELAITIS, Vytautas. *Pinigai: pinigų politika ir jos priemonės*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, 2006, p. 17.

¹⁶⁸ *Ibid.*

¹⁶⁹ OL, 1992 C 191, p. 68.

¹⁷⁰ Leidinio turinį parengė UAB „Publicum“, bendradarbiaudama su Lietuvos banku ir LR Finansų ministerija. *Euras Europos Sąjungoje*. Vilnius: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, p. 5.

¹⁷¹ OL, 1997 C 340, p. 1.

¹⁷² OL, 2001 C 80, p. 1.

¹⁷³ OL, 2003 L 236, p. 33.

¹⁷⁴ (OL, 2006 C 321, p. 7), p. 37.

Pačią Ekonominę ir pinigų sąjungą galima apibrėžti kaip Europos Sąjungos valstybių narių ekonominės ir pinigų politikos derinimo procesą, kurio galutinis tikslas – bendrų pinigų įvedimas.

Pažymėtina, kad vadovaujantis Ekonominės ir pinigų sąjungos teisine baze, išstoti iš šios sąjungos yra labai sudėtinga. Tai lemia kelios priežastys: 1) Ekonominės ir pinigų sąjungos šalių, dalyvaujančių trečiajame etape, nacionalinės valiutos *de jure* nebeegzistuoja, todėl nebegalima jų paprastai gražinti; 2) ekonominė ir pinigų sąjunga yra sumodeliuota kaip negrįžtamas procesas, lemiantis negrįžtamąjį suverenių teisių perdavimą Europos Sąjungos institucijoms, įskaitant ir Europos centrinių bankų sistemą (Europos Bendrijos steigimo sut. 105-109 str.); 3) bendrosios valiutos pinigų politikai įgyvendinti sukurta tarptautinė institucinė infrastruktūra (jos statusas apibrėžtas konstituciniu dokumentu (Mastrichto sutartimi)) ir bet koks bandymas atkurti nacionalinę valiutą būtų ketinimas ignoruoti konstitucinius reikalavimus; 4) bet koks bandymas pasitraukti iš ekonominės ir pinigų sąjungos galėtų sudaryti sąlygas perkelti ekonomikos ir finansų rinkų kapitalą bei aktyvus, todėl kiltų rimtų ekonominių sunkumų¹⁷⁶. Rimtų transnacionalinių nesutarimų atveju išstojimas būtų įmanomas tik politiniu būdu (derybomis)¹⁷⁷.

Taigi tam, kad būtų galima įvesti naują bendrąją valiutą eurą ir laikytis bendrosios pinigų politikos, buvo sukurta struktūra, užtikrinanti numatytų tikslų įgyvendinimą – Europos centrinių bankų sistema. Bendriausia prasme Europos centrinių bankų sistema: Europos centrinis bankas ir Europos Sąjungos valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai. Pažymėtina, kad tų valstybių narių, kurios neįsivedė bendrosios valiutos, nacionaliniai centriniai bankai išlaiko savo galias pinigų politikos srityje pagal nacionalinę teisę ir todėl nedalyvauja vykdant Eurosistemos pinigų politiką¹⁷⁸. Tuo tarpu Eurosistema – Europos centrinis bankas ir euro zonos valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai. Eurosistemos sprendimus priimančios organai yra Europos centrinio banko valdančioji taryba ir vykdomoji valdyba. Taigi kol yra valstybių narių, neįsivedusių euro, tol reikės skirti Eurosistemą nuo Europos centrinių bankų sistemos.

Europos centrinių bankų sistemos ir Europos centrinio banko teisinis pagrindas išdėstytas Europos Bendrijos steigimo sutarties 8 straipsnyje. Europos centrinių bankų

---

¹⁷⁵ KROPAS, Stasys, KROPIENĖ, Rūta. *Europos pinigai*. Vilnius: Lietuvos bankas, 2005, p. 35, 37.

¹⁷⁶ *Ibid.*, p. 85.

¹⁷⁷ *Ibid.*

¹⁷⁸ 2006 m. rugpjūčio 31 d. Europos centrinio banko gairės ECB/2006/12, iš dalies keičiančių Gaires ECB/2000/7 dėl Eurosistemos pinigų politikos priemonių ir procedūrų (OL, 2006 L 352, p. 1.).

sistemos veiklą reglamentuoja Europos Bendrijos steigimo sutartis bei 1992 m. vasario 7 d. Europos Bendrijos steigimo sutarties Protokolas (Nr. 18) dėl Europos centrinių bankų sistemos ir Europos centrinio banko statuto¹⁷⁹ (toliau – Statutas). Pastarasis, kaip protokolas, yra pateiktas Europos Bendrijos steigimo sutarties priede ir turi tokią pat juridinę galią kaip ir Europos Bendrijos steigimo sutartis.

Apibendrinant, apie bendrąją pinigų politiką galima kalbėti tik bendrosios valiutos euro zonoje (euro zona – zona, kuriai priklauso Europos Sąjungos valstybės narės, įsivedusios eurą kaip bendrąją valiutą, ir kurioje vykdoma bendroji pinigų politika, vadovaujant Europos centrinio banko valdančiajai tarybai). Europos centrinių bankų sistema vykdo euro pinigų politiką (Eurosistemą sudarantys valstybių narių nacionaliniai bankai yra perdavę Eurosistemai savo suverenias teises pinigų politikos srityje), todėl valstybių narių, neįsivedusių bendrosios valiutos, nacionaliniai centriniai bankai nedalyvauja vykdamt Eurosistemos pinigų politiką ir, turėdami specialų statusą, veikia pinigų politikos srityje pagal nacionalinę teisę. Priešingai nei Europos Sąjungos valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai Europos centrinių bankų sistema neturi juridinio asmens statuso.

Vienas pagrindinių Europos centrinių bankų sistemos uždavinių – nustatyti ir įgyvendinti Bendrijos pinigų politiką (Europos Bendrijos steigimo sut. 105 str. 2 d. pirma įtrauka). Šios sistemos nariai turi bendrą pagrindinį tikslą – palaikyti kainų stabilumą (Europos Bendrijos steigimo sut 105 str. 1 d.), bet tik Europos centrinio banko valdymo organai yra kompetentingi spręsti, ar šio tikslo bus siekiama tiesiogiai, ar per nacionalinius bankus. Europos centrinio banko valdančioji taryba yra atsakinga už pinigų politikos formavimą, o vykdomoji valdyba turi teisę vykdyti pinigų politiką pagal valdančiosios tarybos priimtus sprendimus ar nustatytas gaires.

Pasirašydamos Europos sutartį, steigiančią Europos Bendriją ir jų šalių narių, iš vienos pusės, ir Lietuvos Respublikos, iš kitos pusės, asociaciją¹⁸⁰ (toliau – Asociacijos sutartis), pasirašyta 1995 m. birželio 12 d., Lietuvos Respublikos ratifikuota 1996 m. birželio 20 d. ir įsigaliojusi 1998 m. vasario 1 d., Europos Bendrijos ir jų šalys narės bei Lietuvos Respublika

---

¹⁷⁹ Protokolas, pridamas prie Europos bendrijos steigimo sutarties (OL, 1992 C 191, p. 68), su pakeitimais, padarytais Amsterdamo sutartimi (OL 1997 C 340, p. 1), Nicos sutartimi (OL 2001 C 80, p. 1), Tarybos sprendimu 2003/223/EB (OL 2003 L 83, p. 66) ir Aktu dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo sąlygų ir sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų IV, V, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIII ir XIV priedų priedėliai (OL 2003 L 236, p. 33) – neoficiali suvestinė redakcija [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-02-25]. Prieiga per internetą: <http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/lt_statute_2.pdf>.

¹⁸⁰ Valstybės žinios, 1998, Nr. 11-266.

pripažino, kad svarbi Lietuvos integravimosi (ekonominio) į Bendriją sąlyga yra dabartinių ir būsimų Lietuvos Respublikos įstatymų suderinimas su Europos Bendrijos įstatymais. Asociacijos sutartis yra svarbiausias dokumentas, nustatantis Lietuvos Respublikos ir Europos Bendrijų bei jų valstybių narių santykius. Ši tarptautinė sutartis yra tiek Lietuvos Respublikos nacionalinės teisės, tiek ir ES teisės dalis.

Stodama į Europos Sąjungą, Lietuva išsipareigojo įsivesti eurą. Tačiau būtent infliacija tapo kliūtimi Lietuvai įsivesti bendrąją valiutą eurą nuo 2007 m. sausio 1 d. Siekiant įsivesti eurą buvo atlikti visi Lietuvos banko pasirengimo euro įvedimui ir dalyvauti Euro sistemoje darbai, numatyti iki Europos Sąjungos institucijų pranešimų apie konvergenciją 2006 m. gegužės mėn.; šiuose pranešimuose Europos centrinis bankas ir Europos Komisija konstatavo, kad Lietuva atitinka visus euro įvedimo kriterijus, išskyrus kainų stabilumo, todėl Europos Komisija padarė išvadą, kad Lietuvos, kaip Europos Sąjungos valstybės narės, kuriai taikoma išimtis naudoti nacionalinę valiutą, statusas neturėtų būti keičiamas¹⁸¹. Lietuvos banko vertinimu, palankiausias laikotarpis Lietuvai prisijungti prie euro zonos valstybių gali būti 2010 metai¹⁸².

2006 m. gegužės mėn. Europos centrinis bankas pranešime apie konvergenciją konstatavo, jog po pakeitimų Lietuvos Respublikos Konstitucija¹⁸³ ir Lietuvos banko įstatymas atitinka Europos Bendrijų steigimo sutarties bei Statuto reikalavimus ekonominės ir pinigų sąjungos trečiajam etapui¹⁸⁴.

Lietuvos Respublikos Seimas 2006 m. balandžio 25 d. priėmė Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymą¹⁸⁵, kuriuo Konstitucijos 125 straipsnio 2 dalis, numačiusi, kad pinigų emisijos teisę turi tik Lietuvos bankas, buvo pripažinta netekusia galios. Be to, buvo papildyta Konstitucijos 125 straipsnio 3 dalis, kuria įtvirtinta, kad Lietuvos banko organizavimo ir veiklos tvarką, taip pat įgaliojimus ir Lietuvos banko valdybos pirmininko teisinį statusą bei jo atleidimo pagrindus nustato įstatymai. Šis papildymas buvo tiesiog būtinas, nes Europos Sąjungos valstybės narės teisės aktai turi užtikrinti, kad nacionalinių centrinių bankų valdytojai negali būti atleidžiami iš užimamų

---

¹⁸¹ Lietuvos bankas. Lietuvos banko metų ataskaita (2006). Vilnius: Lietuvos bankas, 2007, p. 3.

¹⁸² *Ibid.*

¹⁸³ Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.

¹⁸⁴ Lietuvos bankas. Lietuvos banko metų ataskaita (2006). Vilnius: Lietuvos bankas, 2007, p. 76.

¹⁸⁵ Valstybės žinios, 2006, Nr. 48-1701.

pareigų dėl kitų preižasčių, išskyrus tas, kurios išvardintos Statuto 14 straipsnio 2 dalyje: kai neatitinka šioms pareigoms keliamų reikalavimų arba yra kalti padarę sunkų nusižengimą¹⁸⁶.

2006 m. balandžio 25 d. Seimui priėmus Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 1, 6, 7, 8, 11, 12, 14, 19, 20, 25, 31, 33, 35, 36, 38, 47, 49, 50, 53, 54, 54¹, 55 straipsnių, ketvirtojo ir penktojo skirsnių pavadinimų pakeitimo, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37 straipsnių pripažinimo netekusiais galios ir įstatymo priedo papildymo įstatymą¹⁸⁷, buvo pakeisti arba pripažinti netekusiais galios tam tikri įstatymo straipsniai, reglamentuojantys pinigų išleidimą, pinigų politiką, užsienio atsargų valdymą. Šie pakeitimai tiesiogiai susiję su Lietuvos siekiu tapti visateise ekonominės ir pinigų sąjungos nare. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad dauguma šių pakeitimų įsigalios tik Europos Sąjungos Ministrų Tarybai panaikinus Lietuvai pagal Europos Bendrijų steigimo sutarties 122 straipsnio 2 dalyje nustatytą procedūrą taikomą išimtį naudoti nacionalinę valiutą.

Pažymėtina, kad pagal 2007 m. balandžio 25 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr. 417 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimo Nr. 1050 „Dėl Nacionalinio euro įvedimo plano bei Lietuvos visuomenės informavimo apie euro įvedimą ir komunikacijos strategijos patvirtinimo“ pakeitimo“¹⁸⁸, kuriuo buvo pakeistas ir nauja redakcija išdėstytas 2005 m. rugsėjo 29 d. Lietuvos Respublikos nutarimas Nr. 1050 „Dėl Nacionalinio euro įvedimo plano bei Lietuvos visuomenės informavimo apie euro įvedimą ir komunikacijos strategijos patvirtinimo“¹⁸⁹, nuostatas, Seimui priėmus Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir Lietuvos banko įstatymo pakeitimus, Lietuvos Respublikos nacionalinė teisė tapo visiškai suderinta su Europos Bendrijos steigimo sutarties 108 ir 109 straipsniais, Europos centrinių bankų sistemos ir Europos centrinio banko Statuto reikalavimais. Teisės aktų nuostatų analizė leidžia sutikti su šia nuomone.

Taigi, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos bankas nuo 2004 m. gegužės 1 d. priklauso Europos centrinių bankų sistemai, tačiau dar neįvesta bendra valiuta euras, Lietuva tiesiogiai nedalyvauja nustatant ir įgyvendinant euro zonos bendrą pinigų politiką, nes neįsivedė bendrosios valiutos euro, ir todėl nacionalinis centrinis bankas išlaiko galias pinigų politikos srityje pagal nacionalinę teisę – egzistuoja Lietuvos banko pinigų politika (Lietuvos banko įst. ketvirto skirsnio pavadinimas). Remiantis Lietuvos banko įstatymo redakcijos nuostatomis, galiojančiomis iki dienos, nuo kurios Europos Sąjungos Taryba panaikina išlygą

¹⁸⁶ Lietuvos bankas. Lietuvos banko metų ataskaita (2006). Vilnius: Lietuvos bankas, 2007, p. 76.

¹⁸⁷ Valstybės žinios, 2006, Nr. 48-1699.

¹⁸⁸ Valstybės žinios, 2007, Nr. 49-1898.

¹⁸⁹ Valstybės žinios, 2005, Nr. 117-4235.

dėl Lietuvos Respublikos pagal Europos Bendrijos steigimo sutarties 122 straipsnio 2 dalyje nustatytą procedūrą, Lietuvos bankas yra Europos centrinių bankų sistemos dalis, o jo veiklos reglamentavimas yra suderintas su šio įstatymo priede nurodytais Europos Sąjungos teisės aktais (Lietuvos banko įst. 1 str. 1 d.). Lietuvos bankas, įgyvendindamas pagrindinį tikslą – palaikyti kainų stabilumą, atlieka pinigų politikos formavimo ir vykdymo funkciją (Lietuvos banko įst. 8 str. 1 d. 2 p.). Vykdydamas pinigų politiką, Lietuvos bankas parenka ir nustato pinigų politikos priemones ir jų taikymo tvarką (Lietuvos banko įst. 25 str.). Pažymėtina, kad vėliau, t. y. nuo dienos, nuo kurios Europos Sąjungos Taryba panaikina išlygą dėl Lietuvos Respublikos pagal Europos Bendrijos steigimo sutarties 122 straipsnio 2 dalyje nustatytą procedūrą, situacija keisis, Lietuvos bankas taps sudėtine Europos centrinių bankų sistemos dalimi ir, veikdamas kaip sudėtinė Europos centrinių bankų sistemos dalis, jau tik vykdys nustatytą pinigų politiką (Lietuvos banko įst. 25 str. 1.).

Grįžtant prie elektroninių pinigų ir jų įtakos pinigų politikai, nesvarbu, ar bus kalbama apie bendrąją Eurosistemos pinigų politiką, ar apie Lietuvos banko pinigų politiką, pagrindinis jų tikslas – palaikyti kainų stabilumą (Europos Bendrijos steigimo sut. 105 str. 1 d.; Lietuvos banko įst. 7 str.). Kainų stabilumas stabilizuoja įmonių pelno maksimizavimą ir panaikina užimtumo ir gamybos apimties svyravimus, atsirandančius dėl besikeičiančių kainų, todėl centrinio banko funkcija yra ne įvertinti visuomenės atskirų grupių gerovės variantus, bet sukurti priemones, užtikrinančias ilgalaikę mažą ir stabilią infliaciją.

Bendriausia prasme centrinis bankas – tai institucija, kontroliuojanti šalies bankų sistemos veiklą ir reguliuojanti pinigų kiekį apyvartoje. Taigi centrinis bankas kontroliuoja pinigų masės kitimą – cirkuliuojantį pinigų kiekį tam tikru laiko tarpu¹⁹⁰. Monetarinė politika šiame kontekste gali būti suprantama kaip centrinio banko sprendimų visuma pinigų pasiūlos požiūriu. Tuo tarpu elektroninius pinigus neabejotinai galima laikyti veiksniu, darančiu pinigų pasiūlos reguliavimą komplikuotesnį¹⁹¹.

„Elektroniniai pinigai – tai privatūs pinigai, kaip mainų priemonė, konkuruojantys su centrinio banko pinigais“¹⁹².

Analizės metu nustatyta, kad elektroniniai pinigai veikia įvairias centrinio banko veiklos sritis, kitus monetarinius aspektus. Bendriausia prasme elektroninių pinigų įtaką pinigų politikai galima suskirstyti pagal jų daromo poveikio kryptis:

¹⁹⁰ VAŠKELAITIS, Vytautas. *Pinigai: pinigų politika ir jos priemonės*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, 2006, p. 237.

¹⁹¹ *Ibid.*, p. 454.

¹⁹² KROPAS, Stasys, KROPIENĖ, Rūta. *Europos pinigai*. Vilnius: Lietuvos bankas, 2005, p. 239.

- 1) poveikis kainų stabilumui bei pinigų, kaip apskaitos vieneto (angl. – *unit of account*), funkcijai;
- 2) poveikis centrinio banko pinigų pasiūlai ir paklausai bei pajamoms už teisę leisti pinigus.

Platesnė kiekvienos krypties poveikio analizė pateikiama žemiau.

4.1 Elektroninių pinigų poveikis kainų stabilumui bei pinigų, kaip apskaitos vieneto, funkcijai

Elektroninių pinigų atveju galimos dvi situacijos: kai elektroniniai pinigai išleidžiami konvertuojant banknotus ar neterminuotus indėlius ir kai elektroniniai pinigai išleidžiami suteikiant kreditą. Pirmu atveju, t. y. kai elektroniniai pinigai išleidžiami konvertuojant banknotus ar neterminuotus indėlius, pinigų kiekis apyvartoje nesikeičia, todėl pavojus kainų stabilumui nekyla. Tačiau jeigu elektroniniai pinigai išleidžiami suteikiant kreditą, tai gali sukelti situaciją, kai elektroninių pinigų kiekis viršys realių (tradicinių) pinigų kiekį. Tai būtų finansine prasme palanku elektroninių pinigų emitentui tol, kol palūkanų, mokėtinų už kreditą, ir mokesčio, mokamo už elektroninių pinigų išleidimą, skirtumas padengtų kredito rizikos draudimo įmokas ir mokėjimo paslaugų teikimo kaštus. Žemų elektroninių pinigų gamybos kaštų atveju jų leidimas gali trukti iki kol palūkanų, mokamų už suteiktą kreditą, norma bus lygi kredito rizikos draudimo įmokai. Tai, žeminant palūkanų normas, gali neigiamai įtakoti kainų stabilumą.

Atsirandančią riziką išleisti didesnę pinigų kiekį nei numatyta galima sumažinti taikant išpirkimo reikalavimą, kuris įpareigoja emitentus turėti ir centrinio banko pinigų. „Kur kas griežtesnė priemonė – reikalavimas, kad emitentai centrinio banko išleidžiamais pinigais padengtų dalį savo įsipareigojimų arba visus savo įsipareigojimus. Kitas būdas riboti per didelio pinigų kiekio išleidimo riziką – reikalavimas vykdyti greitą elektroninių pinigų kliringą centrinių bankų pinigais“¹⁹³.

Atkreiptinas dėmesys, kad Direktyvos 2000/46/EB preambulės 9 punkte įtvirtinta nuostata, kad elektroniniai pinigai **turi būti** išperkami, siekint užtikrinti turėtojo pasitikėjimą. Direktyvos 2000/46/EB 3 straipsnyje yra numatytas išperkamumo reikalavimas: elektroninių pinigų turėtojas **gali** galiojimo metu prašyti emitentą išpirkti elektroninius pinigus **nominalia verte** monetomis ir banknotais arba pervesti į sąskaitą neimant už tai mokesčio, išskyrus

---

¹⁹³ VAŠKELAITIS, Vytautas. *Pinigai: pinigų politika ir jos priemonės*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, 2006, p. 457.

būtinai reikalingą tai operacijai atlikti (1 d.); išpirkimo sąlygos turi būti aiškiai nustatytos emitento ir turėtojo sutartyje (2 d.); sutartyje gali būti nustatyta minimali išpirkimo riba; ji negali viršyti 10 eurų (3 d.). Europos centrinio banko nuomone, iš monetarinių pozicijų išperkamo reikalavimas yra būtinas ne tik siekiant išvengti neribojamo elektroninių pinigų leidimo, bet ir siekiant išlaikyti pinigų atsiskaitomąją vertę bei ekvivalentiškumo funkciją, užtikrinti kainų stabilumą, bei kontroliuoti likvidumo reikalavimų laikymąsi ir trumpalaikių palūkanų normas¹⁹⁴.

Be to, rizika išleisti daugiau pinigų, negu numatyta, be kita ko susijusi ir su pinigų, kaip apskaitos vieneto funkcijos išsaugojimu. Greitas elektroninių pinigų plitimas gali sutrikdyti kainų stabilumą ir taip paveikti kitus rodiklius. Taip pat elektroniniai pinigai gali paskatinti įvairių apskaitos vieneto rūšių atsiradimą. Šiuo atžvilgiu vėlgi yra reikšmingas išpirkimo reikalavimas, kurį taikant atsiranda galimybė emitentus priversti konvertuoti instrumentus atgal pradiniu kursu. Išperkant elektroninius pinigus nominalia verte centrinio banko išleidžiamais pinigais, elektroniniai ir centrinio banko išleidžiami pinigai yra susiejami.

Papildomai reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad elektroniniai pinigai leidžiami skirtingų emitentų, kurių finansinis patikimumas taip pat gali būti labai skirtingas. Todėl elektroniniai pinigai skirtingų leidėjų gali būti ir vertinami labai skirtingai. Tai savo ruožtu gali menkinti elektroninių pinigų atliekamą mokėjimo bei atsiskaitymo funkciją¹⁹⁵.

4.2 Elektroninių pinigų poveikis centrinio banko pinigų pasiūlai ir paklausai bei centrinio banko pajamoms už teisę leisti pinigus

Elektroninių pinigų plitimas kelia tam tikrų abejonių dėl centrinių bankų monetarinių galių perspektyvų. Teigiama, kad bankai gali prarasti pinigų bazės kontrolę, taip pat kad elektroniniai pinigai gali keisti valiutų kursus, trukdyti reguliuoti pinigų pasiūlą, inicijuoti visuotines finansų krizes.

Elektroninių pinigų poveikis labiausiai turėtų būti juntamas pinigams siaurąja prasme – M1, kuriems priklauso centrinio banko pinigai apyvartoje ir indėliai iki pareikalavimo. Kiti pinigų agregatai, tokie kaip M2 (tai M1 plius kvazip pinigai – terminuoti ir taupomieji indėliai, įskaitant indėlius užsienio valiutomis) ir M3 (M2 plius ilgalaikiai terminuoti indėliai, kurių

¹⁹⁴ CIVILKA, M., LAMANAUSKAS, T., OSINAITĖ, G., SAULIŪNAS, D., ŠTITILIS, D., TOLIUŠIS, S., ULEVIČIUS, L. (red. D. SAULIŪNAS). *Informacinių technologijų teisė*. Vilnius: NVO Teisės Institutas, 2004, p. 400.

¹⁹⁵ VAŠKELAITIS, Vytautas. *Pinigai: pinigų politika ir jos priemonės*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, 2006., p. 405.

negalima paimti anksčiau, nors juos galima perleisti), t. y. pinigai plačiąja prasme, taip pat gali būti veikiami elektroninių pinigų, bet dėl centrinio banko pinigų apyvartoje mažesnės dalies atitinkami M2 ir M3 būtų paveikti mažiau¹⁹⁶.

Kalbant apie elektroninių pinigų įtaką M1, ją galima laikyti priklausoma nuo atitinkamų veiksmų: bankų sektoriaus pasirengimo išplėsti indėlių bazę, privalomųjų atsargų reikalavimų indėliams ir elektroninių pinigų balansui bei konkretaus M1 apibrėžimo. Pastaruoju atveju, „jei elektroninių pinigų balansai neįtraukiami į M1 apibrėžimą, M1 gali ir didėti, ir mažėti. Pokyčio ženklas priklausys nuo to, ar pinigų apyvartoje sumažėjimas nusvers indėlių augimą, ar atvirkščiai. Jei elektroninių pinigų balansai yra įtraukiami į M1 apibrėžimą, konvertavimas (perskaičiavimas) sąlygos laipsnišką augimą, nes centrinio banko išleistų į apyvartą pinigų sumažėjimas bus suderintas su kompensuojančiu pokyčiu elektroninių pinigų balanse, o indėliai turėtų didėti savaime“¹⁹⁷.

Apyvartoje esančių pinigų santykio pasikeitimas, kai vietoj centrinio banko išleidžiamų pinigų pasirenkami elektroniniai pinigai, gali sumažinti centrinio banko balansą, ir centriniam bankui taps sunkiau spręsti bankų sistemos likvidumo problemas. Todėl centrinis bankas turi būti pasirengęs elektroninių pinigų rinkos aktyvesnei plėtrai¹⁹⁸.

Direktyvos 2000/46/EB preambulės 3 punkte numatyta, kad elektroniniai pinigai suprantami kaip elektroninis monetų ir banknotų pakaitalas. Toks vertinimas suponuoja, kad elektroniniai pinigai turi potencijos bent dalinai pakeisti atsiskaitymams, mokėjimams naudojamus banknotus ir monetas. Tokiu atveju sumažėjęs cirkuliacijoje esančių banknotų ir monetų kiekis gali lemti pajamų iš grynujų pinigų emisijos mažėjimą.

Galimi keli būdai, kaip kompensuoti centriniams bankams galimus praradimus. Pirma, centriniai bankai, siekdami išlaikyti pajamų iš emisijos lygį, gali įvesti elektroninių pinigų privalomųjų atsargų reikalavimą: tuomet elektroninių pinigų emitentai turėtų pranešti apie elektroninių pinigų kiekį, cirkuliuojantį apyvartoje. Antra, įmanomas nuostolių kompensavimo būdas – sugriežtinti elektroninių pinigų leidimą arba leisti centriniam bankui irgi leisti elektrinius pinigus.

---

¹⁹⁶ VAŠKELAITIS, Vytautas. *Pinigai: pinigų politika ir jos priemonės*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, 2006, p. 455.

¹⁹⁷ *Ibid.*

¹⁹⁸ *Ibid.*, p. 456.

Išvados

1. Direktyvos 2000/46/EB ir Direktyvos 2000/28/EB priėmimu buvo padėti pamatai elektroninių pinigų teisinių santykių reglamentavimui Europos Sąjungoje ir pakankamai sėkmingai įtvirtintas teisinis tikrumas. Pastaruoju metu kylantys klausimai „ar“ ir „kaip“ teisinė sistema turėtų būti taikoma tam tikroms schemoms (pvz., elektroniniai čekiai) ir emitentams (mobiliojo ryšio operatoriai, transporto tiekėjai) veda prie akivaizdaus teisinio netikrumo minėtais atvejais. Be to, šiuo metu Direktyva 2000/46/EB yra peržiūrima, siekiant sušvelninti kai kuriuos reikalavimus (minimalaus kapitalo, nuosavų lėšų, investicijų apribojimo ir kt.), taikomus elektroninių pinigų įstaigoms.
2. Remiantis Direktyva 2000/46/EB, elektroniniai pinigai – tai piniginė vertė, kuri: saugoma elektroninėse laikmenose; išleidžiama gavus lėšų, kurių suma yra ne mažesnės vertės negu išleista piniginė vertė; kurią įmonės, kurios nėra emitentai, priima kaip mokėjimo priemonę. Daugiausia interpretavimo sunkumų, o kartu ir praktinių problemų (pvz., mobiliojo ryšio operatorių atveju) kyla dėl trečiojo kriterijaus interpretavimo: kokio glaudumo ryšiai turi sieti elektroninių pinigų emitentą ir prekiautoją, kad mokėjimo schema patektų į elektroninių pinigų apibrėžimą. Tik jeigu piniginė vertė gali būti tiesiogiai pateikta trečiajai šaliai, tai atitinka elektroninių pinigų apibrėžimą.
3. Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatyme įtvirtinta elektroninių pinigų sąvoka savo konstrukcija ir vidine logika yra artimesnė Rekomendacijoje 97/489/EB nustatytam reguliavimui. Be to, Mokėjimų įstatymo priede numatyta, kad įstatymu yra įgyvendinama būtent Rekomendacija 97/489/EB, o ne Direktyva 2000/46/EB. Toks reguliavimas vertintinas kaip ydingas, nes būtent Direktyva 2000/46/EB įtvirtina elektroninių pinigų sąvoką, o direktyvos turi būti privalomai įgyvendinamos valstybių narių. Taigi Mokėjimų įstatyme įtvirtinta elektroninių pinigų sąvoka turėtų būti pakeista įgyvendinant Direktyvos 2000/46/EB nuostatas.
4. Elektroniniams pinigams, kurie suprantami kaip *elektroninis* monetų ir banknotų pakaitalas, būdingos tik kai kurios bendrosios pinigų savybės (pvz., dalumas, pastovumas ir visuotinis priimtinumai). Būdami iš esmės tik elektroniniai impulsai, elektroniniai pinigai pasižymi ir naujomis, gryniesiems pinigams nebūdingomis savybėmis.

5. Elektroniniai pinigai bendriausia prasme gali būti skirstomi į dvi kategorijas: elektroninėmis kortelėmis pagrįsti (angl. – *card-based*) elektroniniai pinigai bei programine įranga pagrįsti (angl. – *software-based*) elektroniniai pinigai. Pasirodė keli naujesni produktų tipai, kurie pilnai neatitinka nusistovėjusios elektroninių pinigų sampratos: tai elektroniniai čekiai (angl. – *electronic vouchers*) ir mobiliojo ryšio operatorių iš anksto apmokėtos paslaugos (angl. – *mobile network operators' prepaid services*). Pažymėtina, kad elektroninius pinigus reikia skirti nuo nuotolinės prieigos priemonių, kurias sudaro mokėjimo kortelės (kredito, debeto, atidėto debeto ar apmokėjimo kortelės) ir kortelės, kuriomis galima naudotis telefonu ir atlikti operacijas iš namų.
6. Direktyvą 2000/46/EB Lietuvos nacionalinėje teisėje įgyvendina Bankų įstatymas ir 2005 m. gegužės 26 d. Lietuvos banko valdybos nutarimas Nr. 88 „Dėl specializuotų bankų veiklos ir rizikos valdymo reikalavimų“. Lietuvos nacionaliniai teisės aktai iš esmės tinkamai, su kai kuriomis išimtimis, ypač terminijos prasme, įgyvendino Europos Sąjungos direktyvų nuostatas, susijusias su elektroninių pinigų leidimo veikla.
7. Elektroniniai pinigai – veiksnys, neabejotinai galintis daryti pinigų pasiūlos reguliavimą komplikuočiau. Elektroninių pinigų įtaka pinigų politikai gali būti apibrėžiama per tam tikras poveikio kryptis: poveikis kainų stabilumui bei pinigų, kaip apskaitos vieneto funkcijai, poveikis centrinio banko pinigų pasiūlai ir paklausai bei pajamoms iš pinigų emisijos. Vis dėlto kol kas elektroniniai pinigai dar nėra taip plačiai paplitę, kad būtų žymiai sumažinę cirkuliuojančių banknotų ir monetų kiekį bei paveikę pinigų balansą.

SANTRAUKA

Elektroninių mokėjimo priemonių inovacijas lėmė sparti technologijų, elektroninės komercijos raida. Elektroniniai pinigai, kaip viena iš elektroninių mokėjimo priemonių rūšių, palaipsniui tampa svarbiu ekonomikos ir teisės mokslų atstovų tyrimų objektu.

2000 m. rugsėjo 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/46/EB dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros bei direktyvos 2000/28/EB, iš dalies keičiančios direktyvą 2000/12/EB dėl kredito įstaigų veiklos pradėjimo ir vykdymo priėmimu nustatytas suderintas elektroninių pinigų teisinių santykių reglamentavimas Europos Sąjungos teisėje šiuo metu yra peržiūrimas, siekiant visų pirma sušvelninti kai kuriuos reikalavimus, taikomus elektroninių pinigų įstaigoms.

Elektroniniai pinigai, remiantis Direktyva 2000/46/EB, apibrėžiami kaip piniginė vertė, kuri i) saugoma elektroninėse laikmenose; ii) išleidžiama gavus lėšų, kurių suma yra ne mažesnė negu išleista piniginė vertė; iii) kurią įmonės, kurios nėra emitentai, priima kaip mokėjimo priemonę. Elektroniniai pinigai suprantami kaip elektroninis monetų ir banknotų pakaitalas, laikomas tokiose elektroninėse laikmenose kaip elektroninė kortelė ar kompiuterio atmintis. Be to, elektroninių pinigų leidimo veikla yra draudžiama užsiimti subjektams, kurie nėra kredito įstaigos.

Tuo tarpu Lietuva, 2004 m. gegužės 1 d. tapusi pilnateise Europos Sąjungos valstybe nare, įsipareigojo derinti nacionalinę teisę su Europos Sąjungos teise ir elektroninių pinigų srityje. Vertinant Europos Sąjungos teisės aktų nuostatų įgyvendinimą nacionalinėje teisėje, galima pastebėti, kad Europos Sąjungos teisės aktų nuostatos iš esmės buvo tinkamai perkeltos į nacionalinę teisę, išskyrus tam tikrus netikslumus, ypač terminijos prasme.

ELECTRONIC MONEY AND ITS INFLUENCE ON MONETARY POLICY

SUMMARY

Innovations in the field of the electronic payment instruments were determined by a fast development of technologies and electronic commerce. Electronic money, as one of kinds of the electronic payment instruments, gradually becomes an important subject of research performed by representatives of economics and law sciences.

By adopting the Directive 2000/46/EC of the European Parliament and of the Council (of 18 September 2000) on the taking up, pursuit of and prudential supervision of the business of electronic money institutions and the Directive 2000/28/EC of the European Parliament and of the Council (of 18 September 2000) amending the Directive 2000/12/EC relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions, the concerted regulation of legal relations in the field of electronic money was established in the European Union Law and now is being reviewed seeking, first of all, to soften some of requirements applied to the electronic money institutions.

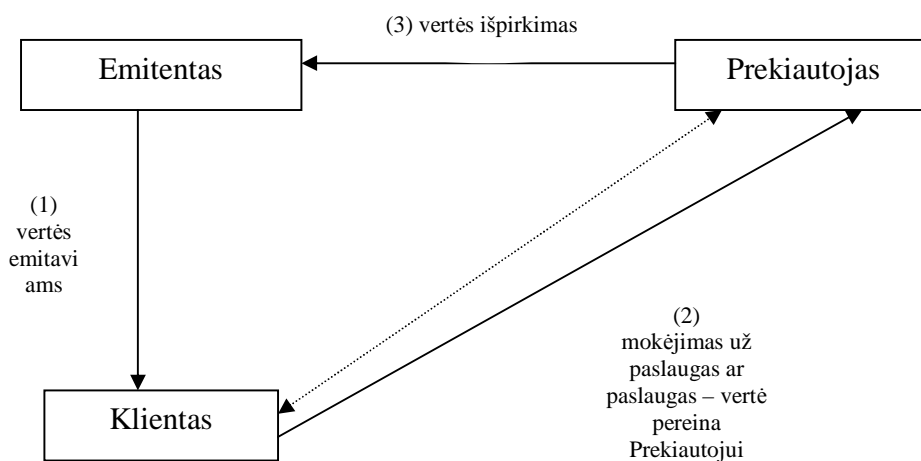
"Electronic money", following the Directive 2000/46/EB, shall mean the monetary value which is: (i) stored on an electronic device; (ii) issued on receipt of funds of an amount not less in value than the monetary value issued; (iii) accepted as means of payment by undertakings other than the issuer. Electronic money can be considered an electronic surrogate for coins and banknotes, which is stored on an electronic device such as a chip card or computer memory. Furthermore, it is prohibited to be engaged in activities on the electronic money issue for entities other than credit institutions.

Meanwhile, Lithuania, on May 1st, 2004, having entered into the European Union as a full member state, has undertaken to harmonize the national law with the law of the European Union in the field of electronic money. When estimating the implementation of provisions of the European Union legal acts in the national law, it may be noticed that provisions of the European Union legal acts, as a matter of fact, have been duly transferred to the national law, with except of certain inaccuracies especially in the sense of terminology.

Priedas Nr. 1

Komisijos teigimu, tik tokia mokėjimo už prekes ar paslaugas struktūra, pagal schemą emitavus iš anksto apmokėtą elektroninę vertę, atitinka Direktyvoje 2000/46/EB įtvirtintą elektroninių pinigų apibrėžimą:

Rodyklių reikšmės:

↔ Sandoris dėl paslaugų ar prekių

→ Elektroninės vertės judėjimas

Literatūros sąrašas

Teisės norminiai aktai:

1. Europos Sąjungos sutarties ir Europos Bendrijos steigimo sutarties suvestinės redakcijos (OL, 2006 C 321E, p. 1);
2. 2003 m. Aktas dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo sąlygų ir sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų IV, V, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIII ir XIV priedų priedėliai (OL 2003 L 236, p. 33);
3. 1997 m. Amsterdamo sutartis, iš dalies pakeičianti Europos Sąjungos sutartį, Europos Bendrijų steigimo sutartis ir tam tikrus su jomis susijusius aktus (OL, 1997 C 340, p. 1);
4. 2001 m. Nicos sutartis, iš dalies pakeičianti Europos Sąjungos sutartį, Europos Bendrijų steigimo sutartis ir tam tikrus su jomis susijusius aktus (OL, 2001 C 80, p. 1);
5. Europos sutartis, steigianti Europos Bendrijų ir jų šalių narių, iš vienos pusės, ir Lietuvos Respublikos, iš kitos pusės, asociaciją (Valstybės žinios, 1998, Nr. 11-266);
6. 2001 m. gruodžio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 2560/2001 dėl tarptautinių mokėjimų eurais (OL, 2001 L 334, p. 0013-0016);
7. 1991 m. birželio 10 d. Tarybos direktyva 91/308/EEB finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui (OL, 1991 L 166, p. 77);
8. 2000 m. kovo 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/12/EB dėl kredito įstaigų veiklos pradėjimo ir vykdymo (OL, 2000 L 126, p. 1);
9. 2000 m. rugsėjo 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/46/EB dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros (OL, 2000 L 275, p. 0039-0043);
10. 2000 m. rugsėjo 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/28/EB, iš dalies keičianti direktyvą 2000/12/EB dėl kredito įstaigų veiklos pradėjimo ir vykdymo (OL, 2000 L 275, p. 0037-0038);

11. 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/48/EB dėl kredito įstaigų veiklos pradėjimo ir vykdymo (nauja redakcija) (OL, 2006 L 177, p. 1);
12. 2007 m. lapkričio 13 d. buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/64/EB dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, iš dalies keičianti direktyvas 97/7/EB, 2002/65/EB, 2005/60/EB ir 2006/48/EB ir panaikinantis Direktyvą 97/5/EB (OL, 2007 L 319, p. 1);
13. 2005 m. spalio 26 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui (OL, 2005 L 309, p. 15);
14. 1997 m. liepos 30 d. Europos Komisijos rekomendacijoje 97/489/EB dėl atsiskaitymo už sandorius elektroninėmis mokėjimo priemonėmis ir ypač dėl santykių tarp jas išleidusio ir turinčio asmens (OL, 1997 L 208, p. 0052-0058);
15. Lietuvos Respublikos Konstitucija (Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014);
16. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas (Valstybės žinios, 2006, Nr. 48-1701);
17. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262);
18. Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatymas (Valstybės žinios, 2003, Nr. 61-2753);
19. Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 91-3891);
20. Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymo 1, 2, 20 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo 38 (1) straipsniu, dešimtojo skirsnio pripažinimo netekusiu galios ir Įstatymo papildymo priedu įstatymas (Valstybės žinios, 2007, Nr. 12-498);
21. Lietuvos Respublikos bankų įstatymas (Valstybės žinios, 2004, Nr. 54-1832);
22. Lietuvos Respublikos bankų įstatymo 2, 14, 20, 46, 53, 55, 65, 69, 72, 90, 91, 92 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymas (Valstybės žinios, 2005, Nr. 84-3110);
23. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymas (Valstybės žinios, 1997, Nr. 64-1502);
24. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo pakeitimo įstatymas (Valstybės žinios, 2008, Nr. 10-335);

25. Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymas (Valstybės žinios, 2001, Nr. 28-890);
26. Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 1, 6, 7, 8, 11, 12, 14, 19, 20, 25, 31, 33, 35, 36, 38, 47, 49, 50, 53, 54, 54¹, 55 straipsnių, ketvirtojo ir penktojo skirsnių pavadinimų pakeitimo, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37 straipsnių pripažinimo netekusiais galios ir įstatymo priedo papildymo įstatymas (Valstybės žinios, 2006, Nr. 48-1699);
27. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 27 d. nutarimas Nr. 300 „Dėl Lietuvos pasirengimo narystei Europos Sąjungoje programos (Nacionalinė ACQUIS priėmimo programa) teisės derinimo priemonių ir ACQUIS įgyvendinimo priemonių 2002 metų planų patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2007, Nr. 25-910);
28. Lietuvos Respublikos Vyriausybės m. d. nutarimas Nr. „Dėl nacionalinio euro įvedimo plano bei Lietuvos visuomenės informavimo apie euro įvedimą ir komunikacijos strategijos patvirtinimo“ redakcija (Valstybės žinios, 2007, Nr. 49-1898);
29. Lietuvos banko valdybos 2002 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. 91 „Dėl maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui ir didelių paskolų normatyvų“ (Valstybės žinios, 2002, Nr. 73-3133);

Specialioji literatūra:

1. CIVILKA, M., LAMANAUSKAS, T., OSINAITĖ, G., SAULIŪNAS, D., ŠTITILIS, D., TOLIUŠIS, S., ULEVIČIUS, L (red. D. SAULIŪNAS). *Informacinių technologijų teisė*. Vilnius: NVO Teisės Institutas, 2004;
2. Committee of payment and settlement systems. Secretariat. Survey of electronic money developments. May 2000. Bank of international settlements. Basel, Switzerland;
3. BUTKEVIČIUS, Lauras. Elektroniniai pinigai: samprata ir teisinio reglamentavimo Europos Sąjungoje ypatumai. *Justitia*, 2003, nr. 6 (48);
4. БЕРЕЗИНА, М. П. Деньги в современной интерпретации. *Бизнес и банки*, 2002, Nr. 22;

5. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993;
6. ЕГИАЗАРЯН, Ш. П. Электронные деньги в современной системе денежного оборота. Москва: 1999;
7. EDGAR, Laura. Electronic Payments. Deliverable 2.1.6. bis // ESPRIT Project 27028. Electronic Commerce Legal Issues Platform [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-12-01]. Prieiga per internetą: <http://www.elip.org/documents/deliverable_2_1_6_bis_electronic_payment.pdf>
8. Исследовательский институт НИТАСН. Электронные деньги и общество открытости. 1997;
9. JURGUTIS, Valdas. *Pinigai*. Vilnius: Mintis, 1996;
10. KROPAS, Stasys, KROPIENĖ, Rūta. *Europos pinigai*. Vilnius: Lietuvos bankas, 2005;
11. MANN, F. A. *The Legal Aspect of Money. With Special Reference to Comparative Private and Public International Law*. Oxford: Oxford University Press, 1982;
12. MARKOVAS, Paulius. Atsiskaitymai negrynaisiais pinigais. *Justitia*, 2000, Nr. 3;
13. МАТУК, Ж. *Финансовые системы Франции и других стран*. Москва: АО Финстатинформ, 1994;
14. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Bendroji dalis*. Vilnius: Justitia, 2003;
15. LIKIENĖ, Aelita. Elektroniniai pinigai Europos Sąjungoje. *Lietuvos integracija į Europos Sąjungą: bankininkystė ir finansai*, Lietuvos bankas, 2001, Nr. 1;
16. MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 2002;
17. SHILLERIS, Robertas J. Elektroninių pinigų revoliucija. *Verslo žinios, Verslo klasė*, 2004, Nr. 9 (28);
18. SMITH, G. J. H. *Internet Law & Regulation 3rd ed.* London: Sweet & Maxwell, 2002;
19. ŠATAS, Juozas. *Tarptautiniai atsiskaitymai: teisiniai pagrindai ir praktika*. Vilnius: Eugrimas, 2006;
20. ШАМПАЕВ, А. В. Денежная составляющая платежной системы: правовой и экономический подходы. *Деньги и кредит*, 1999, Nr. 7;

21. TOLOČKO, Vadimas. Atsiskaitymų negrynaisiais pinigais teisinė prigimtis. *Jurisprudencija*, 2000, nr. 16 (8);
22. VAŠKELAITIS, Vytautas. *Piniginiai atsiskaitymai: teorija ir praktika*. Vilnius: Eugrimas, 2001;
23. VAŠKELAITIS, Vytautas. *Pinigai: pinigų politika ir jos priemonės*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, 2006;
24. VAŠKELAITIS, Vytautas. *Pinigai: centriniai bankai ir jų funkcijos*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, 2006;
25. ЖИРИНОВСКИЙ, В., ЮРОВИЦКИЙ, В. *Новые деньги для России и мира*. Москва: Издательский Дом „Галерея“, 1998.

Kiti šaltiniai:

1. Opinion of the European Central Bank of 18 January 1999 at the request of the Council of the European Union under Article 105 (4) of the Treaty establishing the European Community and Article 4 (a) of the Statute of the European System of Central Banks and the European Central Bank on 1.a Commission proposal for a European Parliament and Council Directive on the taking up, the pursuit and the prudential supervision of the business of electronic money institutions, and 2.a Commission proposal for a European Parliament and Council Directive amending Directive 77/780/EEC on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions (OL, 1999 C 189, p. 0007-0010);
2. Commission proposal for European Parliament and Council Directives on the taking up, the pursuit and the prudential supervision of the business of electronic money institutions. Explanatory Memorandum [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-18]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu.int/comm/internal_market/finances/general/1085en.pdf>;
3. Framework Contract No RTD-JRC/00-06. 17 February 2006. Submitted by: The Evaluation Partnership Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-23]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>;

4. Commission staff working document on the Review of the E-Money Directive 2000/46/EC [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-18]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/working-document_en.pdf>;
5. 2006 m. rugpjūčio 31 d. Europos centrinio banko gairės ECB/2006/12, iš dalies keičiančių Gaires ECB/2000/7 dėl Eurosistemos pinigų politikos priemonių ir procedūrų (OL, 2006 L 352, p. 1.).
6. Limited (independent consultants). For The DG Internal Market; The European Commission [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-27], p. 23. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf;
7. Lietuvos bankas. Lietuvos banko metų ataskaita (2006). Vilnius: Lietuvos bankas, 2007;
8. Leidinio turinį parengė UAB „Publicum“, bendradarbiaudama su Lietuvos banku ir LR Finansų ministerija. *Euras Europos Sąjungoje*. Vilnius: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras;
9. Europos centrinio banko nuomonė dėl pasiūlymo dėl direktyvos dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje (2006 m. balandžio 28 d.) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.ecb.int/press/pr/date/2006/html/pr060428.lt.html>>;
10. Europos centrinio banko ir Europos Komisijos bendras pareiškimas, palankiai vertinantis Europos Parlamento priimtą direktyvą dėl mokėjimo paslaugų (2007 m. balandžio 24 d.) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-11-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.ecb.int/press/pr/date/2007/html/pr070424.lt.html>>;
11. Lietuvos bankas. Lietuvos banko metų ataskaita (2006). Vilnius: Lietuvos bankas, 2007;
12. European Central Bank. Issues arising from the emergence of electronic money. ECB Monthly Bulletin, November 2000 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-01], p. 49. Prieiga per internetą: <<http://www.ecb.int/pub/pdf/mobu/mb200011en.pdf>>.